

HET LAND VAN NEVELE

DECEMBER
2008

JAARGANG
XXXIX

AFLEVERING
4b

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

DEEL II

5	PLAATSELIJKE HULP- EN VOEDINGSCOMITÉS	146
	Nationaal Hulp- en Voedingscomité (NHVC)	146
	De Plaatselijke Hulp- en Voedingscomités (PHVC)	147
	Hansbeke	147
	Landegem	149
	Merendree	151
	Nevele	152
	Poesele	156
	Vosselare	157
6	EINDOFFENSIEF EN BEVRIJDING	158
	Het algemeen offensief	158
	De aanval van de Legergroep Vlaanderen	158
	Verovering van het Schipdonkkanaal en de operatie Landegem	160
	Het 13 ^e Artillerieregiment	160
	Het 1 ^e en 4 ^e regiment Jagers te Voet	162
	Het 13 ^e Linieregiment	163
	Getuigenis van twee soldaten die het eindoffensief meemaakten	164
	De slachtoffers	169
	Een waardig graf voor de gesneuvelden	170
7	BURGERLIJKE SLACHTOFFERS EN GEDEPORTEERDE	176
	Burgerlijke slachtoffers	176
	Hansbeke	176
	Merendree	177
	Landegem	180
	Nevele	184
	Poesele	185
	Vosselare	186
	Gedeporteerden en opgeëisten	187
	Landegem	187
	Merendree	187
	Nevele	188
	Vosselare	191

8	GESNEUVELDE SOLDATEN UIT HANSBEKE, LANDEGEM, MERENDREE, NEVELE, POESELE EN VOSELARE	193
	Hansbeke	193
	Landegem	195
	Merendree	196
	Nevele	197
	Poesele	199
	Vosselare	199
9	MATERIËLE SCHADE IN 1918	201
	Hansbeke	201
	Landegem	203
	Merendree	205
	Nevele	207
	Poesele	209
	Vosselare	210
10	HET LEVEN HERBEGINT IN DE VERWOESTE DORPEN	212
	Noodkerken	213
	Bevoorrading	215
	Herstelling van het wegennet	215
	Achtergelaten goederen	216
	Achtergelaten wapens en munitie	216
	Inbreuken tegen het volkerenrecht en op de wetten en gewoonten van het oorlogvoeren	217
	Heropbouw van het dorp	220
	Een monument voor de gesneuvelden	220
	Bevrijdingsfeesten	222
	Oud-strijders	224
	Onderwijs	224
	BIJLAGEN	225

DEEL II

5 PLAATSELIJKE HULP- EN VOEDINGSCOMITÉS

Nationaal Hulp- en Voedingscomité (NHVC)

Spoedig na het uitbreken van de oorlog ontstonden er problemen in verband met de voedselbevoorrading. De voedselvoorraden raakten snel opgebruikt en er waren geen oorlogsreserves aangelegd of rantsoeneringsmaatregelen genomen. België moest jaarlijks driekwart van zijn behoefte aan graan invoeren. Door de Duitse bezetting viel die invoer weldra stil; bovendien vorderden de Duitsers voortdurend binnenlandse landbouwproducten zoals graan en vlees op voor hun troepen en voor de eigen bevolking in Duitsland. En wat nog in het bezette België voorradig was, mocht niet vervoerd worden. Deze omstandigheden dreigen weldra tot een catastrofale situatie te zullen leiden, temeer omdat de stellingoorlog en dus ook de Duitse bezetting van ons land dreigde heel lang te zullen duren. De Belgische regering in ballingschap had helemaal geen greep op deze situatie.

Om de dreigende hongersnood in Brussel te lenigen, wordt daar in augustus een Comité *Central de Secours* opgericht. De leidende industrieel Ernest Solvay fungeert als beschermheer, Emile Francqui neemt de leiding op zich en de in België verblijvende Amerikaanse staatsburger Dannie Heine mann zoekt een internationale oplossing voor de nakende voedselcrisis. Hij onderhoudt contacten met zijn eigen land, met de Britten en met het Duitse Gouvernementgeneraal. Het voornaamste pijnpunt is niet zozeer de aankoop van meel, bonen, rijst of maïs maar veeleer het fiat van de Engelsen en de garantie van de Duisters dat zij de goederen niet voor eigen gebruik in beslag zullen nemen.

Uiteindelijk werd het *Comité National de Secours et d'Alimentation - Nationaal Hulp- en Voedingscomité* opgericht, in Vlaanderen in de volksmond *Het Komiteit* genoemd. Het vertegenwoordigde in het bezette land alles wat nog vaderlands, gemeentelijk, georganiseerd en hoopgevend was, alles wat nog herinnerde aan het leven van voor de oorlog en op een leven na de bezetting deed hopen¹.

Het NHVC leverde een indrukwekkend werk: vier jaar lang werden bijna

¹ S. De Schaepdrijver, *De Grootte Oorlog. Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Amsterdam-Antwerpen, 1997, p. 108.

tien miljoen mensen gesteund; in totaal werd één miljard dollar steungeld bijeengebracht en vijf miljoen ton voedsel verscheept ter waarde van 880 miljoen dollar, een som die groter was dan de Amerikaanse staatsbegroting.

De Plaatselijke Hulp- en Voedingscomités (PHVC)²

***Hansbeke*³**

Volgens A. Martens werd het PHVC in Hansbeke opgericht in 1916⁴.

In 1917 bestond het Plaatselijke Comité uit de voorzitter en tegelijkertijd rekenplichtige Cyrille Van den Meerschaut, hij was tevens afgevaardigde bij het regionaal comité, bestuurslid was Joseph Olivier. Emile Mettenanxt, Valère De Ruyck en Eduard Claeys waren bedienden en Alfons De Cocker was voerman van het comité.

In januari 1917 werden per week 2.842 rantsoenen soep aan 440 personen uitgereikt, dit kwam overeen met 95 steunzoekende gezinnen. Volgens een statistiek van 3 januari 1917⁵ telde Hansbeke 273 hulpbehoeftigen en werden er 417 porties soep bedeed.

Eén rantsoen bestond uit ½ l soep per dag/per persoon, zes keer per week. Op zaterdag werd er een dubbel rantsoen gegeven. De ondersteunden waren werklozen en personen “van de gewone onderstand”. Het bedeling-lokaal was volgens een officieel document⁶ op 28 februari 1917 ondergebracht in de kapel van het Sint-Vincentiusgenootschap. Volgens A. Martens werd door het *Werk der Volkssoep* het zaaltje van de *Societeit van den H. Vincentius a Paulo* gebruikt als werkplaats voor het bereiden van soep. Dit zaaltje bevond zich langs de voetweg van het dorp naar Doornbos, behoorde tot het erf van het klooster en lag vlakbij het ingangshek van de boerderij. Later werd in dit zaaltje ook de volksboekerij ondergebracht. Het werd in september 1956 gesloopt⁷. De soep zelf werd bedeed in een be-waarklas en in de Sint-Vincentiuszaal⁸.

In februari 1917 vroeg het PHVC voor het bereiden van soep aan het NHVC

² RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

³ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

⁴ A. Martens, *Het Klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeen) te Hansbeke*, Nevele, 1989, p. 47.

⁵ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 144.

⁶ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

⁷ Martens 1989, 29-31.

⁸ Martens 1989, 47.

volgende hoeveelheden grondstoffen aan: 113 kg cerealine⁹, 144 kg erwten, 144 kg bonen, 160 kg rijst, 80 kg smout en 106 kg zout. Als we de cijfers van de maand januari 1917 als uitgangspunt nemen, werd met deze grondstoffen 1.421 l soep gekookt¹⁰.

Tussen 19 september en 5 november 1917 schommelde het aantal ondersteunden tussen de 406 en 415. Op 3 december 1917 bedroeg het aantal 440 en 4 in februari 1918 was het door de toestroom van vluchtelingen gestegen tot 529.

In de maand april 1915 was er bij de Hansbeekse bakkers een gebrek aan meel zodat zij geen roggebrood meer konden bakken. Zij verklaarden dat ze moeilijk hun voorraad zouden kunnen aanvullen. Aangezien een groot deel van de bevolking zich geen brood meer kon aanschaffen greep het gemeentebestuur in en kreeg het college de toestemming om bij de landbouwers de rogge aan te kopen.

De Duitse overheid ging ermee akkoord dat elke inwoner van Hansbeke 120 gr broodgraan zou krijgen uit de oogst van 1915. Aangezien het NHVC per dag en per inwoner 170 gr tarwemeel of bloem toestond, werd het schepencollege gelast bij de landbouwers van de gemeente het nodige graan op te eisen en zo het extra rantsoen van 120 gr per inwoner "onder dak te brengen". Het stond het college vrij om de rogge zelf op te slaan of aan elk gezin de hoeveelheid waarop het recht had onmiddellijk te leveren¹¹.

In of voor april 1917 verplichtte de Duitse bezetter¹² de gemeente om naast het bestaande PHVC een comité op te richten dat zou gelast worden met de verdeling van levensmiddelen onder de bevolking. "Bemerkende dat deze maatregel voordeelig kan zijn voor de rechtvaardige verdeling derzelve" werd in de zitting van de gemeenteraad van Hansbeke van 4 april 1917 een comité opgericht bestaande uit: Karel Van Vynkt, Serafien De Pré, Leon Van der Plaetse en Henri Van Overbeke, alle vier raadsleden en August Geirnaert, gemeenteontvanger. Maar de Duitse commandant van Eeklo gebood dat gemeenteraadsleden geen deel mochten uit maken van

⁹ Cerealine, ook bekend als moutvlokken, is korengrits in de vorm van ongekookt vlokken. Het werd oorspronkelijk gebruikt door de brouwerijen.

¹⁰ 2.842 rantsoenen aan ½ l per rantsoen.

¹¹ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 75.

¹² RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 75

het nieuwe lokaal bevoorradingscomité. Hierop werden in de zitting van 6 mei 1917 de raadsleden vervangen door: Cesar Muylaert, koster, Camiel Hooft, handelaar, Karel Frans Standaert, rentenier en Edmond Barroens, slachter.

De bestuursleden in 1917 waren: Cyrille Van den Meerschaut, voorzitter en rekenplichtige, en Joseph Olivier; bedienden: Emile Mettenanxt, Valère De Ruycck en Eduard Claeys; voerman: Alfons De Cocker.

Landegem¹³

Samenstelling van het bestuur op 28 augustus 1917. Leden: M. de Kerchove d'Ousselghem, voorzitter, Jules Herteleer, Adolf Van de Castele, secretaris, Jozef Standaert en Edmond Verhoustraete; bediende was Hubert Verhoustraete; werklieden waren Gustaaf Geirnaert en Philemon Van Speybroeck.

Er zijn enkele cijfers bewaard van het aantal hulpbehoevenden. In januari 1917 telde Landegem 225 hulpbehoevenden¹⁴. In augustus telde men 237 ondersteunden.

Voor de maanden september 1917 tot en met februari 1918 worden we om de veertien dagen ingelicht over het aantal steungieters:

03-09-1917 tot 16-09-1917: 228

17-09-1917 tot 30-09-1917: 236

01-10-1917 tot 14-10-1917: 249

Vanaf 15 oktober 1917 is er een lichte stijging vast te stellen die aanhoudt tot 17 februari 1918:

15-10-1917 tot 28-10-1917: 273

29-10-1917 tot 11-11-1917: 274

12-11-1917 tot 25-11-1917: 278

26-11-1917 tot 09-12-1917: 274

10-12-1917 tot 23-12-1917: 273

24-12-1917 tot 06-01-1918: 276

07-01-1918 tot 20-01-1918: 282

21-01-1918 tot 03-02-1918: 282

04-02-1917 tot 17-02-1918: 282

In de periode 18 februari tot 3 maart is er een drastische daling tot 193 ondersteunden¹⁵.

Voor het maken van volkssoep vroeg het PHVC van Landegem aan het Pro-

¹³ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 14.

¹⁴ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 144.

¹⁵ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 172.

vinciale Comité in 1917 volgende hoeveelheden grondstoffen: 150 kg cerealine, 150 kg erwtenmeel, 400 kg bonenmeel, 300 kg rijst, 50 kg rijstmeel, 200 kg spek, 300 kg meel en 100 kg zout¹⁶. In welk lokaal de soep werd bedeed konden we niet meer achterhalen, waarschijnlijk in de kantschool achter de pastorie.

*Soepbedeling waarschijnlijk in de kantschool achter de pastorie van Landegem.
(Verzameling Het Land van Nevele)*

Suiker en gist stonden op de bon en waren moeilijk te krijgen. Enkel voor de bereiding van geneesmiddelen konden de dokters een grote hoeveelheid suiker aanvragen bij het PHVC.

Voor het eerste semester van 1918 werd aan dokter Kluyskens uit Landegem 30 kg toegestaan. De Nevelse dokters Van der Stichelen en Steyaert kregen respectievelijk 30 en 50 kg. Dokter De Wael uit Hansbeke mocht rekenen op 60 kg suiker¹⁷. Sommige ambachtslui die suiker nodig hadden voor de bereiding van hun producten konden ook grotere hoeveelheden aanvragen. In Vosselare waren dat Van Renterghem, fabrikant van limona-

¹⁶ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

¹⁷ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 145.

de, Van der Vennet, *liquoriste* of likeurstoker en De Ruyck, patissier. De Landegemse patissier Verbeke kreeg 1.200 kg toegezegd.

Imkers konden aanspraak maken op gednaturaliseerde suiker. Landegem kende volgende imkers: Brackenier, Branteghem, Van Damme, de Kerchove, De Rudder¹⁸ en De Wispelaere. De imkers in Vosselare waren Stofferis en Rogge.

Merendree

Het Plaatselijk Hulp- en Voedingscomité Merendree was als volgt samengesteld: Emile Steyaert en Cyrille De Vreese waren bestuursleden; bediende was Josef De Clercq. De soep werd bereid en uitgedeeld door Alfons De Wulf. Aanvankelijk was Maurits Van Holsbeke voerman van het comité, later werd hij vervangen door Raymond De Schrijver¹⁹. Ed. De Coninck was afgevaardigde van het lokale comité bij het regionaal comité²⁰.

Volgens een Duitse verordening van 21-03-1918²¹ mochten gemeenteraadsleden, burgemeesters, schepenen of secretarissen geen lid of bediende zijn van het PHVC.

In Merendree was Emile Steyaert raadslid en penningmeester van het PHVC en schepen Emm. Jean Thijs was lid van het comité en beiden moesten vervangen worden door andere leden. De namen van de nieuwe leden hebben we niet teruggevonden.

Op 3 januari 1917 telde Merendree 161 hulpbehoevenden en 339 personen ontvingen dagelijks een rantsoen soep²².

Voor de maanden september 1917 tot en met februari 1918 worden we om de veertien dagen ingelicht over het aantal steungenieters en het valt op dat de cijfers merkkelijk hoger liggen dan in januari 1917²³:

03-09-1917 tot 16-09-1917: 586

17-09-1917 tot 30-09-1917: 586

01-10-1917 tot 14-10-1917: 586

15-10-1917 tot 28-10-1917: 586

29-10-1917 tot 11-11-1917: 586

12-11-1917 tot 25-11-1917: 579

¹⁸ Dit is de vader van Renaat De Rudder.

¹⁹ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 13.

²⁰ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 6.

²¹ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 7.

²² RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 144.

²³ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 172.

26-11-1917 tot 09-12-1917: 590
10-12-1917 tot 23-12-1917: 586
24-12-1917 tot 06-01-1918: 464
07-01-1918 tot 20-01-1918: 464
21-01-1918 tot 03-02-1918: 464
04-02-1917 tot 17-02-1918: 282
18-02-1918 tot 03-03-1918: 515

Het hoge aantal hulpbehoevenden in de maanden september 1917 tot maart 1918 kan niet alleen verklaard worden door de toestroom van vluchtelingen want pas vanaf januari 1918 steeg het aantal vluchtelingen.

Voor het bereiden van volksoep vroeg het PHVC van Merendree aan het Provinciale Comité in februari 1917 volgende hoeveelheden grondstoffen: 84 kg cerealine, 91 kg erwten, 91 kg bonen, 84 kg rijst, 101 kg spek, 50 kg smout en 67 kg zout²⁴. De soep werd vanaf de stichting van het PHVC in februari 1917 bedeed in een lokaal van de Vrije Meisjesschool.

Nevele

Het Plaatselijk Hulp- en Voedingscomité werd in Nevele gesticht in de maand mei van 1915, o.m. met de financiële steun van “een bijzondere persoon, zonder tussenkomst van de gemeentekas”²⁵. We hebben enkele bewijzen dat er zeker al in 1915 een PHVC bestond in Nevele. Er is een foto bewaard van 1915 en een krantenbericht²⁶ waarin wordt meegedeeld dat de brood- en bloemkaarten voor 7 dagen moeten afgehaald worden de maandag van iedere week in de winkel van het *Komiteit*. Op 15 juli 1915²⁷ lezen we in de krant:

“Hulpkomiteit voor werklozen

De bons, uitgegeven door het Hulpkomiteit voor Werklozen en dragende den stempel van het Hulp- en Voedingskomiteit, Nevele, zullen uitbetaald worden den laatsten Zaterdag der maand van 3 tot 5 ure namiddag (M.E.T.), in het lokaal van het komiteit.

Bovengenoemde bons zijn geldig in alle winkels, voor het aankopen van eetwaren en dingen, dienende tot voeding of onderhoud van het

²⁴ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

²⁵ GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930, brief van 25-05-1915.

²⁶ *De Landwacht* van 2-3 mei 1915.

²⁷ *De Kleine Patriot (De Gentenaar-De Landwacht)*, van 15-07-1915.

huisgezin. Zij mogen niet dienen tot het aankopen van alkooolische of gegiste dranken. Het schacheren of voortverkoopen van bons is streng verboden.”

Comiteit van Hulp en Voeding van Nevele in 1915 in de Tielstraat te Nevele (Verzameling Walter De Smet).

En op 12 augustus 1915²⁸ verscheen in de krant volgende oproep:

“Hulpcomiteit

Aan elk, die wenscht het zijne bij te dragen om de schamelen te kleeden, verschaffen wij kosteloos: sajet, katoen, stoffen enz. : in een woord wat moet verwerkt worden.

²⁸ *De Kleine Patriot (De Gentenaar-De Landwacht)*, van 12-08-1915.

Het lokaal zal iederen Donderdag open zijn van 9 ure tot 11 ure en de Damen zullen er zich ter beschikking houden van al wie inlichtingen en werk verlangt. Alle giften zullen met dank aanvaard worden."

Volgens de statistieken van het PHVC telde Nevele op 3 januari 1917 691 hulpbehoevendenden²⁹. Op 15 maart 1917 werd in Nevele begonnen met de bedeling van *volkssoep*. Aanvankelijk werd het Plaatselijke Comité geleid door Alice De Keyser-Buysse, de zuster van de Nevelse schrijver Cyriel Buysse. Zij werd bijgestaan door enkele jonge meisjes. Eén van die meisjes was Irène D'Hooge³⁰.

Erediploma van Irène D'Hooge die werkte in het Plaatselijke Hulp- en Voedingscomité van Nevele. (Verzameling Daniël D'Hooge).

²⁹ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 144.

³⁰ Zij was een tante van ons bestuurslid Daniël D'Hooge.

Wekelijks werden 7.000 rantsoenen soep aan ongeveer 300 gezinnen of ca. 1.000 personen uitgedeeld³¹. De soep werd bedeed in de kantine van het comité, gelegen in de Tieltstraat³².

Voor de maanden september 1917 tot en met februari 1918 worden we om de veertien dagen ingelicht over het aantal steungenieters en het valt op dat de cijfers merkelijk hoger liggen dan in januari 1917³³:

03-09-1917 tot 16-09-1917: 938

17-09-1917 tot 30-09-1917: 938

01-10-1917 tot 14-10-1917: 934

15-10-1917 tot 28-10-1917: 959

29-10-1917 tot 11-11-1917: 991

12-11-1917 tot 25-11-1917: 995

26-11-1917 tot 09-12-1917: 971

10-12-1917 tot 23-12-1917: 966

24-12-1917 tot 06-01-1918: 971

07-01-1918 tot 20-01-1918: 951

21-01-1918 tot 03-02-1918: 951

04-02-1917 tot 17-02-1918: 952

18-02-1918 tot 03-03-1918: 952

Op 20 juni 1917 vroeg het Plaatselijke Comité aan het PHVC extra suiker om confituur te maken voor de vluchtelingen in de gemeente³⁴ want op 14 juni 1917 waren in Nevele 180 vluchtelingen uit Menen aangekomen.

Ook imkers konden aanspraak maken op gedenaturaliseerde suiker.

In Nevele woonden volgende imkers³⁵:

Imkers	Korven
Remi De Vos	2
Karel De Lannoy	4
Felix Dobbelaere	8
Ch. Van Wonterghem	5
Felix Van Heirsele	3

³¹ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176.

³² RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 176, verslag van 7 maart 1917.

³³ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 172.

³⁴ RAG, Provinciaal Hulp- en Voedingscomité, nr. 151.

³⁵ RAG, PHVC, nr. 145.

Emiel Schatteman	7
Camiel Cornelis	6
Aug. Waerniers	4
Aug. Vande Walle	6
Aug. Van Goethem	3
Louis De Vreese	10
Frans Dobbelaere	3
We J.B. Schatteman	3
J. Vander Stichele	6

Samenstelling van het bestuur op 28 augustus 1917. Leden: Cornelius Van Roy, voorzitter, mevrouw De Keyser-Buyse, ondervoorzitter, Joseph le Fevere de ten Hove, schatbewaarder, Louis Lampaert, Jules van der Stichele, Emiel Van Maldeghem en Jules Dobbels; bedienden: Camiel Lootens, Leon Reel, Henri Ruyffelaert, Leonard Mortier, mevrouw Camile Lootens-Bekaert en Alfons Measure; werklieden: Vital Measure, Leonce De Vos, Maurice Van Maldeghem, Leonce De Schuyter, Sophie De Wulf, Emma van de Putte en Bertha De Cloet.

Op 13 april 1918 wordt aan het Provinciaal Bestuur te Gent meegedeeld dat Lampaert, burgemeester en Vander Stichele, schepen, hun ambt neerleggen als lid van het PHVC omdat ze “zelden vergaderingen bijgewoond” hebben.³⁶

Poesele

Samenstelling van het bestuur op 28 augustus 1917. Leden (staan in voor voeding): Pieter Mestdach, voorzitter, onderwijzer, Triphon De Mulder, burgemeester, René Vandervennet³⁷, brouwer en A. De Keyser, handelaar; (staan in voor hulp aan werklozen): Leon De Roo, pastoor, Baziel De Boever, bakker, en Henri Van Parijs, landbouwer; bedienden: Jules de Meulenaere³⁸, Kam. Verstuyft en Theop. Ryckaert; landbouwafdeling: Alfons De

³⁶ GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930, brief van 13-04-1918.

³⁷ René Vandervennet is de overgrootvader van ons bestuurslid Luc Van Nevel.

³⁸ Jules De Meulenaere week uit naar de Verenigde Staten, zie A. Bollaert, Twee getuigenissen over de grote oorlog: notities over de gebeurtenissen in Poesele tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetekend door de gemeenteambtenaar Jules De Meulenaere en pastoor Leonard De Roo, *Het Land van Nevele*, jg. XXXIV

Boever, landbouwer, Ernest Rutsaert, landbouwer, en Kamiel Van Parijs, landbouwer.

Vosselare

Samenstelling van het besuur op, 28 augustus 1917. Leden: de Kerchove d' Ousselgehem, voorzitter, Henri De Waele en Julien Blomme; bediende: Omer De Henau (?); werklieden: Louis Verpoest en (?) Langerlaert.

6 EINDOFFENSIEF EN BEVRIJDING

Het algemeen offensief³⁹

Op 25 september 1918 telde het Duitse leger in het westen op papier nog 197 divisies. Vele infanteriebataljons waren reeds gehalveerd en telden minder dan vierhonderd in plaats van de achthonderd voorziene manschappen.

De Franse maarschalk Ferdinand Foch, coördinator van de geallieerde legers, wilde de beslissing afdwingen voor het einde van 1918.

Drie offensieven moesten het Duitse leger uiteenslaan: in het zuiden moesten het 4de Franse Leger en het 1ste Amerikaanse leger op 26 september aanvallen naar Mézières. In het centrum zou de Legergroep van het Commonwealth, bevolen door Haig en versterkt met het 1ste Franse Leger, op 27 september aanvallen bij Philippeville. In het noorden zou de Legergroep Vlaanderen, onder bevel van koning Albert en met als stafchef de Franse generaal Jean-Marie Degoutte, op 28 september aanvallen naar Brussel.

De aanval van de Legergroep Vlaanderen⁴⁰

Het Belgische leger werd in januari 1918 gereorganiseerd en bestond op het ogenblik van de bevrijdingsstormloop op 28 september 1918 uit volgende eenheden:

- 6 legerdivisies of 12 infanteriedivisies (ID);
- 1 divisie cavalerie (= 3 brigades);
- 1 brigade zware artillerie;
- legertroepen;
- hulptroepen.

Het leger telde 167.000 manschappen, 1.100 kanonnen en 100 vliegtuigen. Het Belgische leger kon de aanvalsopdracht in Vlaanderen uiteraard niet alleen aan. Daarom werd de Legergroep Vlaanderen gevormd waarvan,

³⁹ L. De Vos, *De Eerste Wereldoorlog*, Leuven, 1996, p. 152-156.

⁴⁰ J. Luyssaert, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918 (III), in *Het Land van Nevele*, jg. 31 (2000), afl. 1, p. 40-68 en jg. 32 (2001), afl. 2, p. 119-155 (<http://www.landvannevele.com/>)

naast het volledige Belgische leger, ook Britse, Franse en Amerikaanse divisies deel uitmaakten.

Het eerste doel van de bevrijdingstroepen was de hoogten van Klerken, Staden, Passendale en Zonnebeke te veroveren. Negen Belgische ID en een Franse ID, verdeeld in Groepering Noord, Centrum en Zuid, zouden op 28 september een aanval uitvoeren. Het aanvalsterrein was in een naakt maanlandschap veranderd, vol onder water gelopen granaattrechters, zonder bomen of struiken, zonder wegen. Het was een ontzettend moeilijk gevechtsterrein, waar men door het zuigende slijk van granaattrechter naar granaattrechter moest waden.

Tegenover deze Belgische aanvalstroepen stond een zwaar beschermde Duitse verdediging. Het westelijk front strekte zich uit van de Noordzee tot Armentières. Hier stonden 197 divisies opgesteld waarvan zes van de Noordzee tot Ieper. Het moreel van de Duitse soldaten stond echter op een zeer laag pitje, ze waren moe, voelden zich door het thuisfront in de steek gelaten en kregen weinig te eten zodat ze zelfs aan het plunderen sloegen.

Het aanvalsplan zag er in grote trekken als volgt uit: de Duitse verbindingen met de kust moesten worden afgesneden, vandaar dat Brugge moest worden veroverd en de Duitsers verder oostwaarts gedreven worden. Aan de rechterkant moest naar de Leie opgerukt worden, vanuit Komen naar Gent, om de opmars naar Brugge te dekken en het hoofd te kunnen bieden aan de vijand die vanuit het zuiden zou kunnen oprukken⁴¹.

Op 15 oktober stortte het Duitse front in elkaar. De Legergroep Vlaanderen was 17 km ver gevorderd. Op 16 oktober verlieten de Duitsers de IJzer en de Belgische kust. De Belgen konden nu haast ongehinderd over de IJzer komen. De Duitsers poogden de Belgische opmars af te remmen met mitrailleurvuur en gasgranaten en weken op 21 oktober terug achter het Schipdonkkanaal.

Op 23 oktober konden de Duitsers de geallieerde opmars stoppen aan het Schipdonkkanaal en de Leie. De Legergroep Vlaanderen was buiten adem. Het bleef maar regenen...

⁴¹ Een gedetailleerde beschrijving van de opmars met bibliografische verwijzingen kunt u lezen in: J. Luyssaert, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918 (III), in *Het Land van Nevele*, jg. 31 (2000), afl. 1, p. 40-68 en jg. 32 (2001), afl. 2, p. 119-155 (<http://www.landvannevele.com/>)

Verovering van het Schipdonkkanaal en de operatie Landegem

De verovering van Landegem en Merendree was vooral het werk van de 9de en 10de Infanterie Divisie (9 ID, 10 ID).

Sedert 30 januari 1918 bestond de 9 ID uit de 1ste en 4de Jagers te Voet en het 14de Linie; de 10de Infanteriedivisie (10 ID) bestond uit het 13de en 19de Linierement.

Het 13de Artillerieregiment

De operatie Landegem werd voorbereid door het 13de Artillerie dat op 5 februari 1918 samengesteld werd uit nieuwgevormde groepen en uit groepen van verschillende afkomst⁴².

De batterij nam deel aan de achtervolging van de aftrekkende Duitsers. De Duitsers weken en betrokken tenslotte achter het Afleidingskanaal van de Leie, ook Schipdonkkanaal genoemd, een volgende weerstandslinie.

De batterij reed rond de middag van 19 oktober 1918 langs het hospice van Maria-Aalter en nam stelling tussen Sterrewijk en Biesem (Aalter).

Op 20 oktober kreeg de batterij bevel zich ter beschikking te houden van het 1ste Jagers te Voet. Om 4 uur werd het wekken geblazen en in een druilerige regen wachtte de colonne tot 8 uur op het sein om te vertrekken. Uiteindelijk trok de artillerie over de hobbelige straatkeien naar de bossen rond de Kranepoel (Aalter) om vandaar uit rond 17 uur naar de geschutsofstellingen te rijden even buiten Markette (Aalter).

De tegenstand van de Duitsers was niet verminderd, wel integendeel. Daardoor was er zelfs enige verwarring ontstaan en werden tegenstrijdige orders gegeven bij de Belgen. Zo had de commandant van de batterij rond 15 uur het bevel gekregen om stelling te nemen op Reibroek (Hansbeke), maar toen hij met de verkenners op weg ging om de plaats te onderzoeken, werd hij ter hoogte van Markette verwittigd door een infanteriesoldaat dat de vijand niet ver af was.

Op 21 oktober was de Duitse achterhoede eveneens geweken achter het Schipdonkkanaal, waar ze de overtocht belette.

De Belgische kanonniers namen stelling dichtbij de Leegstraat⁴³, voor het zicht gedekt door een haag. De schootsrichting van het basisstuk van de batterij werd geverifieerd door het afvuren van enkele schrapnells in de richting van de kerktoren van Landegem en kort daarop werd de torenspits

⁴² *Guldenboek der vuurkaart*, Brussel 1934-35, p. 67.

⁴³ Ook Laagstraat genoemd, nu een deel van de Boerestraat in Hansbeke.

afgeschoten.

Op 22 oktober kreeg de 9 ID opdracht om te trachten het kanaal te bereiken. Het 13de Artillerie moest het 14de Linie steunen. De aanval zou om 6 u 30 beginnen, maar wegens moeilijkheden werd de start verschoven. De manschappen en soldaten waren ondergebracht op een boerderij. De batterij bleef enkele dagen op die plaats en voerde talrijke beschietingen uit. Toen zij op haar beurt bestookt werd, ontplofte een 7,7 cm projectiel onder een stuk, waardoor het omkantelde en buiten dienst geraakte.

Op 28 oktober werd een stelling betrokken dichtbij het kruispunt van Veldeken (Nevele). Eén sectie voerde beschietingen uit op vraag van de infanterie.

De 9 ID zou opnieuw pogen over het kanaal te geraken. Op 30 oktober kreeg de groep Artillerie, in steun van een bataljon van het 4de Jagers, opdracht stelling te kiezen tussen de spoorweg Gent-Brugge, de Kozijnbeek (Hansbeke) en Ro (Hansbeke) om de infanterie bij te staan tijdens het overschrijden van het kanaal. In de morgen verkende de commandant van de batterij in het gezelschap van de majoor de nieuwe stelling. 's Namiddags werden de paaltjes geslagen op de plaatsen waar de stukken precies moesten komen en 's nachts bracht men er een dagvoorraad munitie naartoe, hoewel de vijand de hele zone hevig bestookte. Maar de artillerie zweeg, enerzijds om haar aanwezigheid niet te verraden, anderzijds omdat ze bezig was van stelling te veranderen.

Op 31 oktober vertrok de batterij rond 16 uur om haar stelling te betrekken daar de Duitsers tijdens de dag wat minder de streek hadden beschoten.

Op 1 november begon bij dageraad het voorbereidend vuur. De kapitein volgde angstvallig het verloop van de aanval. Toen kwam het bevel van de groep om de vuurkadans te verminderen en rond 9 uur werd het vuren gestaakt. De infanteristen die terugkwamen, verklaarden dat ze niet hadden kunnen oversteken omdat de passerellen niet waren aangekomen. De officier van de Genie die de operatie moest leiden, was gewond aan het hoofd en had tijdens de mars meer dan de helft van zijn mannen verloren zodat de rest niet meer bij het kanaal was geraakt.

De batterij Artillerie die sinds 28 september in het getouw was geweest, kreeg acht dagen rust in de streek⁴⁴.

⁴⁴ J. De Vos, "Operatie Landegem" oktober-november 1918, in *Het Land van Nevele*, jg. 6 (1917), afl. 3, p. 164-170.

Het 1ste en 4de regiment Jagers te Voet

Nadat ze hun kantonnement hadden verlaten in de nacht van 14 op 15 oktober 1918 gingen het 1ste en 4de Jagers in reserve; zij volgden de troepen en ruimden enkele weerstandsnesten van de vijand op.

Op 20 oktober losten die twee regimenten (dus 1ste en 4de Jagers te Voet) het 2de en 3de Linie af, het 1ste Jagers in de buurt van Zande (Hansbeke) en het 4de bij Nevele. Tussen beide regimenten bevond zich het 14de Linierement.

Onder het geschut van 'Minen- en Granatenwerfer', overstelp met gasgranaten en bestookt met het mitrailleurvuur in de flank vanuit Merendree, slaagde het 1ste Jagers erin tussen 21 en 24 oktober de westelijke oever van het Schipdonkkanaal te zuiveren van Duitsers en ze naar de oostelijke oever te verdrijven. Het 1^e Jagers vestigde voorposten op de weg langs de westelijke kanaaloever maar de manschappen waren uitgeput.

Tussen 25 en 30 oktober werd de overtocht van het kanaal voorbereid. In de nacht van 24 op 25 oktober loste het regiment 4de Jagers zijn strijdmakers van het 1ste Jagers af voor Landegem. Mortiergeschut, mitrailleurposten en observaties werden opgesteld. Passerellen en vlotbruggen werden in gereedheid gebracht en zo dicht mogelijk bij het kanaal aangevoerd. Achter de Jagers stelde de artillerie zich op en voerde versterking aan, munitie werd opgestapeld, de genietroepen maakten de bruggen klaar en luchtballons stegen op als observatiepost. Deze zone was een echte dodenzone en tussen 22 oktober en 26 oktober lieten ten minste 167 soldaten bij Landegem het leven (zie bijlage 7).

Op 31 oktober werd een algemene aanval uitgevoerd. Binnen de 9de Infanteriedivisie (9 ID) had het 4de Jagers de gevaarlijke opdracht om een bruggenhoofd tot stand te brengen in Landegem. Ondertussen zouden op de rechterflank de Fransen Nevele aanvallen.

Maar de poging om loopbruggen in het kanaal te gooien mislukte. Van zodra de dragers, gesteund door het 1ste Jagers en de Genie het kanaal naderden in een kaal en onbeschermd terrein, maaide een hels vuur de mannen neer en vernietigde het materieel. Een regen van kogels en granaten verpletterde de bataljons vooral dan van het 4de Jagers.

In Nevele stieten de Fransen op dezelfde Duitse tegenstand, maar ten zuiden van Nevele bezweken de Duitsers onder de aanval en in de buurt van Deinze werd het Schipdonkkanaal door Frans-Belgische troepen overgestoken.

Op 1 november verbrandde de vijand totaal ontsteld zijn installaties, blies

zijn opslagplaatsen op en begon zich terug te plooiën wat echter door de Belgische vliegtuigen werd opgemerkt.

Het geschikte ogenblik afwachgend, wierp het 4de Jagers op 2 november 's morgens zijn Habert-zakken⁴⁵ in het Schipdonkkanaal, bouwde een geïmproviseerde brug en overschreed het kanaal op deze wankele constructie. Het regiment kwam Landegem binnen dat nog rook naar kruit. De inwoners waren zo overstuurd dat ze de Belgische soldaten in kaki niet herken- den en weigerden hun schuilkelders te verlaten. Landegemdorp was één grote puinhoop...

Het 13de Linieregiment

Op 22 oktober kwam het 13de Linieregiment aan in Aalter waar het lichtjes werd gebombardeerd en enkele dagen rust nam.

Op 30 oktober losten de manschappen van het 13de het 20ste Linie af aan het Schipdonkkanaal tussen de spoorwegbrug van de lijn Brugge-Gent en de wijk Overbroek in Merendree. Het eerste bataljon (I) bezette Hansbeke, het tweede (II) trok in eerste linie naar de kanaaloever en verdedigde deze oever, het derde (III) ging in reserve in het kasteel van Bellem. Overal werd dit regiment door de vijand bestookt met gasgranaten en artillerievuur. Dertien inwoners van Hansbeke stierven ten gevolge van deze aanvallen met gasgranaten (zie A. Martens).

Op 31 oktober bereikte het 13de Linie de westelijke oever van het kanaal voor Landegem, maar het kwam in een bloedig gevecht terecht en kon de kanaaloever niet bereiken. De troepen verschansten zich op de Heirent- hoek in het Schaaphof van de familie Standaert. Deze hoeve werd in brand geschoten en de soldaten moesten zich ingraven in de tuin om er de nacht door te brengen.

Als gevolg van de Frans-Belgische operaties bij Deinze, waarbij de troepen erin slaagden het kanaal daar over te steken, werd de druk van de vijand verlicht in de sector Landegem-Merendree.

Op 2 november 's morgens stak het eerste bataljon het kanaal over, vestigde een bruggenhoofd en verenigde Overbroek⁴⁶ (de westelijke kanaal- oever in Merendree) met Merendreedorp. Het 13de Linieregiment werd door het 19de voorbijgestoken dat de leiding nam van de beweging richting

⁴⁵ Opblaasbare zakken om vloten te maken.

⁴⁶ In de originele Franse tekst staat er "englobant Overpoucke et Meerendre", maar dit is fout, aangezien Overpoeke net als Merendreedorp op de oostelijke kant van het Schipdonkkanaal ligt, dus op de door Duitsers bezette kant.

Leie. Het 13de volgde in tweede linie en bereikte de avond van 2 november volgende plaatsen: het eerste bataljon (I) bereikte het station van Landegem; het derde (III) bataljon (waartoe Pynaert behoorde) trok naar de wijk 'Driesch' (de huidige Poeldendries te Landegem) en vestigde er de Generale Staf; ook het tweede bataljon (II) stak het kanaal over en installeerde zich op de Landegemse wijk Wilde.

Getuigenis van twee soldaten die het eindoffensief meemaakten

Valère De Boodt werd op 27 augustus 1894 geboren in het West-Vlaamse Nieuwmunster. Zijn vader was gemeenteontvanger en sluismeester. Hij werd in juni 1915 opgeroepen voor zijn militaire dienst. Als onderwijzer werd hij opgeleid tot brancardier maar hij begon op 4 oktober 1917 een opleiding tot officier en werd in die functie op 9 augustus 1917 toegewezen aan het 4de Jagers te Voet. Hij overleed in Brugge op 13 september 1982. Zijn kleindochter Inge De Bruyne verwerkte zijn dagboeknotities tot een boek dat in 2007 verscheen bij het Davidsfonds⁴⁷

*Passerelle over het kanaal van Schipdonk bij Landegem.
(Verzameling Carlos Lips)*

⁴⁷ I. De Bruyne, *We zullen ze krijgen! Brancardiers aan het IJzerfront. 1914-1918*, Leuven, 2007.

*Passerelle bij Merendree.
(Foto Legermuseum Brussel)*

Enkele fragmenten uit de memoires van Valère De Boodt⁴⁸:

“De 22ste, ingevolge een uit te voeren aanval kreeg de 9de Infanteriedivisie het bevel vooruit te gaan om het Schipdonkkanaal te bereiken tegenover Landegem, het kanaal wordt rond 17 uur bereikt. Bij deze aflossing ontmoette ik sergeant Florent De Boodt die mij ook bij de 6de Kie 4de jagers zocht.

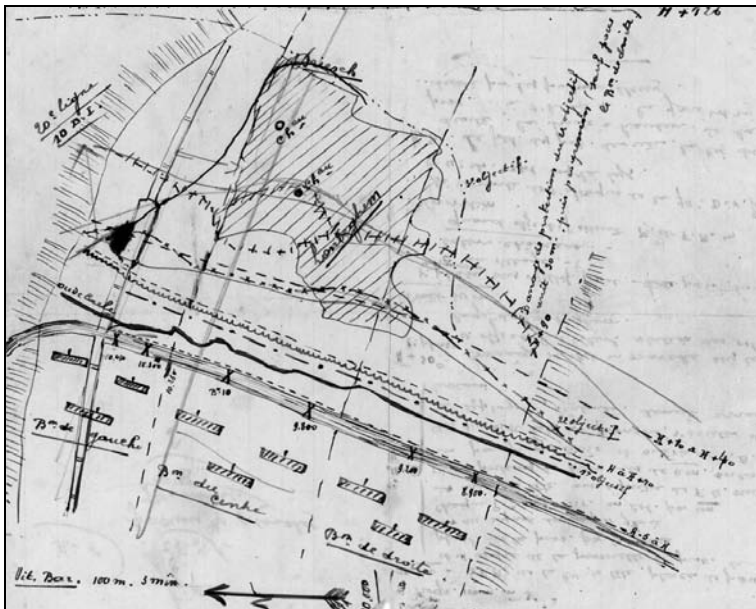
De 25 Oktober loste het 4de jagers, het 1ste Regt Jagers te voet af, die de oever van het Schipdonkkanaal bereikt had, deze positie onderging 's nachts een felle beschieting die 6 doden en 20 gekwetsten kostte.

De volgende nacht opnieuw een tegenbeschieting, een verkenningsgroep van het 4de jagers botste op een vijandelijke groep die zich op de westelijke oever van het kanaal gewaagd had.

De 28ste, 29ste & 30ste Octobre werden de voorafgaandelijke bewerkingen van de aanval voorgezet. Op 28^e Oktober werd mij gemeld, dat ik tot O/luitenant bevorderd werd en dat ik voort in de 6de Kie bleef. De aanval op Landegem moest plaats grijpen op 31 oktober 's morgens. Te 5 uur 25' begon de voorbereidende beschieting van de duitse stellin-

⁴⁸ Ik dank Inge De Bruyne heel bijzonder omdat ze mij een kopie heeft bezorgd van de originele memoires van haar grootvader Valère De Boodt.

gen, waarop de vijand terstond reageerde met een beschieting van gasgranaten. Wanneer de genietroepen, bijgestaan door onze soldaten, die de vlotbruggen om 't kanaal over te steken droegen, traden al de duitse mitrailleurs in werking en beletten het welgelukken van deze poging, niet een van de vlotbruggen kwam dichterbij dan 100 m van het kanaal, bij een opgelegde verkenning naar het kanaal werd de sergeant van de 6de Kie^{1ste} (?) jagers gedood; verschillende andere soldaten werden gekwetst.

*Schets van Valère De Boodt voor de aanval op Landegem.
(Verzameling Inge De Bruyne).*

Ik had als opdracht de 1e het kanaal over te steken en met mijn mannen, geholpen door het Pon. patrouilleurs, het station van Landegem te veroveren en verder een officiersverkenning – een paar km verder gelegen uit te voeren. Natuurlijk kwam daarvan niets in huis en maar gelukkig, want 9 kansen op 10 waren er 't leven bij in te schieten. – In de loop van de dag werden de vertrekposities terug ingenomen.

De dag van 1 november werd gekenmerkt door een beschieting van

mijnenwerfers⁴⁹ en vijandelijke mitrailleurseu. – Mijn beste vriend O/luitenant Marurits Verbelen was er een van de slachtoffers van, hij werd gedood door een kogel in 't hoofd van een scherpschutter, daar hij tot het Ille Bataljon behoorde heb ik hem niet meer weergezien. De 2de november 's morgens, na een heel woelige nacht, waarop er veel geschoten werd, stelde men vast dat de vijand, Landegem had opgegeven en zich teruggetrokken had. Het regiment kon op vlotbruggen het kanaal rustig oversteken.”

Het tweede getuigenis is van de Landegemnaar Florimond Pynaert. Florimond Pynaert was de tweede van tien kinderen uit het gezin van Emile Pynaert (°Landegem 25-04-1861) en Elisa Maria Dalle (°Koolkerke 23-06-1870). Hij werd geboren te Koolkerke op 5 juni 1896 en kwam met zijn ouders op 3 juni 1911 naar Landegem wonen, de geboorteplaats van zijn vader. Vóór 1913 woonde hij op Wilde bij August Van den Berge. Op 18 januari 1913 verhuisde hij naar Drogen, maar enkele maanden later op 6 juli 1913 kwam hij weer naar Landegem en woonde er bij zijn ouders in de Bovenstraat nr. 15.

Op maandag 29 september 1914 gaf hij zich aan als oorlogsvrijwilliger. Hij werd bij het 13de Linieregiment ingedeeld. Tijdens de oktober-novemberdagen 1918 was hij één van de bevrijders van Landegem. Na de oorlog maakte hij deel uit van het Belgische bezettingsleger in Duitsland. Op 25 juli 1923 trouwde hij te Drogen met Alice Van Hove en vestigde zich op 6 augustus 1923 te Gent. Hij overleed te Melle op 17 mei 1980. Enkele fragmenten uit het oorlogsrelaas van Pynaert:

*De Landegemse oorlogsvrijwilliger Florimond Pynaert
(Foto Mia Pynaert).*

⁴⁹ Dit is een slechte vertaling van het Duitse Minenwerfer 'mortierwerper'.

“(…), Hier tussen Bellem en Hansbeke komen we terug in contact met de vijand. Het ziet er naar uit dat dit al een voorsmaakske zal zijn van de Schipdonkse Vaart. Intussen zijn de Franse troepen al doorgedrongen tot Deinze.

Hier tussen Bellem en Hansbeke groeven wij ons in achter een stromijt. Het was een bitter koude nacht. Onder de morgen kropen wij verder langsheen de grachten. Nauwelijks 50 m van ons komen daar zeven Duitsers. Onmiddellijk gaven ze zich over. Zij ook van de achterhoede hadden de nacht doorgebracht achter een stromijt.

Van nu af wordt er geweldig geschoten met stikgas. We zijn verplicht ons gasmasker op te zetten. Met het gasmasker op ons gezicht zijn wij deze dag slechts tot Hansbekedorp geraakt. Tijdens de nacht hadden wij het zwaar te verduren van de bombardementen. Op één nacht werd het dorp gedeeltelijk verwoest. Wij ook liepen van huis tot huis.

Onder de morgen, langsheen de spoorlijn, breken we door tot Landegem, vlak voor de vaart, onder beschietingen van stikgas. Mijn moraal was goed, daar ik van Landegem was en zeer overtuigd [was] direkt over de vaart te geraken. Maar, het was een teleurstelling. In plaats over de vaart te geraken, kwam ik in een bloedig gevecht en bombardement met stikgas terecht. Ik [was] persoonlijk van de voorpost, maar het was niet mogelijk de vaart te naderen.

We werden achteruit getrokken en gingen ons verschansen in het boerenhof van Standaert, wijk Heirenthoek. Nadat wij er verschanst zaten, werd het boerenhof in brand geschoten en brandde totaal uit. Vanuit de brandende woning zijn wij naar de achtertuin gevlucht en hebben ons daar ingegraven om de nacht door te brengen.

Het bombardement nam in hevigheid toe met stikgas. Tijdens de nacht [kwamen] geniesoldaten toe op een hoeve langs de overkant van de straat. Daar werden bruggen in gereedheid [gebracht] en alle soorten materiaal aangebracht om over de vaart te werpen. Bij ochtendnevel werden wij bijeengetrommeld om de bruggen over de vaart te gaan werpen met de geniesoldaten. Wij namen de bruggen op de schouders en trokken dwars door het veld, recht op de vaart af.

Maar helaas, we zijn nog geen driehonderd meters ver of we werden met bruggen en manschappen totaal uiteengerukt. Na deze mislukte poging kwam het bevel 'Sauve qui peut' en de verzamelplaats was de gemeenteschool te Bellem. Ieder soldaat leed aan gasvergiftiging en moest voor de geneesheer verschijnen, die ons allen twee dagen rust toekende. Wij zijn niet talrijk meer. De meeste soldaten van ons heb-

ben de dood gevonden in de veldslagen. Onze verliezen zijn zo groot geweest te Klerken, Zarren en Handzame en toch zouden wij de grote stoot geven om over de Schipdonkvaart te breken. Hier ook vallen de laatste slachtoffers van het 13de regiment, toen op 1 november 1918 de grote aanval gegeven werd. Op die morgen werden wij verdeeld in groepjes met de genie en voor de derde maal zouden we trachten over de vaart te breken. De bruggen op de schoulers en vertrokken voor de derde keer met een sterk gemoed, zeggende de derde keer goede keer. Recht op de vaart af. Er was nog kanon- en mitrailleuzevuur maar deze uitbarsting was niet meer zo erg als vroeger. Naarmate we de vaart naderden, verminderde het geschiet (sic). Wij dachten al: de Duitsers zullen ons laten komen tot aan de boord van de vaart en ons dan met volle geweld beschieten. Maar neen! Alles was doodstil en we wierpen de bruggen over de vaart in minder dan vijf minuten, zonder schieten en zonder verliezen. Het was gelukt. Wat later stond gans het 13de regiment over de vaart. Wij zijn dus over de vaart gebroken te Merendree, achter het kasteel van Kervijn de Merendree. Daar ik zelf van de gemeente was, werd ik door mijn commandant aangeduid om met een korporaal en zes man de patrouille door te zetten naar het dorp. Op deze manier kwam ik als eerste soldaat met mijn makkers het dorp Landegem binnen. Ik had mijn eigen dorp ingenomen. Het zag er triestig uit. Na twaalf dagen bombardement half verwoest, hier en daar wat doden en gekwetsten onder de burgers en op de overkant van de vaart veel gesneuvelde soldaten. (...) Wij bleven nog twee dagen op Landegem in rust. En toen de vluchtelingen stilaan terug naar huis toekwamen, vertrokken wij naar Ruiselede op rust in de gebouwen van [het] wederopvoeding[gesticht]. Inmiddels was ons leger doorgedrongen tot het kanaal Gent op Terneuzen op de rechterkant tot Zwijnaarde. Alzo werd Gent ingesloten.”

De slachtoffers

Tijdens deze tragische oktober- en novemberdagen 1918 lieten meer dan 166 soldaten het leven (zie bijlage 7). We kennen de namen van 166 soldaten die tijdens de gevechten sneuvelden of kort daarna aan hun verwondingen bezweken, meestal in de verbandpost van Aalter. Maar ongetwijfeld zijn er nog meer slachtoffers te betreuren van wie we de naam niet kennen en van wie het graf nooit werd teruggevonden. Alleen al op de begraafplaats van Landegem liggen er twee graven waarop staat 'Onbe-

kend'... Ergens in een gevulde bomtrechter op de Heirenthoek in Landegem of op de Wulfhoek in Nevele rusten nog hun stoffelijke resten van gedwongen helden...

Een waardig graf voor de gesneuvelden

In het archief van de gemeente Landegem zitten enkele vergeelde blaadjes waarop (in potlood) enkele vaag leesbare notities staan in verband met de voorlopige begraafplaats van sommige gesneuvelden tijdens de gevechten bij Landegem in oktober-november 1918.

Ik vertaal een eerste notitie uit het Frans⁵⁰:

“Sergeant Bovy en de soldaten De Boeuf, Braun, Van Opstal, Vandevijvere werden begraven door de zorgen van een ploeg van hun cie de 2/9 Gen op 2 november nadat het kanaal van Schipdonk in Landegem was overgestoken.

Ik kan deze inlichtingen aanvullen met de informatie dat het lichaam van soldaat Braun naar Welkenraedt werd overgebracht.”

De burgemeester en veldwachter van Landegem noteren op 31 december 1919 op een blaadje dat nu gedeeltelijk gescheurd in een map zit, zodat een stuk van de tekst niet meer kan gelezen worden, een verklaring die hier op neerkomt: men heeft langs het Schipdonkkanaal op 1.600 m ten ZO van Landegem het graf gevonden van een onbekende soldaat van de 1ste Jagers te Voet, het gaat waarschijnlijk om Eugène Vanal.

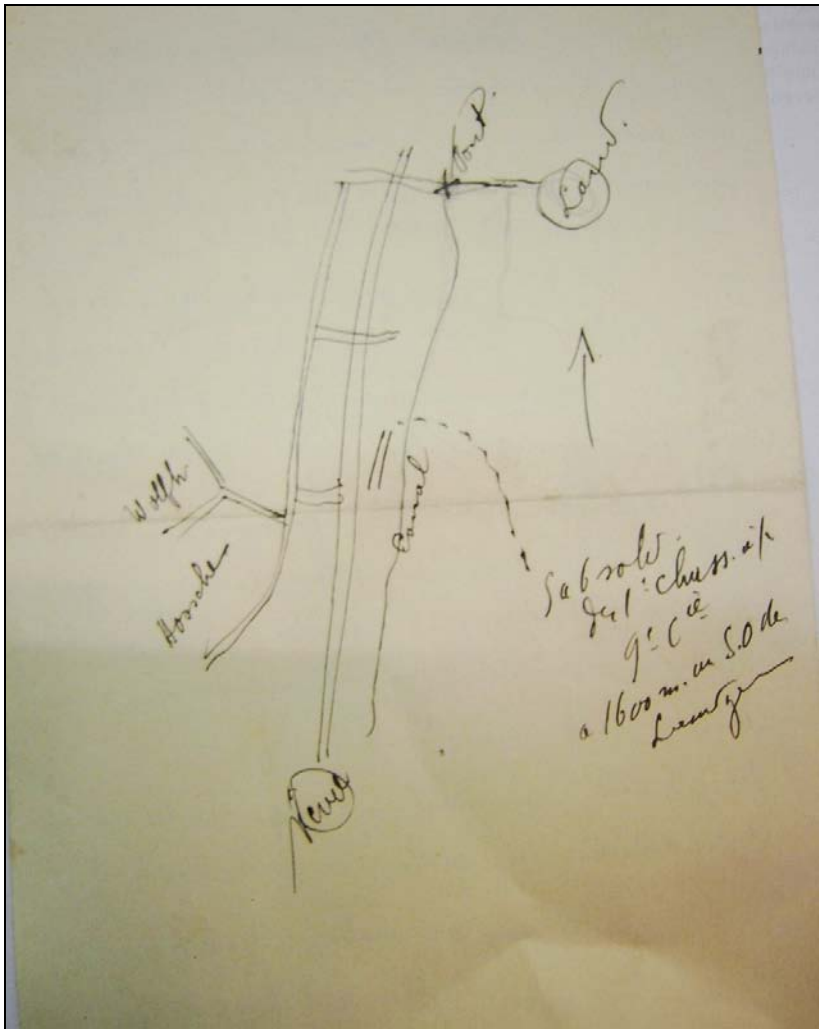
Op een niet gedateerd briefje van de gemeente Landegem lezen we: “Belgische militairen gestorven en begraven in Landegem: 33 soldaten, 19 op 't kerkhof, 14 in 't veld (Heirenthoek)”.

Na de krijgsverrichtingen werden in Landegem en Nevele op diverse plaatsen vooral bij hoeven, de lijken van gesneuvelde soldaten gevonden⁵¹. Op het land van K. Van Kerrebroeck (molen): Van Eynde Leopold; op het hof van Cyriel De Meyer: Smolders Victor en Aerts; op de weide van Alfons Van der Haegen (Merendree): Boeykens Alfons; op de weide van Lieven Van den Berghe: Charles Keymolen; op het hof van Lieven Van den Berghe: Goossens Domien, De Baere Oscar Franc Gits; op het hof van weduwe Van Parys: De Brauwere Leo; in het hof van Lieven Van den Berghe: Serez, Slos

⁵⁰ GAN, Landegem, nr. 2.073.532.21.

⁵¹ GAN, Landegem, nr. 2.073.532.21.

Henri; op het land van Kamiel Standaert: Goddaert Juul; op het hof A. Dob-
belaere: De Bruyne Maurice.

Schets van de vindplaats op de grens Nevele-Landegem
van vijf tot zes soldaten van het 1^e Jagers te Voet, 9 Cie,
op 1600 m ten zuidoosten van Landegem.
(Gemeentearchief Nevele)

Door de nabestaanden van volgende soldaten werd aan de gemeente Landegem een verzoek gericht tot ontgraving⁵²: Lamoen Frans, De Smet Paul, De Cancq Jos., Aerts Martin, De Beuf Gustaaf, Enocq, De Jean Achiel, Van de Vijver Felix en De Coninck Remi Joannes.

Onmiddellijk na de wapenstilstand werden enkele gesneuvelden van de gevechten in oktober-november 1918 op het kerkhof bij de kerk van Landegem begraven. Op hun graf stond een houten kruis, soms was de naam van de soldaat vermeld maar aanvankelijk stond op het kruis enkel geschilderd 'Mort pour la Patrie – Gestorven voor 't Vaderland'...

*Eerste graven van de gesneuvelden in Landegem.
(Verzameling Carlos Lips)*

⁵² GAN, Landegem, nr. 2.073.532.21.
172

Op 5, 6 en 7 februari 1919 werden volgende Belgische soldaten ontgraven in het veld en bijgezet op het kerkhof van Landegem:

1. Van Eynde Aerts
2. Smolders
3. De Brauwer
4. Goossens
5. Keymolen
6. De Baere (geschraapt; vervangen door Liebaert, ook geschraapt)
7. Slos (geschraapt)
8. Serez
9. Boeykens
10. Gits
11. De Coninck René
12. Vernimmen Frans
13. Van Elsuweghe Adolf
14. De Beuf Gustaaf
15. Van Opstal Jan
16. Bovy Emile
17. De Bruyne
18. Van de Vijver Frans
19. Meistyers Jos Put (geschraapt)
20. Pessemier Alb. J. B.

In 1923 werd een militaire begraafplaats aangelegd en kregen de gesneuvelden een waardig graf met een stenen grafzerk.

Op het erepark van de huidige begraafplaats in Landegem liggen volgende soldaten begraven die tijdens de gevechten aan het kanaal van Schipdonk in oktober-november 1918 zijn gesneuveld.

Boeykens Alfons, soldaat 13de Linierregiment, °Aalst 04.05.1892 †Landegem 31.10.1918.

Bovy Emile, sergeant oorlogsvrijwilliger, genie 2DA, °Luik 30.06.1879 †Landegem 31.10.1918.

De Brauwer Leon, soldaat 1ste regiment Jagers te Voet, °Munkzwalm 22.05.1892 †Landegem 31.10.1918.

De Vadder Franciscus, soldaat 4de regiment Jagers te Voet, °Antwerpen 27.03.1889 †Landegem 31.10.1918.

Debaere Oscar, hoornblazer 4de regiment Jagers te Voet, °Staden 06.05.1896 †Landegem 26.10.1918.

Debruyne Maurits, soldaat 4de regiment Jagers te Voet, °Oost-Vleteren 29.01.1892 †Landegem 31.10.1918.

D'Hauwe Joris C., soldaat 4de regiment Jagers te Voet, °Rijsel 08.02.1894 †Landegem 31.10.1918.

Gils Franciscus J.J., soldaat 4de regiment Jagers te voet 10de Cie nr. 31885, °Turnhout 07.09.1897 †Landegem 26.10.1918.

Goemans Antoon, oorlogsvrijwilliger 4de regiment Jagers te voet, °Antwerpen 13.02.1896 †Landegem 31.10.1918.

Goossens Dominicus, soldaat 4de regiment Jagers te Voet 5de Cie nr. 27985, °Haaltert 24.12.1893 †Landegem 26.10.1918.

Keymolen Karel, soldaat 1ste regiment Jagers te Voet, °St.-Kwintens-Lennik 06.06.1896 †Landegem 31.10.1918.

Linhout Oscar, hoornblazer 4de regiment Jagers te Voet, °Aalst 03.04.1893 †Landegem 31.10.1918.

Neutjens Jan C., soldaat 1ste regiment Jagers te Voet, °Schoten 24.07.1894 †Landegem 31.10.1918.

Onbekend.

Op De Becq Frans, sergeant oorlogsvrijwilliger, °Lier 12.11.1890 †Landegem 31.10.1918.

Santy Jérôme, soldaat 4de regiment Jagers te Voet 11de Cie nr. 31173, °Zonnebeke 21.09.1891 †Landegem 25.10.1918.

Serez Charles, korporaal 4de regiment Jagers te Voet, °Soignies 24.10.1894 †Landegem 26.10.1918.

Slos Maurits E., oorlogsvrijwilliger 4de regiment Jagers te Voet 5de Cie nr. 769, °Wakken 02.06.1886 †Landegem 26.10.1918.

Smolders Victor, oorlogsvrijwilliger 1ste regiment Jagers te Voet, °Koersel 12.11.1892 †Landegem 22.10.1918.

Van Elsuwege Adolf, soldaat 13de Linierregiment, °St.-Maria-Oudenhove 09.09.1898 †Landegem 31.10.1918.

Van Eynde Leopold, soldaat 4de regiment Jagers te Voet, °Antwerpen 15.09.1894 †Landegem 31.10.1918.

Van Hetsel Eduard, hoornblazer 4de regiment Jagers te Voet 3de Cie nr. 27134, °St.-Margriete 28.03.1893 †Landegem 31.10.1918.

Van Opstal Jan F., soldaat 9de bataljon Genie, °Mechelen 25.02.1893 †Landegem 31.10.1918

Vernimmen Frans, brancardier 1ste regiment Jagers te Voet, °Aalst 25.04.1894 †Landegem 22.10.1918.

7 BURGERLIJKE SLACHTOFFERS EN GEDEPORTEERDEN

Burgerlijke slachtoffers

*Hansbeke*⁵³

Tijdens de beschieting van Hansbeke vanaf 20 oktober tot 2 november 1918 door de Duitse artillerie vanuit Merendree, Drogen en Afsnee gingen de inwoners van Hansbeke massaal op de vlucht. In het dorp was iedereen gevlucht uitgenomen een kloosterzuster en Charles Verhegge (die in het klooster gebleven waren), René Buysse en Octaaf Buysse. Op de buitenwijken waren verscheidene inwoners gebleven om hun have en goed te bewaken. Sommigen moesten dit bekopen met hun leven.

Henri Seraphin Baele, z.v. Charles en Clemence Mijnsberghe, °Hansbeke 31-01-1893, ongehuwd, landman, wonende te Hansbeke (Hamme), † Aalter (Oostmolen) 31-10-1918.

Achiel Braet, z.v. Ivo en Virginie Van Volsem, °Aalter 01-11-1870, e.v. Emilie Vande Veere, wonende te Hansbeke, †Aalter in het militair hospitaal de Kranepoel 31-10-1918 ingevolge verwondingen door granaatscherven.

Augusta Bruneel, d.v. Ivo en Marie Blanckaert, °Gent 04-07-1888, ongehuwd, wonende te Hansbeke, †Aalter in het militair veldhospitaal de Kranepoel 03-11-1918 ingevolge verwondingen door granaatscherven.

Eduard Cornelis, z.v. Donatiaan en Francisca Van Haesbroeck, °Sint-Martens-Leerne 05-01-1856, e.v. Coleta Van De Walle, landbouwer, wonende te Hansbeke, †Brugge in het hospitaal 01-11-1918.

August Francies Demey, z.v. Bernard en Marie-Anna Daens, °Oedelem 07-10-1847, e.v. Clemence Sabbe, landbouwer, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Hamme) 28-10-1918.

Marthe-Emma De Schepper, d.v. Camille-August en Martha-Cordula Van Maldeghem, °Hansbeke 18-11-1904, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Ro) 23-10-1918.

Evarist De Sutter, z.v. Charles-Louis en Felicitia Cocquyt, °Zomergem 18-05-1865, weduwnaar van Ludovica-Maria Van den Broecke, e.v. Eugenia Van De Walle, koopman, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Hamme) 21-10-1918.

Maria-Clara De Witte, d.v. Charles-Louis en Rosalie Sutterman, °Hansbeke

⁵³ Overgenomen uit A. Martens, *Hansbeekse doden in de Eerste Wereldoorlog*, Hansbeke, 2005, p. 33 e.v.

06-11-1897, ongehuwd, landwerkster, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Reibroek) 21-10-1918.

Maurits Francies D'Hoore, z.v. Petrus en Eugenie De Baets, °Hansbeke 26-11-1906, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Voordestraat) 25-10-1918.

August Lootens, z.v. Karel-Francies en Eugenie Smessaert, °Aalter 25-02-1853, e.v. Louisa Van De Walle, landman, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Reibroek), 23-10-1918.

Marie-Leonie Union, d.v. Bernard en Virginie De Decker, °Aalter 26-11-1869, weduwe van Remi Louis Goorman, e.v. Henri De Grootte, †Bellem (Markette) 22-10-1918 in de woning van Kamiel Vergotte.

Bruno Vermeire, z.v. Jan-Francies en Angeline Langerart, °Landegem 05-12-1846, weduwnaar van Philomena Coopman, landbouwer, wonende te Hansbeke, †Hansbeke (Hamme), 22-10-1918.

Jan-Francies De Moor: zie onder Landegem.

Merendree

Op 24 oktober 1918 kregen de inwoners van Merendree het bevel het dorp te verlaten en op 26 oktober kwam om 9 uur 's morgens de laatste aanmaning. Het grootste deel van de bevolking sloeg op de vlucht, maar sommigen op de afgelegen buitenwijken meenden dat ze buiten elk gevaar verkeerden; ze bleven in hun huis en sommigen moesten dit met hun leven bekopen.

Drama in de families Van Holsbeke en De Vreese in Merendree⁵⁴

Op de wijk Velde in Merendree, (zie schets) woonde in *staminee-bakkerij* 'Den Overzet' het gezin Bernardus Van Holsbeke-Vergult. Daar konden de bewoners van het Eiland het kanaal oversteken met een bootje. Dit bootje werd in beslag genomen tijdens de oorlog door de Duitsers. Bernardus (Nard) Van Holsbeke, bakker, tapper en kruidenier (°Merendree 28-10-1865 †Merendree 1925) was getrouwd met Theresia Vergult (°Merendree 11-10-1862 †Merendree 1926), zij hadden vijf kinderen: Maurice (°Merendree 27-09-1899), Clara (°Merendree 13-10-1901), Omer (°Merendree 25-03-1904), Maria (°Merendree 30-04-1906) en Irené (°Merendree 04-08-1907).

⁵⁴ Deze geschiedenis werd opgetekend door ons lid Roland Luttens uit Merendree.

*Bidprentje van
René Van Holsbeke
(Verzameling Roland Luttings).*

*Bidprentje van
Rachel De Vreese.
(Verzameling Roland Luttings).*

lets verderop woonde in de kasteelhoeve van graaf van de Stegen de Putte landbouwer Ivo De Vreese. Landbouwer Ivo De Vreese (°Zomergem 04-09-1868) was getrouwd met Charlotte Vergult (°Merendree 23-11-1869). Ook zij hadden vijf kinderen: Adila (°Merendree 01-04-1898), Rachel (°Merendree 14-06-1899), Elza (°Merendree 14-05-1901), Gentil (°Merendree 05-05-1903) en Aimé (°Merendree 21-01-1907).

In dit drama waren ook betrokken Isidoor Van Holsbeke en Amelia De Pestel; zij hadden twee kinderen: René (°Merendree 1896) en een dochter.

Bernardus en Isidoor Van Holsbeke waren broers en Theresia en Charlotte Vergult zussen.

De dramatische gebeurtenissen speelden zich af tijdens het eindoffensief op 18 oktober 1918 aan het Schipdonkkanaal. Belgische soldaten bevonden zich al in Bellem, Hansbeke en Lotenhulle. De Duitse soldaten waren

achter het Schipdonkkanaal een nieuwe verdedigingslinie aan het opbouwen en waren ingekwartierd bij de burgers. Engelse vliegtuigen kwamen uit de richting Hansbeke laag overgevlogen en bombardeerden meteen de Duitse stellingen.

In de gezinnen Van Holsbeke en De Vreese vielen verscheidene slachtoffers.

In het gezin Van Holsbeke was Bernardus (48 jaar), licht gewond aan de buik; Maurice (19 jaar) was licht gewond aan de linker voorarm; Maria (12 jaar) was zwaar gewond, haar linker heup was doorboord; Irené (11 jaar) was zwaar gewond en hij verloor zijn rechterarm; René (neef en 22 jaar) was op dat moment aan het helpen bij zijn oom in de bakkerij, na het gebeuren was hij in shock en hij overleed 's avonds ten gevolge van een stukje schrapnel in zijn buik. Men had in de verwarring zijn verwondingen niet opgemerkt!

Ook in het gezin De Vreese vielen slachtoffers. Moeder Charlotte was licht gewond; Rachel (19 jaar) werd gedood. Bij het horen van de bombardementen liepen de familieleden van het gezin naar buiten aan de achterzijde van het huis uitgenomen moeder Charlotte en dochter Rachel. Zij verlieten het huis aan de voorzijde en werden op het voorhof getroffen door de bominslagen.

Bij de Duitsers vielen er enkele doden en verscheidene gewonden.

Duitse brancardiers hebben de kinderen Maria en Irené snel verzorgd en weggebracht met een stootkar naar een veldhospitaal (tent) in de Durmenstraat naast de hoeve van Van Heule. De dag nadien zijn ze vervoerd naar een groter veldhospitaal in Vinderhoute (Bierstal) waarna ze zijn overgebracht naar de Bijloke te Gent.

Het lichaam van Rachel is geborgen in een kist die werd gemaakt door Aimé De Clercq (°Merendree 1895), barbier, mandenmaker en caféhouder van 'De Stekvoegel' en Karel Lootens, hovenier op het kasteel van Albert Mechelynck. Zij werd 's avonds op het kerkhof van Merendree begraven. De gehele buurt sloeg na het gebeuren in paniek op de vlucht...

Irené Van Holsbeke leerde perfect schrijven met zijn linkerhand en behaalde in 1925 het diploma HSO aan de English Club te Gent. Hij bleef ongehuwd en heeft officieel nooit gewerkt. Hij hield zich bezig met het berekenen van vluchtafstanden in de duivensport en het schrijven van brieven in opdracht van analfabeten. Hij overleed te Ronse op 50-jarige leeftijd ten gevolge van t.b.c.

Maria Van Holsbeke huwde in 1926 met August Lutgens (°Merendree 1902 †Gent 1987) en kreeg ondanks haar wankele gezondheid vijf kinderen. Zij

overleed op 62-jarige leeftijd in de Bijloke te Gent, waar men haar als kind het leven had gered.

Lijst van de slachtoffers van Merendree

De pastoor van Merendree noteert in zijn verslag aan de bisschop:

“Slachtoffers: Ondanks deze veiligheidsmaatregelen vielen er toch vijf slachtoffers onder de burgerbevolking: Rachel De Vreese, 19 jaar en René Van Holsbeke, 20 jaar, werden gedood door vliegtuigbommen; Thérèse Praet, ongeveer 60 jaar, Triphon Bogaert, familievrader, ongeveer 40 jaar en zijn dochtertje Clarisse Bogaert, 10 jaar werden gedood door het vuur dat in een kelder terechtkwam.”

Clarisse Bogaert, d.v. Triphon en Emma Verhelst, °Landegem 01-03-1908 †Merendree 23-10-1918, tijdens de beschieting van het dorp dodelijk getroffen.

Triphon Bogaert, z.v. Leonard en Coleta Martens, e.v. Emma Verhelst, °Merendree 18-08-1878 †Brugge in het hospitaal 12-11-1918, tijdens de beschieting van het dorp dodelijk getroffen.

Rachel De Vreese, d.v. Ivo en Charlotte Vergult, °Merendree 14-06-1899 †Merendree 18-10-1918.

Marie Thérèse Praet, d.v. Carolus Ludovicus en Ludovica Danckaert, °Vosselare 31-12-1840, †Merendree 23-10-1918 (het is niet zeker of zij als oorlogsslachtoffer overleden is).

René Van Holsbeke, z.v. Isidoor en Amelia De Pestel, °Merendree 07-10-1896 †Merendree 18-10-1918.

Landegem⁵⁵

De lijst van de burgerlijke slachtoffers⁵⁶ die na de oorlog door de gemeente Landegem werd opgesteld, bevatte aanvankelijk vijftien namen, slechts zes hiervan stonden vermeld op het gedenkteken en op het gezamenlijke bidprentje.

⁵⁵ GAN, Landegem, 1.865, lichteningen 1911-1930; GAN, Landegem, 2.072.532.21, brieuwisseling 1894-1925.

⁵⁶ GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925.

Alfons Ally, °Drongen 15 juni 1860, landbouwer wonende te Landegem. Verschool zich op 28 oktober 1918 tijdens de beschieting van Landegem in de kelder van zijn gebuur Kamiel Van Kerrebroeck en werd in de buik getroffen door een stuk obus. Werd op 28 oktober overgebracht naar Hansbeke en vandaar met een militair voertuig naar het veldhospitaal te Aalter waar hij op 29 oktober bezweek aan zijn verwondingen. Volgens de gegevens op het oorlogsmonument voor de gesneuvelden op de begraafplaats van Landegem is hij overleden op 30 oktober 1918⁵⁷.

Jan Frans De Moor, °Nevele 4 januari 1858, kleine landbouwer, wonende

✠

TOT ROEMRIJKE GEDACHTENIS
DER

gesneuvelde Helden
van **LANDEGEM.**

Huys Maurits	Thienen 18-8-1914
Coddens Cam. vermoed.	Dendermonde 1914
De Ghandt Michel	Hoogstade 12-6-1916
De Brabandere Jules	Dixmuide 27-10-1917
Verbauwen Cyr. (opgeëischt)	
	Piennes (Frankrijk) 13-11-1917
De Rudder Renaat	Hoogstade 18-12-1917
De Moor Renaat	Staden 29-9-1918
Vermeulen Hendrik	Aelter 28-10-1918

~~~~~

Eer en lof en dank aan de helden van
LANDEGEM !

Aan God en Vaderland schonkt gij uw bloed en leven;
Voor vrijheid, huis en erf streedt gij met leeuwenmoed;
Waarom uw namen staan in eeuw'gen roem geschreven
Waarom u God de Heer beloone in 't hoogste goed !

~~~~~

Het is een heiligen en zalig gedacht voor de overledenen
te bidden, opdat zij van hunne zonden ontslagen
worden. (2 Mach. XII-46)

Barmhertige Jezus, geef hun de eeuwige rust.
(300 dagen aflaten).

~~~~~

Drukk. P. Ceunis, Elisabethgracht 52.

te Landegem (Heirenthoek), zoon van Camilus en Maria Theresia Tuytschaever, echtgenoot van Marie Romanie Wieme, tijdens de beschieting op 24 oktober 1918 getroffen door een stuk obus en te Hansbeke (Ro)⁵⁸ op 24 oktober 1918 in voormiddag overleden en in Hansbeke begraven (overlijdensakte zie Hansbeke).

Polydor De Schuyter, °Drongen 26 maart 1845, zoon van Petrus en Maria Theresia Lanckswierdt, overleden te Landegem op 20 oktober 1918.

Bertha Romania Marie Pynaert, °Landegem 20.11.1898 en †Landegem 13.10.1914.

Emma Anna Van Speybroeck, °Landegem 1 april 1914, dochter

van Philemon en Maria Valeria Cocquyt, waarschijnlijk tijdens de vlucht overleden te Maria-kerke op 4 november 1918.

*Bidprentje voor de gesneuvelden
van Landegem.
(Verzameling Het Land van Nevele)*

⁵⁷ Volgens een andere bron is hij overleden te Landegem op 31-10-1918. (GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925).

⁵⁸ Volgens een andere bron is hij overleden in Landegem (GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925).

Martha Verhelst, °Landegem 1 mei 1894, dochter van Theophiel en Elodie De Vriendt, wonende te Landegem, waarschijnlijk tijdens de vlucht overleden te Mariakerke op 22 oktober 1918.

Cyriel Verbauwen, °Landegem 10.04.1892, wonende Heistendries, fabriekwerker. In 1912, 1913 en 1914 vrijgesteld wegens broederdienst. Op 02.11.1916 door de Duitsers opgeëist en naar de omgeving van Sedan gevoerd. Bij gebrek aan voldoende zorgen is hij ziek geworden en overleden aan de *rooden bloedloop* in het Duits militair hospitaal te Piennes (F) op 13.11.1917⁵⁹.

Het noodlot slaat toe bij de familie Verbauwen te Landegem

Over de familie Verbauwen uit Landegem deed ons bestuurslid André Stevens een gedetailleerd onderzoek en kwam tot de conclusie dat deze Landegemse familie inderdaad zwaar werd getroffen tijdens de Grote Oorlog. In de jaren voor de Grote Oorlog hadden een aantal families het helemaal niet gemakkelijk om de touwtjes aan elkaar te knopen. Dat was ook zo bij de familie Verbauwen die in Landegem op een kleine huurhoeve woonde. De vader van het talrijk gezin had met hulp van de burgemeester een aanvraag opgemaakt om één van zijn zonen, Henri, vrij te krijgen van de militaire dienst. Hiervoor moest een "getuigschrift over de vermogentoestand der familie om van de aanspraak of op de ontslaging te doen blijken" worden opgemaakt met als reden: steun van de ouder.

Dit dossier toont aan wat de familiale en financiële gevolgen waren van een zoon in militaire dienst⁶⁰.

De gezinstoestand in 1910 zag er als volgt uit:

Verbauwen Evarist, 50 jaar, landwerkmán, heeft geen loon, is gehuwd en heeft een aderbreek aan het rechterbeen.

Steyaert Maria Prudentia, 39 jaar, werkvrouw, verricht *het huiswerk* en heeft geen loon. Hun kinderen zijn:

1. Verbauwen Hendrik, 20 jaar, *chargeur op den staatsspoorweg*, ontvangt drie frank per dag en is ongehuwd.
2. Verbauwen Cyriel, 17 jaar, landbouwersdienstknecht, wint 15 franks per maand en is ongehuwd.
3. Verbauwen Gustaaf, 16 jaar, landwerkmán, wint geen loon, werkt bij familie voor eigen onderhoud en is ongehuwd.
4. Verbauwen Oscar, 15 jaar, landwerkmán, wint 7 frank per maand en is ongehuwd.

---

⁵⁹ GAN, Landegem, nr. 1.856.

⁶⁰ GAN, Landegem, militie 1910.

5. Verbauwen Marie Bertha, 12 jaar.
6. Verbauwen Clara, 8 jaar.
7. Verbauwen Emma, 5 jaar.
8. Verbauwen Irma, 3 jaar.

Op 29 april 1910 verklaart de burgemeester van Landegem het volgende.

De familie Verbauwen betaalt een jaarlijkse pachtsom voor huis en land van 100 fr., de waarde van huismeubelen is 400 fr. Maar dit bedrag is doorgestreept en gewijzigd in 300 fr. Zij hebben geen dieren. De vader is landwerker en bewerkt zelf het land.

Het gezin is onvermogen zonder andere inkomsten dan de vermelde. De vader is gewoonlijk werkonbekwaam ten gevolge van een oude aderbreuk in het rechterbeen.

De aanvrager is de enige steun van de familie. Door zijn loon is hij in staat zijn familie "van de nood te bevrijden". Het is ongeveer sedert 10 november dat de ziekte de vader belet ernstig werk te doen. De wonden zijn standvastig geopend. Sinds enige weken is de kwaal zodanig verergerd dat er een heelkundige operatie aangeraden wordt, die wel de afzetting van het been tot gevolg kan hebben. De hoop op genezing of verbetering van het been, die voor de militieraad bestond "is sinds geheel vervlogen, naar alle waarschijnlijkheid zal de vader ofwel voortaan geen gebruik van het zieke been meer kunnen maken, geen behoorlijk werk meer kunnen verrichten. Ofwel zal de kwaal verwickelingen teweegbrengen een slechte afloop voor gevolg hebbende."

Ondanks dit verzoek van de burgemeester tot opheffing van de dienstplicht komt enkele dagen later reeds het besluit van de militieraad:

"De reclamatie strekkende tot het bekomen der vrijstelling uit hoofde van proviand bezorging daar den vader van de hiernevens aangeduiden militi-aan (= Hendrik Verbauwen) ingediend is bij arrest van het hof van beroep van Gent in dato 19-5-1910 verworpen."

Hendrik wordt op 3 oktober 1910 ingelijfd in het 22ste Linie. Op 30 juli 1914 wordt hij gemobiliseerd en vertrekt naar de Groote Oorlog.

Zijn broers Cyriel en Gustaaf werden later wel vrij van dienst gesproken maar zijn jongste broer Oscar werd kort na de oorlog op 11 juni 1919 opgeroepen.

Ondanks het feit dat Cyriel vrij was van legerdienst bleef het noodlot hem achtervolgen want op 2 november 1916 wordt hij door de Duitsers opge-eist en als werkkracht ingezet aan hun loopgravenoorlog. Cyriel overlijdt te Piennes in Frankrijk op 13 november 1917 en is dan ook één van de bur-

gerslachtoffers die in Landegem te betreuren vielen.

In een andere bron⁶¹ worden nog volgende burgerslachtoffers genoteerd maar zij komen niet meer voor op de latere officiële lijsten:

Coddens Flovina;

De Brabandere Martha, †Landegem 26-10-1918;

De Bucq Helena;

De Smet Achiel, †Landegem 09-12-1918 (achteraf geschrapt op de lijst).

Martens Kam., †Landegem 06-11-1918.

Roets Rachel, †Landegem 31-12-1918 (achteraf geschrapt op de lijst).

Van Dorpe Edm., †Landegem 26-10-1918.

Van Kerrebroeck Andreas Cyril, †Landegem 11-11-1918 (achteraf geschrapt op de lijst).

Wycken Ursula, †Landegem 02-11-1918.

Nevele⁶²

Lijst van de burgerlijke slachtoffers 1914-18 'Gestorven voor België'

Frans Aspeslagh, °Antwerpen, wonende in de Tieltstraat te Nevele, echtgenoot van Marie-Louise Van Damme, †Ruisselede 28-10-1918 (80 jaar) bij een obusontploffing.

Prosper Coddens, °Nevele, z.v. Ambroos en Clemence Snoeck, wonende Blasiusdries te Nevele, gekwetst bij een obusontploffing, †Brugge in het hospitaal.

Leopold De Cloet, °Nevele, z.v. Carolus en Maria Virginia Lootens, muldersgast wonende te Nevele (Kerrebroek), †Aalter (Lostraat) 16-06-1920 (18 jaar) als gevolg van een obusontploffing.

Emma De Loof, °Nevele ?, d.v. Augustus en Pelagie Cleppe, †Nevele 22-09-1919 als gevolg van stikgas.

René De Moor, °Nevele 02-03-1895, z.v. Pieter en Leonie Parmentier, ongetrouwd, wonende op de Markt te Nevele, †Brugge 22-10-1918 in het hospitaal ten gevolge van een obusontploffing.

Léonie De Mortier, °Ruien 22-02-1847, d.v. Baudewijn en Maria Theresia Cammerlyn, gehuwd met Jan Baptist Ruyffelaert, zaadverkoopster wonende te Nevele, †Lotenhulle (Aalterstraat nr. 74) 06-11-1918 (71 jaar).

Ivo De Wulf, °Nevele, z.v. André en Marie Verplaetse, gehuwd met Leonie De Vos, kolenvoerder wonende Kortemunt te Nevele, †Brugge 11-11-1918 (48 jaar) in het hospitaal aan de gevolgen van stikgas.

---

⁶¹ GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925.

⁶² GAN, Nevele, nr. 1.776.

Elisa Domien, °Nevele, d.v. Bruno en Maria Deruyck, echtgenote van Alphonsius Van Haver, wonende in de Karnemelkstraat te Nevele, †Brugge 28-10-1918 in het hospitaal ten gevolge van stikgas.

Maria Ludovica Kneuvelds, °Nevele, d.v. Augustus en Eugenia Slock, echtgenote van Adolphus De Smet, kantwerkster wonende Egelare te Nevele, †Ruisselede 03-11-1918 (53 jaar) ten gevolge van gas.

Marie Louise Mortier, °Nevele 22-03-1866, d.v. Victorius en Rosalie De Faye, winkelierster gehuwd met Camiel Van der Vennet, bakker, wonende Tieltstraat te Nevele, †Ruisselede 13-11-1918 als gevolg van stikgas.

Julie Leonie Paermentier, °Grammene 12-09-1865, d.v. Joseph en Virginia Trauwaen, echtgenote van Petrus Casimus De Moor, wonende op de Markt te Nevele, †Ruisselede 03-11-1918 ten gevolge van een obusontploffing. Haar †zoon is René De Moor (zie hoger).

Henri (Henry) Auguste Piesschaert, °Aarsele 22-05-1860, z.v. Constantinus en Maria Theresia Van de Steene, echtgenoot van Marie Clementia Van Gansbeke, landbouwer wonende Perperhol te Nevele, †Nevele (Peperhol) 21-11-1918, (in het bevolkingsregister staat 21-10-1918) als gevolg van een obusontploffing.

Marie Clemence Schyvens, °Nevele 22-09-1905, d.v. Adolf en Maria Anna De Ruyck, scholierster wonende Blasiusdries te Nevele, †Ruisselede 23-10-1918 als gevolg van stikgas.

Bernard Maurice Slock, °Nevele 09-09-1898, z.v. Constantinus en Marie Clemence Pieters, ongehuwd, dagloner wonende Blasiusdries te Nevele, †Nevele (Zeistraat) 07-11-1918 als gevolg van een obusontploffing.

Maria Van Damme, °Oudenburg 05-02-1832, weduwe van François Aspe-slagh (zie hoger), wonende Tieltstraat te Nevele, †Brugge (Sinte-Clarastraat nr. E 10) als gevolg van stikgas.

August Van Houtte, °Nevele 08-05-1852, z.v. Ivo en Marie Therese Snoeck (†); landwerkman wonende Vaart Links te Nevele, echtgenoot van Francisca De Paepe, †Ruisselede 23-10-1918 als gevolg van een obusontploffing.

Poesele

Noch bij de soldaten onder de wapens, noch onder de burgerbevolking vielen er slachtoffers tijdens de vier oorlogsjaren. Maar André Bollaert⁶³ raadpleegde het overlijdensregister van de maanden oktober en novem-

---

⁶³ A. Bollaert, Twee getuigenissen over de grote oorlog: notities over de gebeurtenissen in Poesele tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetekend door de gemeentebtenaar Jules De Meulenaere en pastoor Leonard De Roo, in *Het Land van Nevele*, jg. XXXIV (2003), afl. 4, p. 380.

ber 1918 en vond daar de namen van zeven Poeselaars die overleden zijn buiten de gemeentegrenzen. Van enkelen vermoedt hij dat ze overleden zijn op de vlucht voor het oorlogsgeweld.

Gerard Albert Cornelis, (°Lotenhulle) zoontje van Constantinus en Maria Irma Cocquyt, werklieden, was tweeënhalft jaar toen hij op 27 oktober 1918 te Ruiselede overleed.

Alice Sophie Van Parijs, 'uitgedrevene van Poesele', geboren te Destelbergen maar woonachtig te Poesele, dochter van Camile en Marie Léonie De Cloedt. Ze overleed te Wingene op 30 oktober 1918 in de Roosendaelstraat nr. 232.

Petrus De Witte, °Nevele 22 april 1857, landwerker, echtgenoot van Rosalia De Nobeles, overleed te Lotenhulle in de Kleine Lijkstraat nr. 51 op 30 oktober 1918.

Melanie Verwee, huishoudster 84 jaar woonachtig te Poesele, echtgenote van Camiel Haerens, schoenmaker en weduwe van Paulus Duwijn. Zij overleed op 2 november 1918 in het klooster te Poeke in de Ruiseledestraat 3 waar de gevluchte familie tijdelijk een onderkomen had gevonden.

Jan-Baptiste De Waele, °Poesele 4 maart 1838, echtgenoot van Marie Thérèse Baffort 'tijdelijk te Vinkt verblijvende'. Hij overleed op 4 november 1918 in de Marquettestraat 122.

Vosselare

Op een bidprentje van Vosselare vinden volgende namen:

Maurice Bytebier †30-10-1918

Regina Coen †01-11-1918

Marie De Buck †31-10-1918

De Mulder August †03-11-1918

Alphons Schelpe, °Nevele 06-06-1860, echtgenoot van Augusta Verwee, †Vosselare 01-11-1918, getroffen door een obus.

Anna Schelpe, °Nevele 28-03-1897, d.v. Alfons en Augusta Verwee, †Ruiselede 07-11-1918. Op haar bidprentje lezen we: “ (...) Door oorlogsgruwel als eene havelooze bannelinge van huis en haard verdreven, bekwam zij bij barmhartigen een onderkomen(...)”.

Maria Van Maldeghem, °Nevele 11-05-1866, weduwe van Emiel Van Haecke en echtgenote van Henri Vincent, †Vosselare 08-11-1918, door een obus getroffen.

Kamiel van Overbeke †09-02-1919

Gezamenlijk bidprentje voor de slachtoffers van Vosselare. (Verzameling Alex Van Maldegem)

Gedeporteerden en opgeëisten

Landegem⁶⁴

Volgens een brief van 5 december 1919 waren in Landegem 164 personen door de Duitsers weggevoerd en één Landegemnaar Cyriel Verbauwen (zie vroeger) is bezweken als weggevoerde. Er is tot nu toe geen spoor van de namen van de weggevoerden

Merendree

In zijn verslag aan de bisschop schrijft de pastoor van Merendree: “Deportatie van arbeiders: een aantal jonge lieden werden gedwongen te gaan werken aan het front; er valt geen enkele dode van de gemeente te betreuren”.

⁶⁴ GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21, briefwisseling 1894-1925.

Nevele⁶⁵

In Nevele werden geen burgers om politieke redenen naar Duitsland gevoerd. 73 personen werden verplicht te werken tegen minder dan 90 Pfennig. Vijf politiek veroordeelden en opgeëisten zijn in ballingschap. Bij de terugkeer naar Nevele is niemand van de opgeëisten nadien gestorven. Het aantal weggevoerde werklozen bedroeg 157⁶⁶. Op 17 december 1919 stuurde de burgemeester een (niet teruggevonden) lijst van 154 opgeëisten aan de gouverneur⁶⁷.

Opgeëisten in Frankrijk. De man vooraan met een witte band rond de arm is Kamiel Snoeck uit de Zeistraat in Nevele (Verzameling Daniël D'Hooge).

Lijst van de weggevoerden (opgeëisten) 1914-18 'Gestorven voor België'
Edmond Aelgoet, °Meigem 26-12-1882, z.v. Hippoliet en Maria Heggerick, landwerker wonende te Nevele, werd door de Duitsers opgeëist en werkte

---

⁶⁵ GAN, Nevele, nr. 1.776.

⁶⁶ GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930, brief van (geen datum) 1920 aan de gouverneur.

⁶⁷ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920.

in Aarsele, †Aarsele 13-10-1918 door een obusontploffing.

Camiel De Wulf, °Nevele 22-07-1890, z.v. Alfons en Nathalie De Schynckel, werd als arbeider opgeëist door de Duitsers, †Stenay (F) 30-11-1916. Volgens inlichting van de Duitsers stierf hij om 2 u in de namiddag in het krijgshospitaal te Stenay ten gevolge van een longontsteking. Begraven op 02-12-1916 om 10 u te Stenay.

Georges Charles Emiel D'haenens, °Croix (F) 08-03-1896, z.v. Frans Emile en Louise Van Huffel, ongehuwd, woonde in de Zeistraat nr. 23 te Nevele, werd op 5 maart 1917 door de Duitsers in Deinze opgeëist. In het bevolkingsregister staat volgende Duitse mededeling "Der Belgier Georg Dhaenens aus Nevele ist in Feldlazarett 183 der doppelseitigen Lungenentzündung gestorben⁶⁸" in †Eernegem als gevolg van een verkoudheid en longontsteking.

Belgische opgeëisten. De man in het midden, aangeduid met een X is Cyriel Kneuveld uit Nevele. (Verzameling Daniël D'Hooge)

---

⁶⁸ "De Belg Georges D'haenens uit Nevele is in het mobiele veldhospitaal nr. 183 aan een dubbele longontsteking gestorven."

Camile Cyriel Kneuvelders, °Vosselare 29-03-1899, z.v. Triphon en Marie-Louise Telleir, dagloner, wonende in de Blasiusdries te Nevele, werd door de Duitsers opgeëist, †Sedan (F) 22-05-1918 in het veldhospitaal.

Oscar Van Haesebroeck, °Vosselare 06-05-1897, z.v. August en van Marie Clemence Dorpe, wonende te Nevele, opgeëist door de Duitsers, †Sedan (F) 17-07-1918.

Een laatste kaart van Oscar Van Haesebroeck uit Vosselare, op de foto staat hij tweede van links. Hij overleed in Sedan op 17 juli 1918 en werd begraven op het kerkhof van Torcy.

(Foto mevrouw Maurits Van Lerberge-Van Haesebroeck).

*Een lijst van de in Koekelare verplicht tewerkgestelden uit Poesele en Deinze werd niet teruggevonden, wel deze foto genomen op 27 januari 1918 met zittend links Remi Mortier, staande derde van links Achiel Deolet, tweede van rechts Oscar Bauters en uiterst rechts Baziel Lievens.
(Verzameling Mildred Kale, Rock Island, Illinois)*

Vosselare

Verslag van pastoor L. Fr. Lippens aan het bisdom, ondertekend op 11-3-1919:

“In het geheel hebben zich 73 personen aangegeven welke door de Duitschers opgeëischt zijn geweest; 10 der opgeëischten hebben de tijd hunner opeïsching, er zijn er die twee en twintig maanden weggebleven zijn zonder naar huis te mogen komen, of een gedeelte daarvan gewerkt aan 30 pf. daags. Een opgeëischte heeft twee en veertig dagen verbleven in een hospitaal te Brussel. Een, Alois van Overbeke, negen maanden in een hospitaal in Sedan in Frankrijk. Deze is nog ziekelijk en bezit een getuigschrift van de geneesheer, hij is teeringlijder. Een andere vijf maanden hospitaal. Dus hebben zij te zamen in de hospitalen verbleven: 9 maanden + 5 maanden + 42 dagen is te zamen 15 maanden en 12 dagen. De opgeëischten hebben buitendien onderstaan 241 dagen ziekelijkheid met werkonbekwaamheid

Een opgeëschte, de genaamde Kamiel Van Overbeke is ter gelegenheid zijner opeïsching ziek geworden, teeringlijder, is naderhand op 3 Februari 1919 in zijnen te huis te Vosselare gestorven. Daarvan bestaat getuigschrift van dokter.”

8 GESNEUVELDE SOLDATEN UIT HANSBEKE, LANDEGEM, MERENDREE, NEVELE, POESELE EN VOSSSELARE

Deze lijst heb ik vooral kunnen samenstellen dank zij de zeer gewaardeerde medewerking van de heer Leon De Winter uit Zulte. De lijst van de gesneuvelde Hansbekenaren heb ik overgenomen uit het werk van Albert Martens⁶⁹. Voor alle gemeenten heb ik ook lijsten aangevuld met de namen van die gesneuvelden die wél in de gemeente geboren zijn maar er niet meer woonden bij hun overlijden.

Gebruikte afkortingen:

DOS = Died on Service 'gestorven in bevolen dienst'.

DOW = Died of wounds 'gestorven aan zijn verwondingen, opgelopen op het slagveld'.

e.v. = echtgenoot van.

KIA = Killed in Action 'gedood op het slagveld'.

MIA = Missing in Action 'vermist op het slagveld'.

OV = oorlogsvrijwilliger.

z.v. = zoon van.

Hansbeke

Jules-Maurits Callemijn, Soldaat, 1ste Grenadiers, stamnummer 54611, °Landegem, 06-06-1896, z.v. August en Emilie Verplaetse, ongehuwd, landman, wonende te Hansbeke, †Boezinge 21-03-1917, begraven in Westvleteren, graf 0289.

Rudolf Aloïs D'Haenens, Soldaat 2de Grenadiers, °Hansbeke 22-01-1891, z.v. Camiel en Marie-Clemence De Meyer, e.v. Leona Vandewandel, wonende te Nijvel, †Rotselaar 12-09-1914, begraven in Veltem-Beisem, graf 836.

Camiel D'Hoore, Soldaat, 1ste Linie, stamnummer 36240, z.v. Amand en Leonie van Hullebus, landbouwer, wonende te Hansbeke, †Diksmuide 10-11-1914.

---

⁶⁹ A. Martens, *Hansbeekse doden in de Eerste Wereldoorlog*, Hansbeke, 2005, p. 23-29.

Henri Gussé, 1ste Wachtmeester, 13de Artillerie, °Aalter 21-09-1890, z.v. Bruno en Eugenie Van den Berghe, ongehuwd, landwerker, wonende te Hansbeke, †Sint-Rijkers (Hoogstade) 05-06-1918, begraven in Hoogstade, graf 004888.

Petrus Octaaf Martens, Soldaat, 24ste Linie, stamnummer 248, °Bellem 19-09-1893, z.v. Charles en Maria-Coleta Van Hoecke, ongehuwd, landbouwer, wonende te Hansbeke, †Merkem 28-09-1918, egraven in Houthulst, graf J402.

Honoré Roets, Soldaat, 1ste Karabiniers, °Hansbeke 19-09-1893, z.v. Petrus en Marie-Mathilde De Sutter, ongehuwd, landwerker, wonende te Hansbeke, †Fécamp (opleidingskamp in Normandië, Frankrijk) 07-02-1916

Cyriel-Hyppolyt Van de Voorde, Soldaat, 3de Linie, stamnummer 59158, °Hansbeke 11-02-1894, z.v. Charles-Louis en Marie-Louise van Maldeghem, †Pervijze, 13-08-1916, begraven in Adinkerke, graf 011158.

René-Emiel Van de Voorde, Soldaat 4de Linie, stamnummer 55334, °Hansbeke 24-11-1889, z.v. August en Marie-Clemence Monnaers, †Halen 13-08-1914, begraven in Halen, graf 00062.

Leo Van Gansbeke, Soldaat Mil. 1913, 6de Linie, stamnummer 106/72770, °Hansbeke 15-02-1893, †Wespelaar 26-08-1914, KIA, begraven in Wespelaar graf 87, overgebracht naar Veltem-Beisem, graf 000348.

J. Van Kerrebroeck, Soldaat, 1ste Jagers te Voet, °Hansbeke 01-04-1889, †Bois-Saint-Jean 06-08-1914, MIA.

Oscar Vrient, Soldaat, 17de Linie, °Hansbeke 31-07-1890, z.v. Constant en

Fotozijde van het gezamenlijke bidprentje voor de militaire slachtoffers van Hansbeke.

(Verzameling Oud Hansbeke).

Emma Maria Devos, wonende te Ruisbroek, †Sint-Jan 12-08-1918, MIA.

Landegem

*Fotozijde van het gezamenlijke bidprentje voor de militaire slachtoffers van Landegem.
(Verzameling Het Land van Nevele).*

Kamiel Coddens, Soldaat Mil.1903, 11de Linie, stamnummer 111/53874, °Landegem 06-08-1883, z.v. Adolphe Landrie en van Leonie Van Houtte, landwerker wonende te Landegem, †Sint-Gillis-Dendermonde 04-09-1914, begraven in Dendermonde graf nr. 141.

Jules Jozef De Brabander, Soldaat Mil.1913, OV, 4de Linie, °Landegem 20-5-1893, z.v. Hendrik en Lambrecht Louise, bakker wonende te Landegem, †Diksmuide 27-10-1917, begraven op de B.M.B. te Steenkerke, graf 00525.

Honoré De Dapper, Soldaat Mil. 1911, 7de Linie, °Landegem 06-07-1888, †Sint-Katelijne-Waver 29-09-1914, KIA, er begraven, later begraven in Lier, graf 145.

Michel De Ghandt, Soldaat OV, 2de Jagers te Voet, °Landegem 15-12-1894, z.v. Pieter en Mathilde Malfait,

ongehuwd, hovenier wonende te Landegem, †Hoogstade 21-06-1916.

René De Moor, Soldaat Mil. 1909, 11de Linie, stamnummer 111/56984, °Meigem 06-02-1889, landbouwer wonende te Landegem, †Staden 29-09-1918, wonende Landegem, begraven te Vijfwegen 05-10-1918.

René (Renaat) De Rudder, OV, 18de Linie, °Oostakker 11-12-1897, z.v. Gustaaf en Paulina Bauwens, student wonende te Landegem, KIA, werd gekwetst door een vijandelijke kogel en stierf aan zijn verwondingen te

Hoogstade 18-12-1917, begraven te Westvleteren 21-12-1917, nu begraven in de crypte van de IJzertoren te Diksmuide.

Achillus De Witte, Soldaat 1ste Jagers te Voet, °Landegem 10-01-1893, wonende Diest, †Pommeroeul 27-09-1914, MIA.

Maurice Huys, Soldaat 1910, 22ste Linie, stamnummer 102/56010, °Lotenhulle 07-03-1890, schoenmaker wonende te Landegem, †Oplinter (Tienen) 08-08-1914.

Louis Henri Vermeulen, Soldaat Mil. 1899, 1ste Grenadiers, stamnummer 135/41982, °Meigem 03-03-1879, z.v. Jan Baptiste en Maria Raes, gehuwd met Maria Van Dorpe, landwerker wonende te Landegem, werd dodelijk gekwetst tijdens een bombardement in Landegem en werd weggevoerd naar Aalter waar hij gestorven is in het veldhospitaal op 30.10-1918, begraven te Aalter 31-10-1918, graf 37.

Merendree

(geen gezamenlijk bidprentje gevonden)

Eduard De Clercq, Soldaat, kustartillerie, stamnummer 15852, °Merendree 29-03-1888, †Heerlen (NL) 17-10-1918) in het hospitaal Sint-Jozef, begraven in Heerlen.

Kamiel De Meyer, Soldaat Mil. 1914, 3de Karabiniers, stamnummer 1218, °Merendree 08-01-1894, z.v. Charles en Ursula Decloedt, wonende in Assenede, †Rumbeke 14-10-1918, op 17-10-1918 begraven in Rumbeke, op 05-11-1923 ontgraven en overgebracht naar Houthulst.

Achilles Henricus Joos, Soldaat OV, 6de Jagers te Voet, stamnummer 2068, °Merendree 18-03-1894, wonende Merendree, †Moorslede 01-10-1918, begraven in Moorslede.

Richard Lambrechts, Soldaat OV, 8ste Linie, °Merendree 06-04-1889, †Calais Porte de Gravelines 02-11-1918, DOS, op 05-11-1918 begraven op de B.M.B. in Calais.

Camille Basiel Achille Van Wassenhove, Soldaat Mil. 1913, 5de Artillerie, stamnummer 5274, °Merendree 02-10-1893, wonende in Gent, †Adinkerke 08-09-1918, op 11-09-1918 begraven in De Panne.

Emiel Wille, °Merendree 30-05-1891, z.v. Hendrik en Melanie Cornelis, †Kortrijk-Dudzel (Aarschot) in september 1914,.

Nevele

° Daar liggen hun lijken als zaden in 't Land,
Hoop op den Oogst: o Vlaanderland! ”
C. Verschaewe.

† ROEMVOLLE GEDACHTENIS
VAN DE GESNEUVELDE STRIJDBERS VAN NEVELE:
**ROBERT BYTEBIER, FRANS DE CLERCQ,
ARTHUR DE POORTER, CYRIEL DE SCHUYTER,
ADOLF HOLLEBEKE, JULES MEGANCK,
THEOFIEL MORTIER, ADIEL SNAUWAERT,
AMÉDÉ SNAUWAERT, CYRIEL TELLIER,
CAMIEL VAN DORPE, LEON VAN GANSBEKE,
EM. VAN LERBERGHE en CYR. VAN WANSEELE.**

Zij waren jongens van het lieve Vlaanderen;
sterk van lichaam en ziel, moedig en standvastig
in 't eenvoudig vervullen hunner dagelijksche
plichten. Evenals zooveel anderen vielen zij, zoo
jong, zoo kloek, zoo levensdronken, lijk eiken door
den storm neergeweld.

Voor wat zij leefden en streeden, stierven zij,
hun leven en dood zijn vruchtbaar en zullen bijdragen
tot de zegepraal van waarheid en recht.

Lieve Broeders, 't offer van ons jeugdige leven
weze God aangenaam en bekome dat gij van ziel-en
lijfsgevaar bevrijd blijft om gave en gezond naar
huis weder te keeren.

Beste Wapenbroeders, vergeet ons niet in uwe
gebeden. De dood is het einde niet van alles, maar
't begin van 't eeuwige leven. Leef en sterf zoo,
dat wij eens daarboven vereenigd wezen in altijd-
durende vreugde en vrede.

Geloofd zij Jesus-Christus! Amen.

Nevele, Uitgever. C. Van de Castele - Dossche.

*Tekstzijde van het gezamenlijke
bidprentje voor de militaire
slachtoffers van Nevele.
(Verzameling Daniël d'Hooge).*

†Antwerpen in het krijgshospitaal 18-09-1914, begraven te Wilrijk Schoonselhof, graf L5-20.

Cyriel Eduard De Schuyter, Soldaat, 5de Linie, °Zomergem 22-01-1893, z.v. Henri en Marie Emma De Maerschallck, wonende Borrewal te Nevele, †Calais (F), 02-02-1915, overleden in het tijdelijk hospitaal kasteel Dubreucq. Zijn overlijden werd op 14-01-1917 per brief meegedeeld aan Hendrik Carlier, werkman te Zomergem (Daalmen), voogd van de gesnevelde.

Cyrille Heyerick, 4de jagers te Voet, stamnummer 23833, °Nevele 21-07-

Robert Bytebier, Soldaat Mil. 1916, 11 Artillerie, °Nevele 15-03-1897, z.v. Kamiel en Louise Coghen, ongehuwd, wonende Langemunt te Nevele, †Bonsecours /Rouen (F) 24-10-1918, in het Belgisch militair hospitaal te Bonsecours, DOS, begraven te Bonsecours 26-10-1918, graf 00043, herbegraven in St-Anne d' Auray, dep. Morbihan (F), graf B-07-027. Op 17-10-1919 wordt in een brief aan de gemeente Nevele gevraagd om het overlijden te melden aan zijn vader Kamiel Bytebier, Langemunt te Nevele.

Frans Laurentius De Clercq, Soldaat, 2ste Linierement, stamnummer 58452, °Poesele 21-02-1897, z.v. Theophiel en De Boever Marie Rosalie, wonende Braamdonk te Nevele, †St.-Margariete-Houtem (Tienen), 02-12-1914.

Arthur Triphon De Poorter, Soldaat, 7de Linie, stamnummer 57589, °Aarsele 29-06-1892, z.v. Marie Leontine De Poorter, wonende Veldeken te Nevele,

1885, wonende in Nevele, †Calais 07-04-1915, begraven in Calais 09-04-19152.

Jules Cyriel Meganck, Soldaat Mil. 1914, stamnummer 5016, °Nevele 28-07-1891, z.v. Jan Francies en Marie Therese Danckaert, woonachtig Veldeken te Nevele, †Le Mans (F) 17-08-1915 in het hospitaal van het opleidingscentrum nr. 4.

Petrus Theophiel Mortier, Soldaat Mil. 1912, 3de Artillerie, stamnummer 6175, °Nevele 20-07-1892, z.v. Eduard en Emma Van Oost, †Pervijze-Roesdamme tijdens de IJzerslag op 14-04-1915, begraven Avekapelle-Roesdamme op de hoeve Kretels, herbegraven in De Panne, graf P-0177.

Adile Snauwaert, Soldaat OV, 8ste Linie, °Nevele 01-04-1897, z.v. Camile en Victoria Van der Heyden, ongehuwd, wonende Veldeken te Nevele, †Ramskapelle, 01-08-1915 (of 31-07-1915), begraven in Adinkerke, graf 01035. Bij KB 07-08-1922 (nr. 12869) ontvangt zijn moeder Victorine Van der Heyden, weduwe Camile Snauwaert het Kruis der Ridderode van Leopold II en Oorlogskruis.

Amédée Augustin Maurice Snauwaert, Soldaat , 4de Linie, stamnummer 58055, °Nevele 14-11-1893, z.v. Charles Louis en Sophie Mathilde De Deurwaerder, landwerker, wonende Bosstraat te Nevele, gewond bij Halen op 12-08-1914, †Elsene 19-08-1914 in het militair hospitaal, DOW, begraven te Elsene. Zijn ouders en zijn zuster Irma Snauwaert deden op 4 juli 1919 een aanvraag voor kosteloos vervoer naar het graf van de gesneuvelde.

Cyriel Camiel Telleir, Soldaat Mil. 1907, 4de Karabiniers, stamnummer 134/42, °Nevele 05-11-1887, z.v. Pieter Judocus en Charlotte Snoeck, echtgenoot van Louise Pauwels, vellenbewerker, wonende Zeistraat te Nevele, †Moorslede 04-10-1918 (volgens een andere bron: †Houthulst 03-09-1918), KIA, begraven in Houthulst, graf M-471.

Camille Van Dorpe, Soldaat Mil. 1914, 2de (5de?) Jagers te Voet, stamnummer 1854, °Nevele 25-06-1894, z.v. Eduard en Clemence Kneuvelds, ongehuwd, haarpluizer, wonende Blasiusdries te Nevele, †Adinkerke, 07-09-1918.

Leon Van Gansbeke, Soldaat, 6de Linie, stamnummer 72770, °Hansbeke 15-02-1893, z.v. Leopold en Marie Louise Huys, wonende Vaart Rechts te Nevele, †Wespelaar 03-09-1914, begraven te Leuven.

August Van Haesebroeck, Soldaat 2de Klas Mil. 1911, 1ste Jagers te Voet, °Nevele 31-07-1891, z.v. Karel Lodewijk en Hortense Bijttebier, †23-01-1916, begraven in Adinkerke, graf 00215 (zie ook onder Vosselare).

Adolf Francies Van Holsbeek, Soldaat 2de klasse Mil. 1914, 3de Linie, stam-

nummer 74492, °Zomergem 14-04-1894, z.v. Serafien en De Schuyter Judith, ongehuwd, wonende te Nevele, †Zuidschote (Steenstraat) 26-10-1915, begraven te Reninge 27-10-1915. Zijn moeder De Schuyter Judith ontvangt bij KB 20-04-1917, nr. 4394 het Kruis in de Leopoldsorde voor haar gesneuvelde zoon.

Emiel Van Lerberghe, Soldaat, 22ste Linie, °Ruisselede 23-05-1888, z.v. Eduard en Eugenie De Clercq, wonende Braamdonk te Nevele, †Calais, (F) 10-11-1918.

Cyriel Louis Van Wanseele, Soldaat Mil. 1906, 11de Linie, stamnummer 55480, °Nevele 20-08-1886, z.v. Bruno en Marie Irena Van Dorpe, vlasbewerker, wonende Veldeken te Nevele, †Diksmuide 26-10-1914.

Poesele

(geen gezamenlijk bidprentje gevonden)

Franciscus Laurent De Clercq, Soldaat BV 1912, 2de Linie, stamnummer 102/58452, °Poesele 21-02-1891, †Tienen 18-08-1914, begraven te Tienen, gemeenschappelijk graf 45.

Basiel De Keyser, Soldaat, 11de Linie, °Poesele 16-08-1888, †29-09-1914, begraven te Veltem-Beisem, graf 275.

Cyriel Van Wonterghem, Soldaat Mil. 1914, 7de Linie, stamnummer 107/62687, °Poesele 29-06-1894, †Vinkem in het hospitaal 03-10-1918, DOW, begraven in De Panne 04-10-1918, herbegraven in de Panne, graf F-123.

Vosselare

Alfons De Ketelaere, Soldaat Mil. 1908, °Vosselare 27-06-1888, gesneuveld aan het IJzerfront 21-10-1914, begraven op de B.M.B in De Panne, graf M0157.

Jean Proost, Soldaat, 13de Linie, °Vosselare ?, †Rennes (F) in het hospitaal 24-05-1916, begraven in Rennes Est, departement Ille et Vilaine (F).

Oscar Haesebroeck, Soldaat, °Vosselare 07-05-1897, †Sedan 17-07-1918, begraven op het kerkhof te Torcy.

August Van Haesebroeck: zie onder Nevele.

René Van Vynckt, Soldaat, 7de Linie, †07-04-1916, begraven op de B.M.B. te Westvleteren, graf, 0956 bis.

✠

Tot Roemrijke en Zalige Gedachtenis
DER GESNEUVELDE
Soldaten, gedooide Burgers
en Opgeeeschten
overledene van Vosselaere.

De Ketelaere Alfons , soldaat	1914
vermoedelijk Yzerfront	
Haezebroeck August , soldaat	23-1-1916
Van Vynckt René	7-4-1916
Verbauwhede Achiel	14-9-1917
Bytebier Maurice	30-10-1918
De Buck Marie	31-10-1918
Scheipe Alfons	1-11-1918
Coen Regina	1-11-1918
De Mulder August	3-11-1918
Van Maldegem Maria	8-11-1918
Van Overbeke Kamiel	9-2-1919

Helden voor de verdediging van het Vaderland
gevallen, slachtoffers eener rechtvaardige en heilige
plichtvervulling, zijn weerdig in 's menschen
geheugen te blijven voortleven.

Vergeeten wij onze beminde overledenen, niet in
onze gebeden, want het is een heilig en zalig gedacht
voor de overledenen te bidden opdat zij van hunne
zonden ontbonden worden. (2 Mach. XII. 46).

Zoet Hart van Jesus, maak dat ik U altijd meer
en meer beminne! (300 dag. afl.).

drukk. Ceunis. Gent.

Achiel J. Ed. Verbauwhede, Soldaat, 2de Artillerie, °Vinkt 25-02-1884, z.v. Eduard en Prudence Van Hessche, echtgenoot van Elodie Malfait, wonende te Vosselare Dorp 69, †Hoogstade 14-09-1917 in het Belgian Field Hospital, begraven op de B.M.B te Oeren, graf 020.

Tekstzijde van het gezamenlijke bidprentje voor alle slachtoffers van Vosselare. (Verzameling Alex Van Maldegem).

Hij die, voor God, hier lijdt om de rechtvaardigheid,
Wint de onvergankre kroon der eeuwige zaligheid.

BID VOOR DE ZIEL
van
OSCAR VAN HAEZEBROECK
zoon van
AUGUST EN CLEMENTIA VAN DORPE
geboren te Vosselaere, den 7 Mei 1897
overleden te Sedan (Frankrijk) den 17 Juli 1918
en begraven op het kerkhof te Torcy.

Christene Ouders, gij hebt uwen zoon godsdiens-
stig opgebracht. Ginder ver van u, midden in al-
lerlei gevaren herdacht hij uwe lessen en uwe
vermaningen - Het was hem aangenaam u te
schrijven hoe hij in den wreemde trachtte zijne
christelijke plichten te kwijten... Het is een troost
voor u te mogen denken dat uw kind in eene
zalige gesteltenis gestorven is. De Heer laat
zijne barmhertigheid en zijne hulp komen over
hem die zijne geboden bemint.

Beminde Ouders, Broeders en Zusters, er ging
geen dag voorbij of ik dacht aan u. Ik ver-
langde u weer te zien... Hebt dank vooral wat
gij voor mij gedaan hebt. Troost u om mijnen
dood. In mijn liden was God mijn steun en
mijne sterkte, nu zal Hij mijne eeuwige vreug-
de zijn. Wij zullen elkander wederzien in den
Hemel. - Weest mij gedachtig in uwe gebeden.

Jesus, Maria, Joseph. 7 jar. en 7 quindr. afl.

drukk. W* K. Dossche - Duchateau, Nevele.

Bidprentje van Oscar Van Haesebroeck uit Vosselare. (Foto mevrouw Maurits Van Lerberge-Van Haesebroeck).

9 MATERIËLE SCHADE IN NOVEMBER 1918

Hansbeke

In *De Landwacht* van 12 december 1918 verscheen een verslagje van een bezoek aan Hansbeke⁷⁰:

“Deze gemeente is voorzeker eene der hardst beproefde van het front van het Kanaal van Schipdonk. De Duitschers zijn hier op hunnen af-tocht aangekomen omtrent den 20 October. Zij hebben begonnen met den toren der kerk te doen springen die in de richting van het Oosten neergestort is. Een stuk van het kruis is gevallen in het huis bewoond door M. Ollivier. Daarna zijn de Duitschers voortgetrokken, alle levensmiddelen medenemende. In het Voedingscomiteit hebben zij al het vleesch, vet suiker en cacao medegenomen; het meel was hun van te weinig waarde, dat hebben ze laten liggen.

Te Meerendre hebben dezelfde Duitschers, het 381ste, hetzelfde gedaan.

Zij hebben er onder andere al de meubelen opgeladen der villa van M. Van Vynckt, kandidaat notaris.

Hansbeke-kerk moet geheel heropgebouwd worden; de schatting der aangerichte schade wordt gedaan door M. Janssens van Gent. Men is hier voornemens eene nieuwe kerk te bouwen, die de vernielde verre in schoonheid zal overtreffen.

De pastorie is niet veel beschadigd.

Elf huizen zijn geheel vernield, namelijk deze van M. Vuylsteke, gemeente-sekretaris, weduwe Hanssens, Karel Hooft, Sofie De Vreese, K. Fr. Standaert, weduwe De Muynck en een aanpalend huis, Adolf Saelens, Opsomer, Aug. Geirnaert, gemeente-ontvanger, weduwe De Groote, nevens Geirnaert, Janssens barbier, weduwe Sofie De Schep- per.

Het kasteel van graaf de Bousies is ongeschonden, maar in het park is veel schade door schrapnells aangericht.

Het kasteel der kinderen De Seille werd door de Duitschers uitgeplunderd; vele kostelijke meubelen en oude waardevolle boeken zijn vernield en verbrand. Het kasteel zal moeten afgebroken en herbouwd

---

⁷⁰ *De Landwacht* van 12-12-1918.

worden. De koperen voorwerpen welke verborgen zaten, werden door de Duitschers ontdekt en ontvoerd.

Het statiegebouw werd geheel vernield. Een deel van de wachtzaal van 2de klas, waar men min of meer in 't droog is, doet dienst als bureel.

*Het vernielde station van Hansbeke
(Verzameling Oud-Hansbeke)*

De beschieting heeft 13 dagen geduurd; de Duitschers schoten van op Meerendree, Drongen en Afsnee.

Niet alleen het dorp maar ook verschillende wijken, werden beschoten; de wijk Reibroek heeft erg geleden. Toen de beschieting het ergst was, waren maar vier personen in het dorp gebleven. Deze verscholen zich in de kelders telkens dat het vuur begon. Te lande waren nogal veel bewoners te huis gebleven, meestal omdat ze dachten alzo hunne goederen beter te kunnen behoeden.

Verscheidenen hebben zulks met hun eigen leven betaald. Tusschen de beschietingsvlagen deden ze voort hunne bezigheden, waagden zich buiten en werden soms door schrapnells verrast en gedood.

De Duitschers hadden bij hunnen aftocht al de kruispunten der wegen doen springen; men vult nu putten met het steengruis der kerk.

In de statie is men bezig met het herstellen der helling voor het laden en lossen der Waggonen. Eene lijn van den spoorweg is hersteld. Er rijdt

een trein per dag van Brugge tot aan de Snepbrug en omgekeerd. Meer gevoelig dan stoffelijke schade is het afsterven van ongeveer een honderdtal personen. Toen de beschieting uitbarstte, waren vele inwoners aangedaan van de Spaansche griep, en toch moesten ze vluchten. Ze konden zich niet verzorgen; vonden geen behoorlijk onderkomen en vooral geen warme slaping. Men duidt gevallen aan dat zieken met 40 graden koorts op eenen hooidilte lagen⁷¹. Het zijn vooral jonge menschen van 18 tot 25 jaren die bezweken zijn. Te Aalter zijn er in de vijftig begraven. De overige in andere naburig gemeenten.”

Landegem⁷²

De Gentenaar-De Landwacht van vrijdag 29-11-1918 schreef over de woestingen in Landegem volgend verslag:

“Deze gemeente dient vermeld onder degene die het meest door den oorlog te lijden hadden. Het dorp, gelegen op den rechter oever van de Caele en de Schipdonksche vaart, is schier niets anders meer dan een puinhoop. De kerk heeft nog enkel vier doorschoten muren en nog een stomp van 't onderdeel des torens, welke vroeger zoo statig boven het dorp uitstak. Het schijnt te weenen over de gesneuvelde Belgische soldaten, die aan zijn voet begraven liggen.

Ik heb er 8 afzonderlijke graven geteld, waarop de helmen der dappere gevallen waren geplaatst. In eene gemeenschappelijke groeve eveneens rusten, naar men mij verzekerde, nog 15 hunner wapenbroeders, zoodat met deze die hier en daar in het open veld werden ingegraven het getal gesneuvelde Belgen op 30 wordt beraamd. Men meent dat onder de puinen der kerk verscheidene lijken van Duitschers zullen gevonden worden als het werk der opruiming zal geschieden.

De kerk bezat eenige schilderijen van waarde, zoals van het hoofdaltaar, de marteldood voorstellende van den H. Blasius patroon der parochie. Die schilderij werd gered, doch slechter is het gesteld met deze die de zijwanden der kerk versierden en verschillende tafereelen uit het leven van O. L. Vrouw voorstellende, zij zijn erg beschadigd en sommige gansch verloren.

De zeer kunstig gebeeldhouwde communiebank is niet meer te vinden.

---

⁷¹ Over deze sterfgevallen weidde A.Martens uit in zijn boek *Hansbeekse doden in de Eerste Wereldoorlog*, Hansbeke, 2005, p. 39-50 .

⁷² *De Gentenaar-De Landwacht* van vrijdag 29-11-1918.

't Gemeentehuis ligt gansch in puin, zooals vele andere woningen. Sommige huizen staan nog wel recht maar zij ontvingen zooveel trefers dat zij niet meer bewoonbaar zijn. De inwoners die weggevlucht waren, vinden hunne meubels, kleederen, beddegoed en voorraad gansch vernietigd. Wat nog overbleef werd gestolen.

*Puinen van het "Schaaphof" van de familie Standaert in Landegem.
(Verzameling Carlos Lips)*

De brouwerij der kinderen Meiresonne is totaal vernietigd; het dak van het huis ligt op de puinen neergestort. Zelfde toestand met de huizen aan de brug. Van de nieuwe woning en de stallingen van C. Martens alsmede van de Konfituurfabriek⁷³ staat zelf geen stukje meer recht. De molen aan den damweg is ook verdwenen. In de Kerkstraat en de Voselarestraat zijn nog eenige huizen recht gebleven maar erg beschadigd. Op het kerkhof en rondom het dorp zijn menigvuldige diepe trechters in den grond geslagen van 4 tot 5 meters doorsnede. Langs de vaart zijn de eikeboomen die zoo lief de tragels versierden door de Duitschers afgezaagd zooals al de andere boomen in den omtrek, zoodat het schone landschap van vroeger in eene ijdele woeste vlakte is

---

⁷³ Pomona.

veranderd. Alhoewel men daar nu zeer ver zien kan, zal men er toch de kerktorens van Nevele en Vosselare niet meer ontwaren, want beiden liggen neergestort.

Op de wijken is het al niet veel beter gesteld; op den Heirenthoek, Westhoek, Wilde, Kapellendries, zijn pachthoeven en werkmanswoningen deerlijk gehavend. Sommige liggen gansch plat. De boomgaarden die men hier aantreft hadden ook veel te lijden. Menige fruitboomen zijn volkomen afgeslagen; andere zijn erg beschadigd. Het kasteel van den burgemeester, senator de Kerchove d'Ousselghem, is ook niet gespaard gebleven.

Voorals langs den achterkant heeft het veel geleden, serren en muren van den moestuin liggen schier gansch in gruis geslagen. De buiten van M. Boddaert werd tot den grond afgebroken door de Duitschers, die er een schat ontdekten van oude gouden en zilveren munten.

De slachtoffers onder de burgerlijke bevolking zijn ten getale van vijf.

Verscheidene dagen voor de ramp zegde mij de heer burgemeester: "Landegem is erg bedreigd en zal wellicht binnen eenige dagen niet (...).

Landegem, zoals het vroeger was, bestaat niet meer, en er zal veel tijd nodig zijn om het weer uit zijne puinen te doen oprijzen."

Merendree

Volgend verslag draagt geen naam van een auteur maar werd naar alle waarschijnlijkheid geschreven door Octaaf Cocquyt, gemeentesecretaris:

"Eerst rond 1 November zijn de Duitschers uit Meerendre vertrokken. Zij hadden dus al den tijd om hun vernielings- en roofwerk te voltrekken...

Verleden maandag, onmiddelijk (sic) na den aftocht der Duitschers uit Gent, heb ik een bezoek gebracht aan wat eens het lieve dorpje Meerendre was. Nog enkel een hoop puinen van aan het kanaal tot voorbij het dorp.

Een dertigtal huizen zijn bepaald onbewoonbaar en evenveel gezinnen zonder dak (*geschrap*: gezet). Die zoeken dan een onderkomen in de geburenhuizen die nog eenigzins aaneenhangen.

Binnen ligt alles doorengewoeld, nat van den regen en stinkend vuil: een zuivering van eersten rang alleen maakt het verblijf er mogelijk.

Ook de kerk heeft erg geleden: een wijzerplaat van het uurwerk werd afgeschoten, een groote grenaat (sic) kwam in het doophuis terecht en

verder is het dak op een menigte plaatsen door scherven doorboord. Ook het klooster werd erg beschadigd.

En wanneer zal aan het herstellen kunnen begonnen worden? Kalk en materieel van allen aard ontbreekt volkomen. En metsers en timmerlieden niet minder.”

Verslag van pastoor Van Rechem⁷⁴

“Aantal volledig verwoeste huizen: een goede twintig.

Zwaar beschadigd en onbewoonbaar: een dertigtal.

Beschadigd in het dorp: allemaal uitgenomen 2. Langs de Brugse Vaart en het Schipdonkkanaal: allemaal.

*De beschadigde woning van bakker Bouckaert langs
het Schipdonkkanaal in Merendree.
(Verzameling Carlos Lips)*

Kerk: vanaf het begin gebruikbaar, de dag na de wapenstilstand zonder ruiten, gaten in het dak en muren op verschillende plaatsen.

Tijdens het bombardement van Merendree donderdagmorgen 24 oktober 1918 hebben de Duitsers de kerktoeren willen doen springen door middel van dynamiet. Gelukkig is de toren niet bezweken, maar de to-

---

⁷⁴ Bisschoppelijk Archief Gent, Verslag van 24 juli 1919 door Rémi Van Rechem, pastoor van Merendree.

renankers en de eiken balken die binnen de toren lopen werden duidelijk gebroken. De planken van de toren werden opgetild door de explosie in die mate dat men vanaf het binnenste van het kerkkoor de haan kan zien die boven op het kruis van de torenspits staat.”

Nevele

In *De Landwacht* van 4 december 1918 kon men over de toestand in Nevele het volgende lezen:

“De Duitschers hebben hier ook den toren en de kerk doen springen; beide moeten afgebroken en herbouwd worden. De goddelijke diensten worden nu verricht in het Armhuis. Men is van gedacht voorloopig een houten kerk op te richten.

Men had de kerkgewaden en andere kostbaarheden in den kelder van 't klooster overgebracht. Een schrapnell is er in gevallen en alles is vernield of zeer geschonden.

Het huis en brouwerij van den heer burgemeester Lampaert zijn erg beschadigd door vliegerbommen en mitraljeuzen.

De heer burgemeester zal het huis betrekken van Mejuffer de Kerchove d'Exaerde, de honderdjarige die onlangs overleden is.

*Puinen van de gemeenteschool in Nevele.
(Verzameling Carlos Lips)*

Het gemeentehuis, het Vredegerecht, de gemeenteschool, in de Thieltstraat, zijn erg geschonden.

De heer onderwijzer Lootens heeft met zijn gezin intrek genomen in de dekenij, die ook wel getroffen werd, maar nog bewoonbaar is.

Het huis van den heer vrederechter Lefebvre de ten Hove, Thieltstraat, werd ook door verscheidene schrapnells getroffen.

Het godshuis werd erg gehavend, maar men heeft het voorloopig hersteld.

Er zijn hier geene dooden of gekwetsten te betreuren.

Het klooster, bij de kerk staande is tengevolge van het springen van den toren erg beschadigd; men, kan geene school meer houden, voor de meisjes; men, zal de meisjesscholen inrichten in het armhuis. Herberg en stalling van voerman Bettens werden vernield.

Het huis van Celestien Mortier, slachter, is afgebrand alsook de huizen ernevens.

In het huis van M. Buysse, suikerij-fabrikant, waren Duitsche mitraljeuzen opgesteld.

De batterij werd langs achter door de Belgen overvallen; 3 Duitschers werden hierbij gedood."

Cyriel Buyse kwam onmiddellijk na de wapenstilstand naar zijn geboortedorp Nevele en schreef zijn indrukken neer⁷⁵:

"(...) Mijn geboortedorp is zwaar geteisterd. Ik zocht van verre naar de kerktoeren en vond hem niet meer in het landschap. Ik zocht naar de drie welbekende, hoge molens en zag er niet een. Ik kwam in de grote dorpsstraat en 't scheen mij toe of al de huizen onder elkaar een dronkemansgesprek hadden uitgevoerd en in die gekheid van gebaren plotseling gestold waren gebleven.

Enkele mensen schoven stil over de straat. Ik sprak er een aan. De man was diep verheugd mij terug te zien. Hij schudde mijn hand en er kwamen tranen van ontroering in zijn ogen.

- Da we toch eindelijk verlost zijn, meniere! Da we toch eindelijk verlost zijn! was zijn hartekreet.

Al het overige telde niet meer mee. Hij keek naar de ruïnes, haalde zijn schouders op, jubelde nog eens:

- Da we toch bevrijd zijn, meniere! Da we goddank toch bevrijd zijn!

---

⁷⁵ C. Buysse, *België bevrijd*, Verzameld Werk, deel 7, Brussel, 1982, p. 653.

Toen voelde ik mij reeds iets minder vreemd in mijn eigen, dierbaar land.”

Verslag van de pastoor van Nevele:

“Geen enkel huis uit het centrum van Nevele is onbeschadigd uit het bombardement gekomen.

De kerk is gedeeltelijk ingestort door de val van de toren. Het klooster (woont van de zusters en van de scholen) is om zo te zeggen helemaal vernield. De kelders van het klooster waarin de meest waardevol kerkelijke ornamenten lagen, zijn onbeschadigd. De meubelen en ornamenten van de kerk die in de lokalen van het klooster lagen, zijn volledig verwoest door het puin aangezien een vliegtuigbom op dit gedeelte van het gebouw was gevallen. De andere ornamenten, de heilige vaten, de kerkschatten lagen zeer goed bewaard in de brandkoffer van de kerk of in de sacristie.

De scholen van de religieuzen zijn met de grond gelijk gemaakt. De jongensscholen zijn zwaar beschadigd. Het hospitaal heeft vernielde zalen. En de goddelijke diensten? De kapel van het hospitaal is er niet voor geschikt, ze heeft te veel geleden. De muren en een dak van de kerk zitten vol gaten van obussen. Het lokaal waar de congregatie en andere broederschappen samenkomen, ligt op de grond. Wat doen? De refter van het klooster dient als voorlopige kapel en daar werd vanaf de eerste dagen van de bevrijding mis gelezen.”

De totale oorlogsschade in Nevele werd geraamd op 4.606.707 fr.⁷⁶ en in het totaal waren in Nevele 62 huizen vernietigd⁷⁷.

Poesele

Ook in *De Landwacht* van 4 december 1918 verscheen een relaas over een bezoek aan Poesele na de wapenstilstand:

“De steenweg tusschen Nevele en Poesele werd grootelijks beschadigd, daar de Duitschers hem poogden onbruikbaar te maken, ten einde aan de bondgenooten het vooruitkomen te bemoeilijken.

De Duitschers hebben den kerktoren doen springen. De sakrtistij werd

---

⁷⁶ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 21-02-1919.

⁷⁷ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 14-02-1919.

getroffen door twee obussen. Men kan er nog mis in doen.
De gemeenteschool en de kloosterscholen zijn zoo erg geschonden dat ze onbruikbaar zijn.
Het huis achter Achiel De Boever, landbouwer aan het Kruisken is geheel neergeschoten.”

Vosselare

En in diezelfde krant lezen we over Vosselare⁷⁸:

“De prachtige praaltoren dezer gemeente is de spits afgeschoten.
Het O.L.Vrouw altaar in de kerk is weggeschoten. De kerk is van haar dak beroofd. De zijmuren staan er nog.
Een obus heeft de pastorie beschadigd. Al de daken der huizen van het dorp zijn beschadigd.”

*Puinen van de kerk van Vosselare.
(Rijksarchief Ronse)*

---

⁷⁸ *De Landwacht* van 4 december 1918.
210

Verslag van pastoor L. Fr. Lippens:

“De kerk lijkt een hoop steengruis. Heel de voorgevel der kerk is tot aan den grond bouwvallig. Andere muren zullen tot zekere hoogte kunnen behouden blijven. Al de meubelen der kerk, doch geene heilige, zijn door het instorten van de dakken (sic) der kerk en den toren vernield geworden.

De kerkelijk dienst wordt sedert de verwoesting gedaan in de bewaarschool van het Klooster. Met Paschen zal de voorlopige kerk gebouwd zijn en geschikt voor den kerkelijken dienst.”

En tot slot laten we nog even Virginie Loveling aan het woord⁷⁹:

“(…) Nevele, mijn geboorteplaats, is erg toegetakeld, het huis mijner grootouders, het huis waar mijn zuster Rosalie stierf, is schier gansch verwoest, naar verluidt. De toren ligt op 't kerkhof, ook de omliggende dorpen van Landegem en Vosselaere hebben veel, en onherstelbaar geleden. De mooie kerk in deze laatste gemeente, dagteekenend van de 12de eeuw, met haar achthoekigen, zes en vijftig meter hoogen toren ligt in gruis (…).”

---

⁷⁹ L. Stynen, S. Van Peteghem, *In Oorlogsnood. Virginie Lovelings dagboek 1914-1918*, Gent, 1999, p. 749.

10 HET LEVEN HERBEGINT IN DE VERWOESTE DORPEN

Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen.

Aan de Inwoners VAN Oost-Vlaanderen.

De vijand ontruimt het grondgebied van Oost-Vlaanderen.
Naarmate de ontruiming voortschrijdt, zijn de verordeningen van den bezetter en de door hem gedane benoemingen onmiddellijk en van rechtswege buiten kracht, volgens het volkenrecht en de besluiten der Belgische Regeering.
De nationale Overheden en Besturen oefenen in naam des Konings de bediening uit die hun door de grondwet en de wetten van het Belgisch Volk is toevertrouwd.
Al de burgers worden uitgenoodigd aan het behoud der orde mede te werken.

Eendracht baart macht.
Leve het onafhankelijke en vrije België.
Leve de Koning en het Vorstenhuis.

Gent, den 11 November 1918.

De Gouverneur van Oost-Vlaanderen,
Baron R. de Kerchove d'Exaerde.

Gent, drukk. F. en R. Buyck gebroeders, Steendam, 59.

België bevrijd.
(Gemeentearchief Nevele)

Noodkerken⁸⁰

De Duitsers lieten bij hun vertrek uit Hansbeke hun kaasfabriek achter, het was een gebouw in hout en gedekt met geteerd karton. Aangezien de parochiekerk zwaar beschadigd is en niet meer kan gebruikt worden, vraagt de gemeente op 17 december 1918 aan de burgerlijke overheid om dit gebouw te mogen gebruiken als noodkerk.

In de Hansbeekse gemeenteraadszitting van 5 februari 1919⁸¹ werden aan Adolf Bruggeman, aannemer te Gent, de werken toegewezen om de nodige herstellingswerken aan de kerk uit te voeren voor de som van 15.000 fr. De gemeente vraagt de toestemming om hiervoor een lening aan te gaan. De gemeenteraad nam volgende overwegingen op in zijn besluit: De kerk is door de bombardementen van 20 oktober tot 2 november 1918 en door het springen van de toren helemaal onbruikbaar geworden. De gemeente beschikt over geen lokaal dat groot genoeg is om als voorlopige kerk te kunnen dienen en het is dus dringend nodig dat de nodige werken worden uitgevoerd om het gebouw weer geschikt te maken voor de eredienst.

*De voorlopig herstelde kerk van Hansbeke.
(Verzameling Oud-Hansbeke).*

---

⁸⁰ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81.

⁸¹ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 76.

In de zitting van de gemeenteraad van Hansbeke van 18 juni 1921 worden de plans, opgemaakt door de bouwkundige Vaernewyck uit Gent, voor het herstellen van de kerk en het heropbouwen van de toren goedgekeurd omdat ze voldoen aan de eisen “van den goeden smaak (...) en met de regelen der kunst” overeenkomen. Maar de raad drukt de wens uit dat “het mestelwerk des torens dry meters verhoogd worde, ten einde meer afstand te bekomen tusschen de uurplaten, klokvensters en kroonlijst”⁸². Voor de herstelling van de kerk van Merendree is er een lijst bewaard van alle ambachtslieden die een of ander werk uitvoerden (zie bijlage 10).

De noodkerk van Nevele. (Verzameling Daniel D’Hooge)

Over de kerk van Nevele las men op 8 maart 1919 in de krant⁸³ dat “de werken voor het bouwen eener noodkerk begonnen zijn, en dat men als metserdieners drie boerenzoons genomen heeft die niet van den stiel zijn. Als ’t waar is, is dat verkeerd.” Maar dat was een kwakkel want pas op 3 mei 1919 stuurde de gemeente aan de gouverneur het bestek en de plannen i.v.m. de bouw van een voorlopige kerk te Nevele⁸⁴. En op 12 augustus

---

⁸² RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 76.

⁸³ *De Gentenaar – De Landwacht – De kleine Patriot* van 8 maart 1919.

⁸⁴ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 03-05-1919.

werd aannemer Burggraave aangemaand om met de werken te beginnen⁸⁵. Pas op 1 maart 1925 verliet men de noodkerk.

De noodkerk van Landegem. (Verzameling Het Land van Nevele).

Bevoorrading

De Duitsers lieten bij hun aftocht uit Hansbeke een grote hoeveelheid zout achter. De burgemeester vraagt op 12 december 1918 aan de gouverneur of hij er 1.000 kg van mag verkopen voor de gemeentekas, aangezien er een gebrek is aan zout. In december 1918 is er in de gemeente wel voldoende haver in voorraad voor de paarden⁸⁶.

Herstelling van het wegennet

De brug over het kanaal in Hansbeke is gedeeltelijk vernield en zo is elk verkeer van Hansbeke naar Bellem en Zomergem onmogelijk. De 'bloeiende en belangrijke' melkerij van Hansbeke zal haar activiteiten hervatten en veel landbouwers die met melk komen, wonen aan de overkant van het kanaal. De burgemeester vraagt aan de gouverneur om de opdracht te

---

⁸⁵ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 12-08-1919.

⁸⁶ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81.

geven om de brug te herstellen⁸⁷.

Achtergelaten goederen

In Hansbeke lieten de Duitsers een grote hoeveelheid boterkuipjes achter naast de voorlopige kerk. De burgemeester vraagt aan de gouverneur of hij ze mag weghalen⁸⁸. Twee manden later lagen ze er nog...⁸⁹.

Achtergelaten wapens en munitie

Er lagen in Hansbeke geen munitie of wapens die door de Duitsers werden achtergelaten en die niet waren aangegeven⁹⁰. Maar toch gebeurden er ongevallen met nagelaten munitie. Toen landbouwer De Mey, wonende Hammestraat, op vrijdag 29 november 1918 boven zijn houtmijt een bussel stro uittrok, viel een obus, die daar door de Duitsers verborgen was, op de grond. Het springtuig ontplofte en de landbouwer werd zo erg gekwetst dat hij een tweetal uren nadien overleed⁹¹.

Er zouden in Nevele in november 1918 niet-ontplofte mijnen liggen op de kruisstraten van de gemeente, o.m. de Tieltstraat (aan weduwe Blomme en Mortier). Het gerucht liep ook dat er in de gemeente hier en daar nog niet-ontplofte obussen lagen. De burgemeester vroeg aan de Genie om dit ten spoedigste te onderzoeken⁹².

Op 8 maart 1919 lag er een munitiedepot op de hoeve van de kinderen Van Vynckt (Kerrebroek) ca. 5.000 kg obussen en 1.000 kg patroonhulzen, voor het grootste gedeelte ontladen⁹³.

---

⁸⁷ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief gedateerd tussen 6 en 13-01-1919.

⁸⁸ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 05-01-1919.

⁸⁹ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 01-03-1919.

⁹⁰ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 13-01-1919.

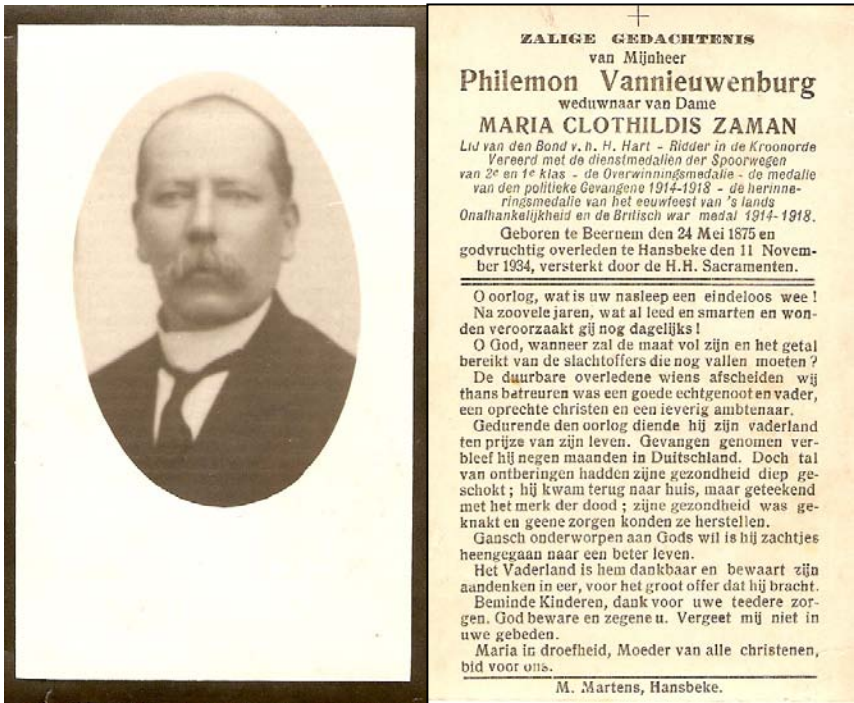
⁹¹ *De Gentenaar – De Landwacht – De kleine Patriot* van 1-2 december 1918.

⁹² GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930, brief van 24-11-1918.

⁹³ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 08-03-1919.

Inbreuken tegen het volkerenrecht en op de wetten en gewoonten van het oorlogvoeren

In uitvoering van de artikelen 228 en 230 van het Verdrag van Versailles, vroeg de Minister van Justitie aan de gemeenten een lijst op te stellen van de personen die zich "plichtig hebben gemaakt van erge inbreuk op het volkenrecht, op de wetten en gewoonten in het oorlogvoeren. Tusschen die overtredingen komen voor: niet gerechtvaardigde opvoedingen, de gezamenlijke boeten en verschillende belastingen die aan de gemeenten werden opgelegd".

Bidprentje van Philemon Vannieuwenburg.
(Foto Philemon Vannieuwenburg)

In Hansbeke werd de burgemeester door de Duitsers niet gevangen gezet en de gemeente Hansbeke heeft geen geldboetes moeten betalen⁹⁴. Aan veel landbouwers echter werden boetes opgelegd door de Duitsers en 'stationsoverste' Philemon Vannieuwenburg "diende zijn vaderland ten prijze van zijn leven. Gevangen genomen verbleef hij negen maanden in Duitschland. Doch tal van ontberingen hadden zijne gezondheid diep geschokt; zijne gezondheid was geknakt en geene zorgen konden ze herstellen"⁹⁵.

Volgens de burgemeester werd geen enkele inwoner van Hansbeke buiten zijn wil naar Duitsland gedeporteerd. Tien personen werden tijdens de Duitse bezetting gedwongen achter het front te gaan werken: Emiel Beirnaert, timmerman; Richard De Wagter, timmerman; Joseph Viaene, timmerman; Emiel Danneels, aardewerker; M(...) Van de Voorde, aardewerker; Richard Crabbé, aardewerker; Henri Van Laere, aardewerker; Boucquaert, aardewerker; Gustaaf Waerniers, aardewerker en Emiel Waerniers, aardewerker. Enkelen onder hen verklaren het *flerecijn* gekregen te hebben door het werk in modder en water. Allen beweren dat hun dagloon te klein was daar zij het volledig nodig hadden voor de aankoop van voedsel. Niemand is gestorven of gekwetst. In de laatste dagen van de bezetting werden dagelijks gedurende een week werklieden opgeëist om langs het Schipdonkkanaal versperringen op te werpen. Zij werden 7 fr. per dag beloofd maar ontvingen niets⁹⁶.

De burgemeester van Nevele werd door de Duitse overheid niet gevangen gezet. De gemeente moest wel in het totaal 8.250 fr. aan boetes betalen: op 26-10-1917 omwille van 7 voortvluchtige 'Zivilarbeiter' (1.000 fr. per uur/ 7 uren): 7.000 fr.; op 17-06-1918 voor het niet inleveren van vlecht-hout: 625 fr. en op 19-06-1918 voor het niet naleven van bevelen 625 fr.⁹⁷. Op 30 augustus 1919 schreef de burgemeester van Nevele een zeer uitvoerig verslag over de inbreuken in Nevele gepleegd tegen het volkerenrecht en de wetten op de oorlogsvoering. Samengevat zijn dit de krachtlijnen⁹⁸.

---

⁹⁴ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 27-01-1919.

⁹⁵ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 13-01-1919, brief van 03-02-1919.

⁹⁶ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 13-01-1919, brief van 08-02-1919.

⁹⁷ GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930, brief van 27-01-1919.

⁹⁸ GAN, Nevele, 2.072.5, brief van 30-08-1919.

De 'General der Infanterie' von Schickfus dwong, om te voorkomen dat 'Zivilarbeiter' uit het bataljon zouden vluchten, in oktober 1917 de gemeente 1.000 fr. te storten voor elke voortvluchtige. Nevele had er 12 hetzij 12.000 fr. dwangbelasting; vijf voortvluchtigen werden opgepakt, dus bleef er 7.000 fr. te betalen. Toen was Mester 'Kommandant der Etappen-Kommandatur' in Deinze.

Mester deed drie opeenvolgende opeisingen van personen op 2 november 1916, 2 december 1916 en 2 januari 1917 waarbij een 70-tal personen weggevoerd werden.

De opvolger van Mester, von Ruppert-Bismarck 'Kommandant der Etappen-Kommandatur' Deinze, beval verscheidene nachtronden om weerspanningen uit hun huizen te halen en te doen werken.

Freiherr von Hammerstein, 'Major Beauftragter im Oberkommando', gaf het bevel om op 3 oktober 1918 al de mannen tot 45 jaar in een weide te doen verzamelen en voerde er 70 weg.

'Gefreiter'⁹⁹ Adolf Esslinger, hoofdambtenaar 'der Kommandatur' Deinze (landbouwfdeling), roemde er zich steeds op dat hij bij de 'Inspektion' als beste aangetekend was om zijn opeisingen en zegde ook dat de 'Kommandant' daar niets in te zien had. Deze 'Gefreiter' berokkende vooral aan de gemeentesecretaris de ergste plagerijen en verdient een straf.

Op 15 januari 1918 gaf von Ruppert-Bismarck de gemeente een boete van 625 fr. voor het niet maken van de grintweg naar Deinze. Op 19 juni 1918 liep de gemeente een boete op van 625 fr. voor niet leveren van vlechtwerk op bevel van laatstgenoemde commandant.

Einde 1917 en begin 1918 werden drie vrouwen gevangen gezet omdat hun man of broer voortvluchtig waren als 'Zivilarbeiter'. Toen was von Ruppert-Bismarck 'Oberstleutnant und Kommandant' te Deinze.

Voor de boetes aan de gemeente Vosselare door de bezetter opgelegd, kunnen we ons enkel beroepen op het verslag van de pastoor:

“Geene rechterlijke vervolgingen. Geene gefusilleerden. Geen politieke krijgsgevangenen in Duitschland. Vosselaere is als Gemeentebestuur, om niet voldaan te hebben aan de onrechtveerdige eischen der Duitschers, twee boeten opgelegd geworden: eene van 675 mark en eene van 500 Mark, zij te zamen 1175 Mark. De landbouwers, kleine en groote, om het niet leveren van het opgeeischte, 't zij graan, aardappelen, boter, eieren enz., zijn persoonlijk boeten opgelegd geworden waarvan de grootste 855 en de kleinste 2 Mark bedroeg. Al deze geza-

---

⁹⁹ Soldaat eerste klas.

mentlijke boeten, achten vijftig in het geheel, beliepen tot de som van 10.258 Mark. Zeker is het toch dat een groot deel van die opgelegde boeten niet betaald is geworden.”

Heropbouw van het dorp

Bij gebrek aan bouwmaterialen was men op 10 maart 1919 in Hansbeke nog steeds niet begonnen met de herstelling van de vernielde gebouwen, wel waren er voorlopige versterkingen uitgevoerd¹⁰⁰.

Een monument voor de gesneuvelden

Het monument voor de gesneuvelden aan de kerkmuur van Hansbeke. (Verzameling Oud-Hansbeke).

¹⁰⁰ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 81, brief van 10-03-1919.

Luitenant Leon Van Driessche vroeg aan de gemeente Hansbeke een toelage van 3.200 fr. voor het oprichten van een gedenksteen voor de gesneuvelde strijders en de burgers die tijdens de beschieting werden gedood. Hiermee wilde hij “een duurzamen blijk van erkentelijkheid geven aan dezen die hun leven gaven voor de vrijheid van ons vaderland”. Op de gemeenteraadzitting van 13 september 1923¹⁰¹ werd de gevraagde toelage van 3.200 fr. toegestaan maar uiteindelijk heeft de gedenksteen maar 3.000 fr. gekost (zitting van 18 april 1924).

In zijn zitting van 11 maart 1924 vroeg het schepencollege van Landegem de machtiging tot het plaatsen van een gedenksteen voor de gesneuvelden en burgerlijke slachtoffers. De steen zou door de gemeente betaald worden en geplaatst worden in een nis tegen de hoofdingang van de nieuwe kerk. Op 13 december 1924 was de steen klaar maar de heropbouw van de kerk was te weinig gevorderd, het was winter en bovendien was het kerkhof nog niet ontruimd. De onthulling werd uitgesteld en de steen bleef voorlopig in de gebouwen van de gemeente liggen. Op 19 juni 1926 vreesde het schepencollege relletjes bij de onthulling van de steen en riep de gemeenteraad samen op 24 juni om maatregelen te bespreken. Uiteindelijk werd de steen onthuld op 18 juli 1926¹⁰².

Onthulling van de gedenksteen voor de slachtoffers van Landegem op 18 juli 1926. (Verzameling Het Land van Nevele).

¹⁰¹ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 76.

¹⁰² J. Luyssaert, Landegem, een beeldige geschiedenis, in *Het Land van Nevele*, jg. 29 (1998), afl. 3, p. 222.

Op 10 januari 1920 liet de gemeente Nevele aan Minister van Wetenschappen en Kunsten weten dat ze van plan was een gedenkteken op te richten voor de gesneuvelden en ze vroeg hiervoor een toelage¹⁰³.

Bevrijdingsfeesten

Op 23 augustus 1919 besliste de gemeenteraad van Hansbeke dat op de vierde zondag van september van 1919 een bevrijdingsfeest zou worden ingericht. Het schepencollege benoemde een feestcommissie die gelast was met de organisatie en de gemeente schonk een toelage van duizend frank¹⁰⁴.

Op zondag 21 september 1919 vonden in Landegem de vredes- of bevrijdingsfeesten plaats. Om 10 uur was er een rouwdienst in de kerk ter ere van de gesneuvelde soldaten van de gemeente en van alle soldaten die op het gemeentekerkhof begraven liggen. Na de dienst was er een rouwplechtigheid op het kerkhof waarop alle nabestaanden van de gesneuvelden werden uitgenodigd.

Om 15 uur trok een praalstoet door het dorp en 's avonds was er een volksconcert. De stoet was als volgt samengesteld¹⁰⁵: vaandeldragers: Van Nuffel A., De Smet A en Standaert Jos.; klaroenblazers: V. d. Haegen Cyr. en Goossens O.; ruiters: De Winter Em., De Mulder Cyr., Claeys Remi, De Buck Fr., Goethals Is., Van Hecke Al., De Smet A, Martens Alf., Moens M. en Vermeulen Jos; paardengeleiders: De Vreese A., Van Hove L., Sergeant R., Van Hecke M., De Mulder A., Verhegge F., Bisschop Ach., Cocquyt M., V. d. Voorde F., Ramont F., V. Neste R. en De Dapper Alf.

Bovendien luisterde de fanfare van Drongen het feest op tegen een ereloon van 100 frank. De bestuurder van de fanfare F. Deprest liet weten dat de leden in Landegem zouden aankomen met de trein van 15.28 uur¹⁰⁶.

Op zondag 22 november 1919 werd in Landegem een vrijheidsboom geplant tussen de kerk en de hoeve van Alfons Naert. Nu nog staat er op die plek een vrijheidsboom die werd geplant na de Tweede Wereldoorlog¹⁰⁷.

---

¹⁰³ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 10-01-1920.

¹⁰⁴ RAG, Modern gemeentearchief Hansbeke, nr. 76.

¹⁰⁵ GAN, Landegem, vredesfeesten 1919.

¹⁰⁶ GAN, Landegem, 2.072.532.21, briefwisseling 1894-1925, feest september 1919.

¹⁰⁷ J. Luyssaert, Landegem, een beeldige geschiedenis, in *Het Land van Nevele*, jg. 29 (1998), afl. 3, p. 216.

LANDEGEM - KERMIS
PROGRAMMA
 DER
VREDEFEESTEN
 ter eere der Soldaten van den IJzer
 OP ZONDAG, 21 SEPTEMBER 1919.

Om 10 ure, Plechtige rouwdienst met gelegeheidspraak van den Eerw. Heer
 Pastoor. Huldebetooging op 't kerkhof ter eere der gesneedenen.
 Om 3 ure.

OPTOCHT VAN DEN PRAALSTOET
 ORDE.

1. Vaandeldrager.	12. Het Roode Kruis (praalwagen)
2. Klaroenblazers	13. De Heropbeuring.
3. Rutenij.	14. De Kunsten.
4. Versierde rijwielen (kampstrijd)	15. Vlaanderen.
5. " 21 Juli onder de Bezetting..	16. België.
6. " Verboden te smokkelen.. (groep)	17. Congo.
7. Verordeningswagen.	18. De Verbodenen.
8. Vlucht elingen.	19. Fanfaren van Drogen.
9. " Al voor den Duits..	20. Maandekens met bloemenkransen.
10. Duitsche Tank	21. De Overwinnaars van IJzer en Schip- donsk.
11. Harmonie van Nevele,	22. DE VREDE (praalwagen).

Na den Stoet: — VOLKSCONCERT.

Voor de versiering van rijwielen, wagens, versiering, en verlichting der
 huizen, worden verscheidene premien uitgereikt.

MAANDAG, 22 SEPTEMBER, om 3 ure, - **VELOKOERSEN.** - 150 fr. Prijzen.
 DONDAG, 23 September, om 8 ure - **JAAR- en VEBMARKT**
 100 fr. Prijzen.
 " " " 3 " - **PAARDENKEURING**
 100 fr. Prijzen.

Omstandige beschrijving op plakkrieven en berichtkaarten.

Landegem, dr. A. Van de Castle-Verreuten

*Affiche van de vredesfeesten op 21 september 1919 in Landegem.
 (Gemeentearchief Nevele)*

Op 22 november 1919 plantte de gemeente Nevele vrijheidsbomen en hield een optocht van de bestaande maatschappijen en schoolkinderen¹⁰⁸.

¹⁰⁸ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 223

Oud-strijders

Op 12 november 1919 werd de Nevelse 'Bond Oud-Strijders' met als voorzitter Jos De Weirt door de gemeente erkend als bestaande maatschappij. Het gemeentebestuur drukte de wens uit dat de oud-soldatenbond 'Eendracht maakt Macht' versmolten zou worden met de 'Bond Oud-Strijders' om de eendracht in de gemeente te doen heersen...¹⁰⁹

Onderwijs

*Poesele: onderwijzer Pieter Mestdach met zijn echtgenote en enkele kinderen voor de zwaar beschadigde onderwijzerswoning en het vernielde 'soephuis' (plaatselijke gevangenis).
(Verzameling Walter De Smet).*

Sedert oktober 1918 werd er in Poesele geen les meer gegeven. "De kinderen (lopen) er van 's morgens tot 's avonds op straat. Het schoolgebouw werd gebombardeerd¹¹⁰."

1915-1920, brief van 08-11-1919.

¹⁰⁹ GAN, Nevele, 2.073.5323.21, registers van briefwisseling 1908-16-01-1915 en 1915-1920, brief van 12-11-1919.

¹¹⁰ *De Gentenaar – De Landwacht – De kleine Patriot* van 05-03-1919.

BIJLAGEN

Bijlage 1 - Namen van de eigenaars en ligging van de beschadigde gebouwen door het springen van de brug over de vaart te Nevele op 12 en 13 oktober 1914¹¹¹.

Dias Prosper We, Kortemunt, Molenstraat; Vanderstichele Jules, Kerrebroek; Dossche Joseph, Tieltstraat; De Winne Henri, Tieltstraat; Dossche We Cam., Kortemunt; Dierick We en kinders, Tieltstraat; Minne Celestine, Markt; Blomme We, Tieltstraat; De Vlieger We, Langemunt; Cocquyt Jules, Vaart Rechts; Claeys We Camile, Vaart Rechts; Van der Vennet gezusters, Markt; Mesure Vital, Vaart; Vander Looven We, Langemunt; Willems August, Vaart, (door 't springen der brug van Landegem!); De Dapper Marie, Kernemelkstraat; Demarrez Alfons, Langemunt; Janssens Pelagie, Tieltstraat; Steyaert We Cam., Langemunt; Braet Theopiel, Kernemelkstraat; Vande Walle Ivo, Kernemelkstraat; Van Gelder Marie, Kerrebroek; De Cloet August, Molenkouter; Buurtspoorwegen, Borrelwal; Vermeiren Camiel, Borrelwal; Buysse-Loveling, Tieltstraat (fabriek); De Ketelaere Pieter, Vaart; Voet We Bernard, Vaart; Andries Charles, vaart, schip Isabelle; Le Fevere de Ten Hove Jos., Tieltstraat; Dobbels Adolf, Vaart; Maere Albert, Langemunt; De Vos Pauline, Langemunt; De Jaegher Camiel, Langemunt; Van Gampelaere Camiel, Tieltstraat; Hospitaal Louise, Vierboomstr.; Gemeente Nevele, Tieltstraat, stadhuis, scholen, dekenij; Kerk van Nevele, kerktoeren, kerkhorlogie; Lampaert Pelagie, Langemunt; Lampaert Louis, Tieltstraat, Vaart, Kortemunt; Blomme Stanislas, Tieltstraat; Vander Cruyssen We, Langemunt; Klooster Sint Vincentius, Tieltstraat en Janssens Karel, Kortemunt.

Opgemaakt te Nevele 17 februari 1915

Bijgevoegde Lijst: De Coster Frederic, Langemunt; Van Hese Louis, Zeistraat; Van Speybroeck Felix, Vierboomstraat; Hertoge kinders, Kortemunt; Mortier Celestien, Markt en Vermeire August, Markt.

Opgemaakt te Nevele 23 februari 1915

---

¹¹¹ GAN, 1.841.934, oorlogsschade, Nevele, oktober 1914, opgemaakt te Nevele 17-02-1915.

Bijlage 2 - Gemeente Hansbeke. Lijst van de timmerlieden en metselaars, opgemaakt op 7 oktober 1915¹¹².

Timmerlieden

1. De Puydt Judoc Frans, °24-02-1850, weduwnaar zonder kinderen, baas wagenmaker en timmerman.
2. Viane Josef, °18-09-1872, ongehuwd. Werkt bij zijn ouders.
3. Viane Jules, °19-01-1880, ongehuwd. Werkt bij zijn ouders.
4. George René, °18-11-1886, ongehuwd. Werkt bij een meester en thuis.
5. De Muyck Adolf, °18-02-1868, huisvader met vrouw en 5 kinderen onder de 16 jaar.
6. Mestdagh Basile, °07-03-1882, huisvader met vrouw en 4 kinderen onder de 18 jaar.
7. De Wagter Richard, °23-05-1891, ongehuwd. Werkt bij een baas en heeft zich vrijwillig aangegeven op vordering van de gemeente.
8. Beirnaert Emile, °28-04-1893, ongehuwd. Werkt bij een baas. Op het eerste verzoek is hij met de soldaten meegegaan.
9. Beirnaert Arthur, °19-05-1890, broer van nr. 8, ongehuwd. Werkt bij een meester.

Metselaars

1. Van Ooteghem Henri, °15-12-1856, huisvader met vrouw en kinderen.
2. Van Ooteghem Maurits, °10-10-1897, ongehuwd. Is maar leerjongen.
3. Van Ooteghem René, °03-04-1884, huisvader met vrouw en 1 kind.
4. Verthriest Alfons, °30-10-1870, huisvader met vrouw en 4 kinderen.
5. Van de Voorde Eduard, °22-06-1871, weduwnaar met 5 kinderen onder de 15 jaar.
6. De Ruyck Alfons, °08-11-1864, huisvader met vrouw en 4 kinderen. Meester.
7. Jansens Felix, °22-05-1849, huisvader met vrouw en kinderen boven de 20 jaar.

---

¹¹² Vertaling uit het Duits. Bron: RAG, Oorlogsarchieven, nr. 15 Hansbeke.

Bijlage 3 - Lijst van de inwoners van Vosselare die op 14 april 1916 in Deinze aardappelen moesten leveren aan de Duitse bezetter¹¹³.

Ally Karel, Beelaert We, Blomme J., Boone Prosp., Bijtebier Alf., Claeys L., Claeysens We, Coen Em., Coen Just., Coussement C., Danneels Fr., De Geest We, De Keyser C., De Meester Aug., De Meester Br., De Smijter H., De Vogelaere Th., De Waele C., De Waele Th., De Winter We, Dobbelaere Ch. L., Goethals We,, Hautekeete P., Hertoghe Th., Janssens Fl., Lampaert R., Lootens Aug., Lootens K., Lootens Fr., Malfait C., Martens Ch. L., Martens Th., Michiels We, Rogge C., Rogge Jac., Saelens R., Steyaert Em., Sergeant Th., Stofferis C., Van Coppernolle R., V.D. Bossche K., V.D. Riviere Aug., V.D. Veire Aug., V.D. Velde Ch., V.D. Walle Em., V.D. Walle Pet., Van Hee L., Van Kerrebroeck L., Van Oost F., Van Overbeke P., Van Steenkiste C., Verbiest Tr., Vermeersch C., Vermeire C., Vincent H. en Voet R.

---

¹¹³ RAG, Oorlogsarchieven, nr. 44, Vosselare.

Bijlage 4 - Namen van de inwoners van Hansbeke die zouden onteigend worden voor de aanleg van het vliegveld in 1918.

sectie B, nr.	bewerker	gemeente	ha	a	ca
867	De Jaegher Emiel	Hansbeke		73	50
802b,862c,863	Cornelis Ed.	Hansbeke		67	40
	Lambrecht We.	Hansbeke			
	Van Vynckt August	Hansbeke			
875	Martens Emiel	Hansbeke	1	83	10
844	Verstraete We.	Hansbeke		75	70
861	De Wulf Jules	Hansbeke		33	50
860, 845	Van de Walle We.	Hansbeke	1	12	10
844	Van de Walle We.	Hansbeke		22	30
859	Van de Walle We.	Hansbeke		39	70
858	De Wulf Jules	Hansbeke		63	20
856, 857	Baete Cornille	Hansbeke		99	20
855	Gailliaert August	Merendree		51	40
853, 854	Gailliaert August	Merendree		62	0
852	Gyselbrecht August	Merendree		43	40
				48	40
		Hansbeke	1	60	0
836	Muys We.	Hansbeke	1	7	50
835	Muys We.	Hansbeke	2	8	50
837	Muys We.	Hansbeke		2	60
832, 833, 834	Muys We.	Hansbeke		62	80
831	Muys We.	Hansbeke		56	50
827	Muys We.	Hansbeke		76	50
826	Muys We.	Hansbeke		41	60
825	Bonami Camiel	Hansbeke		41	90
824	Bauwens Henri	Hansbeke		27	20
822	Dhondt kinderen	Hansbeke		42	20
821	Dhondt kinderen	Hansbeke		42	50
820	Bonami Camiel	Hansbeke		90	10
		tussentotaal	18	80	10

	Bauwens Henri	Hansbeke		48	50
	Dhondt kinderen	Hansbeke		47	40
823	Bauwens Henri	Hansbeke	1	80	70
828, 775	Verstraete Victor	Hansbeke	1	40	60
829	Muys We.	Hansbeke		6	30
830	Muys We.	Hansbeke		17	40
754	Verstraete We.	Hansbeke	1	1	70
752, 753	Verstraete We.	Hansbeke	1	98	20
751	De Baets Henri	Hansbeke		52	50
750	De Muynck Désiré	Hansbeke		60	70
838	Van der Plaetse Leon	Hansbeke	1	1	40
840a	Baele Camiel	Hansbeke		79	10
838	Bauwens Henri	Hansbeke		37	70
840 ?	?	Hansbeke		79	10
841	Dhaenens Louis	Hansbeke		9	90
848	Van de Walle We.	Hansbeke	1	87	80
843	Van de Walle We.	Hansbeke	1	46	30
896	Dhaenens Louis	Hansbeke		1	70
897, 898	Onderbeke August	Hansbeke		3	30
899	Onderbeke August	Hansbeke		84	30
880	Onderbeke August	Hansbeke	1	18	60
884, 885	Martens Emiel	Hansbeke	1	6	90
879	Martens Emiel	Hansbeke	1	47	80
900	Onderbeke Gustaaf	Hansbeke		86	20
748, 749	Bauwens Henri	Hansbeke	2	22	50
773	De Grauwe Eugeen	Hansbeke		52	20
774, 776, 779	Dhoore Petrus	Hansbeke	1	69	30
780b	Verstraete We.	Hansbeke		49	80
779	Coppens Henri	Hansbeke		18	50
805a	Coppens Henri	Hansbeke		56	30
778a	Coppens Henri	Hansbeke		37	0
	totaal		45	29	30

Bijlage 5 - Schulden gemaakt door de Burgerwacht van Sint-Jans-Molenbeek tijdens hun verblijf in Merendree. Lijst van de schuldeisers ¹¹⁴.

1. Bekaert August, 17 en 19-09-1914, schoenen en herstelling, 246,00
2. Idem, schoenen en stro, 21-09-1914, 60,00
3. Idem, schoen en herstel, 25-09-1917, 37,00
4. Bekaert Théophile, september 1914, velos, garde boue, 209,20
5. Idem, 14-09-1914, accessoires velos en herstel, 6,25
6. Idem, september 1914, garde boues velos, 13,00
7. Steyaert broeders, 01-09-1914, 2 reizen (Ursel en Lotenhulle), 15 leege zakken, 48,75
8. Leenesonne Ch., 07-09-1914, 1 reis 20 gekwetsten Ursel, 15,00
9. Bultynck C., 1 reis gekwetsten, Ursel, 15,00
10. De Roo, J., 07-09-1914, 1 reis wapens en militaire voorwerpen, Ursel, 5,00
11. Van Vlaenderen-Schelstraete (molenaar en handelaar) 07-09-1914, 2 cheveaux, 1 reis, bagages, wapens, gekwetsten, Ursel, 15,00
12. De Vreese August, 07-09-1914, 1 reis, materieel en burgerwachten naar Ursel, 15,00
13. De Schryver August, 12-09-1914, 1 reis, statie Landegem, 3,00
14. Van Peteghem-Wille Aug, schoenmaker, dorp, schoenen ene reparatie, 200,00
15. Idem, idem, 228,45
16. Idem, 19-09-1914, 2 paar schoenen, 25,00
17. Idem, schoenen en herstel, 139,25
18. Coppens Aloïs, 12-09-1914, schoenen, nieuwe, 24,00
19. De Schryver Aug., schoenmaker, 16-09-1914, zolen schoenen, 3,00
20. Idem, 15-09-1914, herstel talons (aan kommandant De vogel), 1,00
21. Idem, 16-09-1914, (aan kommandant De vogel), schoenen herstel, 4,00
22. Idem, herstel schoenen, 3,25
23. Cocquyt Remi, kleermaker, dorp, 12-09-1914, 3 linnen broeken, 12,00
24. Idem, 14-09-1914, 1 linnen broek, 4,00
25. Duchâteau-Claeys, A., ellegoederen, broeken, enz., 49,50
26. Idem, 12-09-1914, 6 broeken, 15,00
27. Idem, 6 broeks, 15,20
28. Waelput We., herstel broek, 3,00

---

¹¹⁴ GAN, Merendree, nr. 1.865.22, 1914-1918.

29. Pauwels-De Muynck A., kleermaker en kleerverkoper, Dugustorp, 16 omeletten, 16,00
30. Idem, eetmalen, 177,00
31. De Schryver A., voerman en huurhouder, 26-09-1914, 28-09-1914, reis naar Swynaerde met goederen van autos van l' Etat major met een wagen en twee, paarden, 25,00
32. Idem, reis naar Nevele met de bagage van de garde civique Ukkel met een wagen en een paard; 1 reis naar Nevele met de voituur en een paard met een gekwetste, 15,00
33. Klooster, geleverd aan de kleermakert der burgerwacht van Anderlecht, garen, 0,95
34. Taeye We., 13-09-1914, stroo, 8,40
35. Idem, 19-09-1914, stroo, 9,80
36. Huyvaert Camiel, werkman, 11-09-1914, stroo in den dienst van den wachtpost, 2,50
37. Claey's Cyriel, 11 tot 18-09-1914, stroo, 10,80
38. Colpaert J., handelaar, 19-09-1914, vervoer van wapens en ander gerief van het gemeentehuis naar de gemeenteschool, 2,00

Bijlage 6 - Namen van de verplichte leveranciers van runderen en varkens in Hansbeke van eind maart tot eind september 1916. Het valt op dat steeds dezelfde landbouwers worden aangeduid om varkens of runderen te leveren.

Bonami, weduwe, Braet Ach., Cackaert Karel, Carrette Henri, Cathoir Frederic, Claeys J.B., weduwe, Cornelis Eduard, De Cocker Camille, De Grootte Emiel, De Grootte, weduwe, De Meyer, De Mulder, De Muyt Emiel, De Muyt Karel, De Roo Camille, De Vreese Edmond, De Vreese K., De Vreeze A., weduwe, Demey August, Dhoore Petrus, Dierick August, Gillis, Goorman August, Hanssens Camille, Hautekeete Ed., Kersse August, Kinderen Roelandt, Laroy Ivo, Lievens, Martens Emiel, Martens René, Muys Eduard, weduwe, Olivier Emiel, Opsomer L., Opsomer Petrus, Strobbe August, Thys Louis, Van Couter Alf., Van de Wattyne P., Van Haute, weduwe, Van Heule R., Van Kerrebroeck K., Van Overbeke Henri, Van Renterghem, Van Ryssel Henri, Van Tornhout Bruno, Van Vynckt Emile, Van Vynckt T., Vanden Braembusche, weduwe, Vander Vennet Jan, Vander Vennet Karel, Vanooteghem Jan, Verbauwen Petrus, Verhegge Theophiel, Verhelst Adolf, Verhelst Alfons, Verstraete Leo en Zutterman Jules

Bijlage 7 - Lijst van de gesneuvelde militairen tijdens de gevechten in oktober-november 1918 in Hansbeke, Landegem, Merendree en Nevele.

Bij het samenstellen van deze lijst kon ik rekenen op de zeer gewaardeerde medewerking van Leon De Winter (Zulte)¹¹⁵; hij heeft deze lijst grondig gelezen, gecorrigeerd en aangevuld. Ons bestuurslid André Stevens ploos in het gemeentearchief alle dossiers uit die in verband staan met de gesneuvelden tijdens het eindoffensief in Landegem. En voor de gemeente Hansbeke nam ik de lijsten over die door Albert Martens minutieus werden samengesteld en gepubliceerd¹¹⁶.

Verklaring van de gebruikte afkortingen:

B.M.B. = Belgische militaire begraafplaats

B.V. = beroepsvrijwilliger.

DOS = Died of sickness: gestorven aan ziekte.

DOW = Died of wounds: gestorven aan zijn verwondingen, opgelopen op het slagveld.

e.v. = echtgenoot van.

G.B. = gemeentelijke begraafplaats.

KIA = Killed in Action: gedood op het slagveld.

OV = oorlogsvrijwilliger.

S.B. = stedelijke begraafplaats.

z.v. = zoon van.

1. **Aerts Martin**, Soldaat Mil. 1915, 1ste Jagers te Voet, 12de Cie, stamnummer 125/30478, °Sint-Jans-Molenbeek 05-08-1896, †Landegem 23-10-1918, KIA; begraven op de militaire begraafplaats van Landegem op de Heirenthoek, op het land van K. Van Kerrebroeck (molen); ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven in Anzin (Frankrijk). Volgens een notitie op een brief van 18-08-1919 bestaat er in de gemeente Landegem geen overlijdensakte.
2. **Alders François Pierre**, Soldaat Mil. 1913, 20ste Linierregiment, stamnummer 2253, °Neerpelt 10-05-1893, †Hansbeke (Overbroek¹¹⁷) 23-

---

¹¹⁵ Op aanraden van Leon De Winter en zoals dat in de militaire taal gebruikelijk is, schrijven we alle militaire benamingen en titels met een hoofdletter.

¹¹⁶ A. Martens, *Hansbeekse doden in de Eerste Wereldoorlog*, Hansbeke, 2005.

¹¹⁷ Dit klopt niet met de geografische werkelijkheid, want Overbroek ligt in Merendree; ofwel is hij gesneuvelde in Hansbeke of in Merendree-Overbroek.

- 10-1918, KIA, wonende Neerpelt, z.v. Jan Michel en Henrica Witters, begraven te Merendree G.B. graf 00015.
3. **Baetes Jacques**, Soldaat 2de klas Mil. 1918, 10de Linier regiment, stamnummer 110/65.364, °Antwerpen 24-01-1899, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 22-10-1918, graf 0004.
  4. **Bauwens Prosper Jozef**, Soldaat, Mil. 1911, 4de Artillerie, stamnummer 3803, °Kaprijke 13-02-1891, z.v. Jan Bernard en Maria Louisa Delaert, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven te Kaprijke G.B. 22-10-1918 graf 00954, herbegraven op B.M.B Brugge, graf 462.
  5. **Beaufays Lucien, Léon**, Soldaat Mil. 1904, Hulptroepen Genie, stamnummer 8097, °Aywaille 21-10-1884, waarschijnlijk gewond te Landegem of Hansbeke en †Sint-Michiels-Brugge (hospitaal) 5-11-1918, DOS, begraven te Brugge 7-11-1918, graf 340.
  6. **Bekaert Henricus Franciscus**, Korporaal, 8ste Genie, stamnummer 108/59.768, OV 1914, °Huise 21-02-1891, †Hansbeke 21-10-1918, wonende in Huise, begraven in Huise 21-10-1918.
  7. **Beuwen Firmin**, Soldaat, 14de Linie, †Nevele, begraven op het hof van Loontjens, nadien op het kerkhof van Nevele.
  8. **Boeykens Alfons**, Soldaat, 13de Linie, 8ste Cie, stamnummer 113/28.678, OV, °Aalst 04-05-1892, †Merendree (Overbroek)¹¹⁸, 31-10-1918, KIA, begraven in een 'fossé' (= gracht, sloot) op ongeveer 150 meter noordoost van blok 14 van de spoorweg Gent-Brugge, begraven op de weide van Alfons Van der Haegen (Merendree), ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven te Landegem, graf 15.
  9. **Bourguignon Emile**, Soldaat, OV, 1ste Artillerie, stamnummer 151/25.683, °Vonêche 28-05-1891, †Nevele 31-10-1918, KIA, begraven te Nevele op 31-10-1918. Ter plaatse begraven op de plaats van het stuk grond aan het kruispunt Wulfhoek-Bosstraat op het hof van Vermeire, graf 18, later begraven te Brugge, graf 427.
  10. **Bovy Emiel**, Sergeant oorlogsvrijwilliger, 9de Bon Genie, stamnummer 1812, °Luik 30.06.1879, †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven op 02-11-1918 na de overtocht over het Schipdonkkanaal in Landegem ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem, graf 3.

---

¹¹⁸ In een ander document staat Overbroek bij Hansbeke.

11. **Braun Nicolas Joseph Hubert**, Soldaat Mil. 1909, 3de Genie 2de Cie, stamnummer 899, °Membach 22-02-1889, †Landegem 31-10-1918, KIA, ongehuwd, wonende Welkenraedt, begraven op 02-11-1918 na de overtocht over het Schipdonkkanaal in Landegem, herbegraven in Welkenraedt.
12. **Bruyninckx Petrus Desiderius**, Sergeant Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/29021, °Meldert 10-09-1897, gekwetst te Landegem op 23-10-1918, †Brugge 15-11-1918 hospitaal, DOW, begraven op de B.M.B te Brugge op 16-11-1918, graf 323.
13. **Caestecker, Germain Gustave**, Soldaat, OV, 4de Jagers te Voet, stamnummer 492, °Brugge 19-10-1895, z.v. Alphonse en, Elodie Van Labeke †Nevele (Oosse/Scheidhoek) bij Landegem 31/10/1918, wonende te Brugge, KIA, z. v. Alphonse en Elodie Van Labeke, begraven in Landegem G.B., nu Brugge S.B., privégraf.
14. **Cales Henri Nicolas**, Soldaat Cavalier Mil. 1912, 1ste Gidsen, stamnummer 17880, °Luik (Seraing) 02-04-1892, z.v. Nicolaes en Bernardy Maria, †Landegem (of Merendree) 13-10-1914, gesneuveld bij het gevecht aan de brug, begraven te Landegem, graf 34.
15. **Cardoen Achille Remy**, Brigadier Mil. S 1915, 1ste Artillerie, Passendale 14-06-1891, †Nevele 31-10-1918, woonplaats Elverdinge, KIA, begraven op Luihoek op de hofstede van Vermeire te Nevele op 31-10-1918, ouders vroegen op 19-12-1918 de toestemming om hem in Elverdinge te begraven.
16. **Castiau Emile**, Soldaat Mil. 1906, 12de Linierement, stamnummer 112/53.007, °Lodelinsart 02-12-1896, z.v. Leopold Louis en Marie Joseph Antoinette Dewander, e.v. Marie Antoinette Philomène Vergez, †Hansbeke 07-10-1918 KIA, begraven in de boomgaard van hoeve D'Hondt, nabij het kasteel op 07-10-1918.
17. **Ceurvels Josephus**, Soldaat OV, 13de Linierement, stamnummer 113/27.625, °Antwerpen 09-02-1893, †Hansbeke 02-11-1918, KIA, wonende te Antwerpen, begraven Hansbeke, herbegraven B.M.B. Brugge, graf 449.
18. **Chaidron Alexandre Emile**, Soldaat, 13de Linierement, stamnummer 113/25.156, °Laforêt 09-11-1891, wonende Laforêt, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven in Merendree.
19. **Chéron Jean Baptiste**, Soldaat Mil. 1912, stamnummer 125/26121, 1ste Jagers te Voet, °Thuin 12-03-1892, †Landegem 24-10-1918, KIA.

20. **Claes Julius**, Soldaat 20ste Linieregiment, stamnummer 60.614, Mil. 1914, °Reet 06-02-1894, †Hansbeke 23-10-1918, KIA, begraven te Merendree G.B. graf 00016, herbegraven in de Panne B.M.B. graf H 0050.
21. **Claes Pieter Edward**, Sergeant, OV, 20ste Linie, stamnummer 60545, °Reet 04-08-1892, †Merendree 23-10-1918, KIA, begraven in Merendree, graf nr. 20.
22. **Colaes Camile**, Soldaat Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, stamnummer 29769, °Rupelmonde 02-07-1894, gesneuveld aan steen 8900 van het afleidingskanaal van de Leie (= Schipdonkkanaal) in Landegem of Nevele 31-10-1918, KIA.
23. **Colin Aimé Marie Albert Adelin**, Hulp-Onderluitenant, O.V, 1ste Jagers te Voet, °Elsene 29-05-1889, bij het aanleggen van loopbruggetjes over het Schipdonkkanaal te Landegem werd hij op 31 oktober 1918 door een granaatscherf gedood¹¹⁹.
24. **Constant Joseph Victor**, Sergeant OV, 14de Linie, stamnummer 114/139, °Seraing-sur-Meuse 06-07-1894, †Nevele 24-10-1918, KIA, begraven te Nevele.
25. **Coureur Octave Jules**, Korporaal Mil. 1912, 4de Regiment Jagers te Voet, 3de Cie, stamnummer 26602, °Anderlues 05-09-1892 (of: 05-11-1892), †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven 05-11-1918 te Landegem G.B.
26. **De Baere (Debaere) Oscar**, Soldaat Mil. 1915, Klaroenblazer, 4de Jagers te Voet, 6de Cie, stamnummer 31636, °Staden 06.05.1896, †Landegem 26-10-1918, KIA, begraven op het hof van Lieven Van den Berghe op 26-10-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem, graf 22.
27. **De Boeuf (Deboeuf) Gustave**, Soldaat Mil. 1916, 9de Genie, 2de Cie, stamnummer 10885, °Passendale 02-09-1884, †Landegem (bij de kerk) 31-10-1918, KIA, begraven op 02-11-1918 na de overtocht over het Schipdonkkanaal in Landegem, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op het kerkhof te Landegem graf nr. 7, ontgraven en begraven in 1921 in Passendale.

---

¹¹⁹ R. Van Lyr, *Onze helden gestorven voor het vaderland. België's epische strijd van 1914 tot 1918*, Société anonyme Belge d'imprimerie, Brussel, 1922, p. 61.

28. **De Brauwere (De Brauwer) Leon Joseph**, 1ste Jagers te Voet, 2de Cie, stamnummer 125/26266, °Munkzwalm 22-05-1892, †Landegem (Heirenthoek) 31-10-1918, KIA, begraven op het hof van L. Van den Berghhe¹²⁰, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven de G.B. van Landegem, graf 19.
29. **De Bruyne Maurice**, Soldaat Mil. 1915, 4de Jagers te Voet, stamnummer 142/31467, °Oostvleteren 29.01.1892, †Landegem 31.10.1918, begraven op het hof van A. Dobbelaere, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem, graf 2.
30. **De Clercq Theophiel**, Soldaat Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, stamnummer 128/29793, °Geraardsbergen 16-06-1894, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven te Nevele.
31. **De Cock Piet August**, Soldaat Mil. 1914, 10de Genie, °Muizen 22-02-1894, wonende te Muizen, †Hansbeke 31-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke op 31-10-1918.
32. **De Coninck Remi Joannes**, Soldaat Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/29172, °Lembeke 14-10-1894, †Landegem 22-10-1918, KIA, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven in Lembeke op 15-05-1919.
33. **De Doncker Jaak**, Hulp-Onderluitenant, 4de Jagers te Voet, °Erps-Kwerps 04-08-1893, wonende te Brussel, werd zwaar gewond te Landegem op 31 oktober 1918 terwijl hij kranig zijn peloton ten aanval leidde, †Aalter (Kranepoel) 03-11-1918, herbegraven op de S.B. van Evere. Op zijn grafsteen staat: †03-11-1918.
34. **De Guisse François Arnold**, Soldaat Vervoerkorps, OV, stamnummer 3094, °Leuven 02-07-1882, z.v. Jan-Baptiste en Jeanette Bollarte, e.v. Thérèse Dewis, wonende te Lille (F), †Hansbeke 07-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 07-10-1918, in de boomgard van hoeve D'Hondt, nabij het kasteel.
35. **De Handsetters Karel**, Soldaat Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/28402, °Lier 13-12-1894, †Landegem 22-10-1918, KIA, begraven te Nevele, herbegraven S.B. Lier, privégraf.

---

¹²⁰ Volgens een andere bron werd hij begraven op het hof van weduwe Van Parys, Heirenthoek te Landegem (GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925).

36. **De Jean (Dejean) Achiel**, Soldaat Mil. 1915, 4de Jagers te Voet, 9de Cie, stamnummer 30707, °Fontaine-Valmont 26-05-1896, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven 05-11-1918; later begraven te Fontaine-Valmont.
37. **De la Ruelle** (Delaruelle) **Edmond**, Soldaat Mil. 1912, 1ste Jagers ter Voet, °Gentbrugge 22-12-1892, †Landegem 24-10-1918, herbegraven Gentbrugge 15-02-1919.
38. **De Mey Petrus**, Sergeant BV, 10de Liniereregiment, stamnummer 110/58445, °Wachtebeke 30-09-1894, †Bellem (Veldhoek) 22-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 22-10-1918, herbegraven B.M.B. Brugge graf 443.
39. **De Rycke Cyrille**, 1ste of 4de Jagers te Voet ° ?, †Landegem 22-10-1918.
40. **De Schilder (Deschildre) Leon, Auguste, Isidore**, Soldaat Mil. 1916, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/31994, °Nieuwerkerken 28-07-1888, z.v. Isidore en Sylvie Dumon, †Landegem 22-10-1918, KIA, begraven hoeve Van der Vennet op de weg naar Hansbeke, overgebracht naar de begraafplaats van Landegem, in juni 1919 ontgraven en overgebracht naar Nieuwerkerken.
41. **De Smet (Desmet) Paul Joseph**, Korporaal Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, 3de Cie, stamnummer 28845, °Hoboken 10-05-1894, z.v. Louis en Durinck Adèle, e.v. Julienne Biette, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven 05-11-1918 in Landegem, ontgraven 19-05-1921 en begraven in Hoboken.
42. **De Vadder Franciscus**, Soldaat Mil. 1909, 4de Jagers te Voet, stamnummer 24287, °Antwerpen 27-05-1889 (of 27-03-1889), †Landegem 31-10-1918, begraven op de begraafplaats van Landegem 05-11-1918, graf 9.
43. **De Voldere Robert**, Soldaat OV, 20ste Liniereregiment, stamnummer 1047, °Menen 09-04-1895, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven Merendree, herbegraven De Panne, graf H 0094.
44. **De Waele Clement Celeste**, 1ste Luitenant OV, 16de Linie, °Westkerke 02-11-1889, †Zomergem (of Hansbeke?) 23-10-1918.
45. **Debaene Theofiel**, Soldaat Mil. 1909, 10de Liniereregiment, stamnummer 110/55.415, °Zwevezele 15-06-1889, wonende Zwevezele, z.v. Felix en Julie Vansteelant, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke hoeve Armand De Hoore 22-10-1918, graf 16, herbegraven op de B.M.B te Brugge, graf 541.

46. **Decancq Joseph**, Soldaat Mil. 1907, 1ste Jagers te Voet, 11de Cie, stamnummer 125/23109, °Roeselare 03-07-1887, z.v. Joannes Francies Decancq, leurder, en van Clementia, beiden wonende te Roeselare, wever gehuisvest te Roeselare, e.v. Octavia Germana Sobry 32 jaar, †Landegem 25-10-1918, KIA, begraven op de begraafplaats van Landegem 05-11-1918, ontgraven 19-05-1921 en herbegraven te Roeselare.
47. **Decottignies Omer Joseph**, Soldaat Mil. 1914, 20ste Linieregiment, stamnummer 654, °Komen 09-10-1894, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, begraven Merendree, begraven op de B.M.B. te Brugge, graf 432.
48. **Delahaye (Delehaye) Jean Joseph Guillaume**, Soldaat Mil. 1909, 14de Linie, stamnummer 114/23396, °Herve 12-03-1889, †Nevele 01-11-1918, KIA, begraven te Nevele naast het huis van August Van Tornhout, graf nr. 36, later B.M.B. Brugge.
49. **Delalune Victor**, Soldaat OV, 20ste Linieregiment, stamnummer 1405, °Chapelle-lez-Herlaimont 17-08-1886, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven Merendree G.B., graf 14, herbegraven B.M.B. De Panne, graf D 0137.
50. **Delcour Gerardus Joannes**, Korporaal Mil. 1913, 14de Linie, °Wellen 21-11-1890, †Nevele (Oosse) 31-10-1918, begraven te Nevele, herbegraven in Brugge, graf 442.
51. **Delhaye George Ghislain**, Soldaat Mil. 1908, Genie, stamnummer 1240, °Thuin 29-04-1888, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven Hansbeke G.B. 22-10-1918.
52. **Delhougne Achille Marie Joseph**, Sergeant OV, 19de Linieregiment, stamnummer 79, °Namen 04-10-1886, †Hansbeke 25-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke.
53. **della Faille de Leverghem André Gaston**, Reserve Officier, 20ste Linieregiment OV, °Brasschaat 03-08-1887, z.v. Jan-Baptiste en Edmée Martineau Desschenez, e.v. Marguerite Georgine de Ranst de Berchem de St, Brisson, wonende te Brasschaat, †Merendree (Overbroek)¹²¹ 23-10-1918.
54. **Dellaert Edouard**, Soldaat Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/29169, °Oosteeklo 18-07-1894, †Landegem voor 22-10-1918, KIA.

---

¹²¹ In de overlijdensakte staat †Hansbeke (Zande).

55. **Deloge Leopold, Theodore Joseph**, Wachtmeester Mil. 1907, 7de Artillerie, stamnummer 157/121, °Crupet 30-10-1887, z.v. Joseph en Marie Thérèse Wilmart, †Nevele (Kerrebroek) 31-10-1918, KIA, begraven te Lotenhulle 31-10-1918.
56. **Demunter Mathieu**, Sergeant Mil. 1913, 4de Jagers te Voet, stamnummer 27033, °Brussel 13-02-1893, †Nevele 31-10-1918, KIA, gesneuveld ter hoogte van steen 8900 langs het afleidingskanaal van de Leie (Schipdonkkanaal), herbegraven B.M.B. te Brugge, graf 437.
57. **Devoet Evariste Jean-Baptiste**, Soldaat OV, 10de Liniereregiment, stamnummer 110/3598, °Ronse 28-04-1895, †Hansbeke 22-10-1918, DOW, begraven te Hansbeke 22-10-1918.
58. **Devos Auguste Julien**, Soldaat Mil. 1907, 20ste Liniereregiment, stamnummer 546, °Nimy 01-04-1887, wonende Nimy, †Hansbeke 26-10-1918, KIA, begraven B.M.B. te Brugge, graf 448.
59. **D'Hauwe Joris (Georges) Camiel**, Korporaal Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, 12de Cie, stamnummer 29892, °Lille (Herentals) 08.02.1894, †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven op de G.B. van Landegem 05-11-1918, graf 14.
60. **Dobbelaere André**, Soldaat Mil. 1917, 17de Liniereregiment, stamnummer 64482, °Veurne 07-02-1897, wonende te Veurne, z.v. Hippoliet A. en Ludovica C. Pillaert, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven te Bellem 22-10-1918, herbegraven te Veurne Oude Vesting, graf 4-B-102, oud-leerling van het Bisschoppelijk College te Veurne.
61. **Dochy Valere Hilaire**, Soldaat Mil. 1915, Wielrijders, stamnummer 62796, °Elverdinge 28-02-1891, †Merendree (Hamme¹²²) 21-10-1918, KIA, begraven in Merendree, graf 66..
62. **Donny, Robert, Emile, William, A. L. Malcom**, Brigadier, 1ste Gidsen, 5de Cie, °Brussel 10-06-1895, ongehuwd, z.v. Leo, Ernest, A.F. en Margueritte C.V.L. Barbandson, wonende te Brussel, †Merendree 13-10-1914 bij een gevecht aan de brug.
63. **Drion Victor J. D.**, Hulp-Onderluitenant 1ste Jagers te Voet, °Luik 29-07-1897, werd op 20 oktober 1918 zwaar gewond maar bleef zijn jongens aanwakkeren en overleed te Landegem op 31-10-1918¹²³, begraven op S.B. te Aalter, graf 57.

---

¹²² Hamme is een wijk van Hansbeke!

¹²³ R. Van Lyr, *Onze helden gestorven voor het vaderland. België's epische strijd van 1914 tot 1918*, Société anonyme Belge d'imprimerie, Brussel, 1922, p. 61.

64. **Du Flou (Duflou) Robrecht**, Soldaat Mil. 1915, stamnummer 30723, 4de Jagers te Voet, °Ieper 11-11-1896, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven Nevele, later begraven B.M.B. te Brugge, graf 436.
65. **Dubois Jules François**, Wachtmeester, 10de Artillerie, stamnummer 1936, °Tavier 29-05-1889, †Hansbeke 28-10-1918, KIA.
66. **Dumont Pierre Maximilien**, Soldaat OV, 14de Linie, stamnummer 114/1002, °Vaux-sous-Chèvremont 20-03-1895, †Nevele (aan de molen) 26-10-1918, KIA, begraven te Nevele hoeve De Weerd op 27-10-1918.
67. **Enocq Roger**, Soldaat Mil. 1918, 1ste Jagers te Voet, 1ste Cie, stamnummer 32543/16347, °Pont-Valmont 07-01-1899, †Landegem 31-10-1918, begraven te Landegem 05-11-1918, later begraven te Fontaine-Valmont.
68. **Firket Henri Charles Marie Lambert**, Adjudant, 10de Genieregiment, stamnummer 7872, °Luik 15-10-1886, z.v. Ernest en Juliette Kupfferschlaeger, werd op 23 oktober 1918 door twee granaatscherven gedood op de voorposten te Hansbeke¹²⁴ (Veldstraat¹²⁵) terwijl hij op verkenning was langs de vaart¹²⁶.
69. **Genot Maurice**, 1ste Sergeant-Majoor B.V., 8ste Linieregiment, stamnummer 108/58.423, °Brussel 10-02-1896, wonende Namen, †Merendree (Overbroek)¹²⁷ 21-10-1918, KIA.
70. **Germée (Jermel) (Germie¹²⁸) Henri François Hubert**, Soldaat, OV 1916, 1ste Jagers te Voet stamnummer 125/1649, °Bilzen 18-04-1895, †Landegem 25-10-1918, DOW, begraven S.B. Aalter graf 11.
71. **Gils Franciscus Joannes**, Soldaat Mil. 1916, 4de Jagers te Voet, 10de Cie, stamnummer 31885/3677, in het leger op 12-06-1916, °Turnhout 07.09.1897, z.v. Charles en Maria Gillis, ongehuwd, smid, †Landegem 26.10.1918, KIA, begraven op het hof van Lieven Van den Berghe 26-10-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 13.

---

¹²⁴ In het boek staat “Heusbeek” een verkeerde kopie van een handgeschreven origineel.

¹²⁵ Nu Warandestraat.

¹²⁶ Dit kan maar de Brugse Vaart zijn.

¹²⁷ In een ander document staat Overbroek, Bellem.

¹²⁸ Zo wordt de naam gespeld in: GAN, Landegem, briefwisseling 1894-1925, dossier 2.073.532.21.

72. **Giron Jean Joseph**, Brigadier OV, 6de Artillerie, stamnummer 156/1622, °Elsene 02-04-1901, †Hansbeke 26-10-1918, KIA, begraven te Bellem 26-10-1918, herbegraven te Zomergem G.B. graf 039.
73. **Goddaert (Godart) Jules Joseph**, Soldaat Mil. 1914, ^{ste} Jagers te Voet, stamnummer 125/28426, °Petit Roeulx-lez-Braine 03-12-1894, †Landegem (Heirenthoek) 22-10-1918, KIA, begraven op het land van Kamiel Standaert 22-10-1918, ontgraven 10-01-1919.
74. **Goemans Antoon**, Soldaat OV, 4de Jagers te Voet, stamnummer 623, °Antwerpen 13.02.1896, †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven op de begraafplaats van Landegem 05-11-1918, graf 16.
75. **Goossens Dominicus**, Soldaat Mil. 1913, 4de Jagers te Voet, 5de Cie, stamnummer 27985, °Haaltert 24-12-1894, †Landegem 26-10-1918, KIA, begraven op het hof van Lieven Van den Berghe 26-10-1918; ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 20.
76. **Grisay Constant Joseph Victor**, Sergeant OV, 14de Linie, stamnummer 114/139, °Seraing-sur-Meuse, 06-07-1894 (of: 01-04-1892?), †Nevele 24-10-1918, KIA, begraven te Nevele.
77. **Henin François**, Soldaat Mil. 1914, 4de jagers te Voet, stamnummer 30609, °Vitrival 08-04-1894, †Nevele 31-10-1918, KIA, begraven op 01-11-1918 in Nevele G.B.
78. **Henry Jean Albert Marie Ghislain**, Hulp-Onderluitenant, 18de Linierement, stamnummer 6863, °Leuven 02-05-1897, z.v. Paul Marie-Joseph en Anne-Marie Stephanie Vandebroek, sneuvelde aan het hoofd van zijn troepen te Hansbeke (Veldestraat)¹²⁹ op 22 oktober 1918.
79. **Heyvaert Pierre Jean**, Soldaat Mil. 1915, 18de Linierement, stamnummer 1039, °Pamel 18-11-1896, † Hansbeke 22-10-1918, KIA.
80. **Houtappel Hendrik**, Soldaat OV, 19de Linierement, stamnummer 1288, °Gent 28-03-1888, †Hansbeke 26-10-1918, KIA, begraven te Brugge, graf 466.
81. **Janssens Jacobus**, Soldaat OV, 19de Linierement, stamnummer 1440, °Borgloon 10-05-1896, †Hansbeke 30-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 31-10-1918, herbegraven B.M.B. te Brugge, graf 458.
82. **Jocken Joseph Henri Julien**, Soldaat Mil. 1913, 1ste Artillerie, stamnummer 24.206, °Xhendremael 13-10-1893, †Nevele 31-10-1918, KIA, begraven te Nevele, later Brugge, graf 430.

---

¹²⁹ In een andere bron staat †Merendree (Overbroek).

83. **Joniaux Ernest Joseph**, Soldaat Mil. 1912, 14de Linie, stamnummer 114/25822, °Ramillies-Offus 24-04-1891, †Nevele 24-10-1918, KIA, begraven te Nevele, graf 16.
84. **Keymolen Karel**, Soldaat Mil. 1915, 1ste Jagers te Voet, 2de Cie, stamnummer 125/31118, °St.-Kwintens-Lennik 06-06-1896, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven op de weide van Lieven Van den Berghe, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 21.
85. **Lamoen Frans**, Soldaat OV, 4de Jagers te Voet, 8ste Cie, stamnummer 686, °Antwerpen 12-09-1896, †Landegem 26-10-1918, KIA, begraven 26-10-1918, ontgraven 21-05-1921, begraven Wilrijk Schoonselhof, graf L22-12.
86. **Levens Arnold Jean**, Soldaat Mil. 1915, Genie, stamnummer 4853, °Muizen 06-02-1895, †Hansbeke 31-10-1918, KIA.
87. **Leyemberg Frans Jozef**, Soldaat Mil. 1910, Genie, stamnummer 671, °Brasschaat 26-05-1890, †Hansbeke 31-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 31-10-1918 graf 24.
88. **Lhomme Jean Louis Joseph**, Soldaat OV, 19de Linierement, stamnummer 329, °Saint-Georges-sur-Meuse 15-03-1896, wonende Saint-Georges-sur-Meuse, †Hansbeke 28-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke (Kippendonk) 29-10-1918, graf 3.
89. **Linhout Oscar**, Soldaat Mil. 1913, Klaroenblazer, 4de Jagers te Voet, 11de Cie, stamnummer 27457, °Aalst 03.04.1893, †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven op de begraafplaats van Landegem 04-11-1918, graf 1.
90. **Louis Albert Georges Ghislain**, Sergeant OV, 19de Linierement, stamnummer 1788, °Dinant 13-05-1894, †Hansbeke 25-10-1918, KIA, z.v. onbekend en Dieudonnée Josephine Louis, e.v. Appoline Faugrais, begraven te Hansbeke, graf 960, herbegraven B.M.B. te Brugge, graf 215.
91. **Luypaert André en /of Hendrik**, Soldaat Mil. 1914, 2de Jagers ter Voet, stamnummer 56064, °Steenhuffel 05-07-1894, wonende in Merchtem, †Nevele 01-11-1918, KIA, begraven in Lotenhulle of te Aalter S.B. graf 64.

92. **Madrid Fernand Laurent**, Soldaat Mil. 1911, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/25646, °Brussel 08-10-1891, †Landegem 22-10-1918, KIA. In een brief van 19-12-1918 aan de gemeente vragen zijn ouders de toestemming om hun zoon te vervoeren naar Châtelineau (Mons)¹³⁰.
93. **Marchant Edmondus Joannes Cornelius**, Korporaal, 13de Linie, °Antwerpen 03-03-1892, †Merendree 31-10-1918, begraven in de Panne, graf D 0158.
94. **Marginet Emiel Henri**, Soldaat 19de Linierement, °Aspelaar 04-02-1885, †Hansbeke 28-10-1918, begraven te Hansbeke G.B., herbegraven B.M.B te Brugge, graf 465.
95. **Martens Albert Marie Ghislain**, Onderluitenant 18de Linierement, °Harelbeke 08-09-1896, †Merendree 22-10-1918.
96. **Martens Jan**, Reserve-Luitenant 18de Linie, °Leuven 17-09-1893, sneuvelde op 22 oktober 1918 te Hansbeke (Merendree¹³¹) terwijl hij met zijn compagnie door een geweldige beschieting ten aanval ging¹³², ligt begraven in een familiegraf op de G.B. van Kerkom.
97. **Meeus François Louis**, °Olen 06-04-1894, z.v. Henri Alphonse en Marie Rose Wouters, Soldaat 18de Linie, e.v. Amélie Duron, †Hansbeke 18-10-1918.
98. **Meeuws Louis**, Soldaat Mil. 1917, 8ste Linie, stamnummer 108/58869, °Herentals 05-04-1894, †Merendree 22-10-1918, KIA, begraven in Herentals.
99. **Messiant Arthur, Joseph**, Soldaat Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/31135, °Edelare 07-04-1893, z.v. Desiré en Florence Menschaert, wonende te Edelare, †Hansbeke 22-10-1918, begraven Hansbeke (Ro) op het Hof Van der Venet¹³³. Op 18-12-1918 herbegraven te Edelare
100. **Mullié Cyrille**, Wachtmeester, 4de Artillerie, stamnummer 3846, °Neuville-en-Ferrain (F) 24-01-1887, †Hansbeke 21-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 21-10-1918, herbegraven B.M.B. te Brugge, graf 455.

---

¹³⁰ GAN, Nevele, 2.073.532.21, dubbels van brieven 1909-1930.

¹³¹ Waarschijnlijk ergens op de grens Merendree-Hansbeke

¹³² Vermeld in: R. Van Lyr, *Onze helden gestorven voor het vaderland. België's epische strijd van 1914 tot 1918*, Société anonyme Belge d'imprimerie, Brussel, 1922, p.78.

¹³³ GAN, Landegem, briefwisseling 1894-1925, dossier 2.073.532.21.

101. **Neefs Guillaume Victor**, Soldaat Mil. 1913, 2de klas, 1ste Gidsen, °Bertem, †(Merendree?) 13-10-1918, begraven in Merendree graf 6, herbegraven in De Panne, graf H 0084.
102. **Neutjens Jan Constantin**, Soldaat Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/24860, °Schoten 24-07-1894, †Landegem 31-10-1918¹³⁴, KIA, begraven op de militaire begraafplaats van Landegem op 05-11-1918, graf nr. 6.
103. **Nysten Marie José Hubert François**, Sergeant Mil. 1913, 4de Jagers te Voet, stamnummer 32232, °Tongeren 24-09-1893, z.v. Victor en Clementina Vandendaele, student, wonende te Tongeren, †Hansbeke (Ro) 31-10-1918, KIA, begraven in Hansbeke (Ro) op 01-11-1918, herbegraven op M.B. Steenkerke op 01-09-1924, graf 651, nu Brugge, graf 459.
104. **Onbekend**, 1ste of 4de Jagers te Voet, graf 25.
105. **Onbekend**, 4de Jagers te Voet, graf 7.
106. **Op de Becq François**, Sergeant OV, 4de Jagers te Voet, stamnummer 412, °Lier 12.11.1890, †Landegem 31.10.1918, KIA, begraven nabij de brouwerij (Meiresonne) niet ver van het Schipdonkkanaal te Landegem of op het kerkhof¹³⁵, begraven op de begraafplaats van Landegem op 05-11-1918, graf 5.
107. **Parisse Paulin**, Soldaat Brancardier Mil. 1913, 20ste Linie, stamnummer 120/24269, °Tournai 08-01-1893, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918.
108. **Passemiers Albert, Jean Baptiste**, 1ste Sergeant Majoor BV, 4de Jagers te Voet, stamnummer 32121, °Sint-Niklaas 10-01-1884, †Landegem 31-10-1918¹³⁶, begraven op de hofstede van weduwe Isidore Cackaert te Nevele (Oosse), herbegraven op de militaire begraafplaats van Landegem 05-11-1918.
109. **Pierre Nestor Zenobe Ghislain**, Soldaat OV, 19de Liniereregiment, stamnummer 1462, °Luik 28-02-1895, †Hansbeke 30-10-1918, wonende te Schaarbeek, KIA, begraven te Hansbeke 31-10-1918.
110. **Prinsier Marcel Remi Corneel**, Soldaat Mil. 1917, 20ste Linie, stamnummer 1932, °Vinkem 27-09-1898, wonende Houtem, †Merendree 23-10-1918, KIA, begraven in Merendree, graf nr. 11.

---

¹³⁴ Zie ook: *Het Land van Nevele*, 1996, afl. 4, blz. 341-343, (met foto).

¹³⁵ GAN, Landegem, briefwisseling 1894-1925, dossier 2.073.532.21.

¹³⁶ Volgens GAN, Landegem, briefwisseling 1894-1925, dossier 2.073.532.21 is hij gesneuveld op 04-11-1918.

111. **Ramont Jozef**, Soldaat, 4de Jagers te Voet, stamnummer 754/4478, OV, °Eeklo 18-04-1891, †Hansbeke (Ro) 30-10-1918, KIA, begraven te Nevele 05-11-1918, nu Brugge B.M.B. graf 429.
112. **Remiche Firmin**, Soldaat Mil. 1910, 14de Linie, stamnummer 114/23856, °Wardi 21-11-1889, †Nevele (Oosse) 24-10-1918, KIA, begraven te Nevele, later B.M.B. Brugge, graf 440.
113. **Reynal Hubert Maurice Georges**, Hulp-Onderluitenant, 1ste Jagers te Voet 7de Cie, °Momignies 29-11-1896, †Aalter 22-10-1918, DOW, begraven te Aalter, graf 16.
114. **Reynen Guillaume**, Soldaat OV, 18de Liniereregiment, stamnummer 1131, °Alleur 17-12-1891, †Hansbeke 22-10-1918¹³⁷, KIA, begraven op de B.M.B in De Panne, graf H 0091.
115. **Rooms Maurits**, Soldaat, OV, 20ste Linie, stamnummer 806, °Gent 13-09-1896, †Merendree 23-10-1918, KIA, begraven in Gent 23-10-1918.
116. **Roose Gustaaf Hilaire**, Soldaat Mil. 1916, 14de Linie, stamnummer 114/39269, °Poelkapelle 04-10-1898, woonplaats Poelkapelle, z.v. Kamiel en Louise Cherf, †Nevele 27-10-1918, KIA, begraven te Nevele, graf 992 en later B.M.B. te Brugge, graf nr. 434.
117. **Sabbe Jules**, Majoor, 1ste Jagers te Voet, °Pecq 04-09-1870, z.v. Désiré en Eugenie Debruyne, wonende Marcinelle, ongehuwd, werd eervol vermeld op het Franse legerdagorder, onderscheidde zich buitengewoon dapper op het front, vooral op 2 en 3 oktober 1918 te Lange-mark en te Roeselare¹³⁸, †Landegem 22-10-1918, KIA.
118. **Saboo Felix**, Soldaat OV, 20e Liniereregiment, stamnummer 816, °Leuven 16-08-1896, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven Merendree 23-10-1918, herbegraven B.M.B. De Panne, graf H 0086.
119. **Santy Jérôme, Cyrille**, Soldaat Mil. 1915, 4de Jagers te Voet, 11de Cie, stamnummer 31173, °Zonnebeke 21-09-1891, z.v. Joannes en Lucie Reynaert, landbouwer, †Nevele (Wulfhoek) of Landegem 26-10-1918, KIA, begraven op de begraafplaats van Landegem 05-11-1918, graf 8.
120. **Savels Emile Johan**, Sergeant OV, 13de Linie, stamnummer 29648, °Vlissingen 11-10-1895, z.v. Jan en Stephanie Vlietinck, gekwetst bij Merendree 31-10-1918, DOW, †Aalter verbanpost Kranepoel, begraven te Aalter graf 5, nu B.M.B. Adinkerke, graf 952.

---

¹³⁷ Op zijn grafsteen staat 20-10-1918.

¹³⁸ R. Van Lyr, *Onze helden gestorven voor het vaderland. België's epische strijd van 1914 tot 1918*, Société anonyme Belge d'imprimerie, Brussel, 1922, p. 61.

121. **Schellens Jan Jozef**, Soldaat OV, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/1288, °Lier 13-08-1895, †Landegem 25-10-1918, KIA.
122. **Séleck Jean Joseph Alphonse**, Sergeant Mil. 1912, 19de Linieregiment, stamnummer 1708, °Odigne 04-12-1892, †Hansbeke 28-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke op ongeveer 200 meter ten oosten van het kruispunt van de landweg van *Zelstrat* (!)¹³⁹ met de weg van Bellem naar Hansbeke (Hamme).
123. **Serez Charles**, Korporaal Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, 7de Cie, stamnummer 28198, °Soignies 24.10.1894, †Landegem 26-10-1918, KIA, begraven op het hof van Lieven Van den Berghe, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem 26-10-1918, graf 24.
124. **Slos Maurice Edmond**, OV, 4de Jagers te Voet, 5de Cie stamnummer 769, °Wakken 02-06-1886, z.v. Cornille en Parmentier Rosalie uitgeweken naar Perenchies (Frankrijk), †Landegem 26-10-1918, KIA, begraven op het hof van Lieven Van den Berghe 26-10-1918, overlijdensakte op het veld opgesteld op 15-12-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 23.
125. **Smolders Victor, Jozef**, Korporaal OV, 1ste Jagers te Voet, 1ste Cie, stamnummer 125/130 (30476), °Koersel 12-11-1892, †Landegem (Heirenthoek) 22-10-1918, KIA, begraven op het land van K. Van Kerrebroeck (molen)¹⁴⁰ 22-10-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 18.
126. **Sonveau Joseph Jean Julien Henri**, Korporaal Mil. 1906, 10de Genie, °Polleur 10-06-1886, †Hansbeke 31-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 31-10-1918, gesneuveld aan steen 89.300 van de spoorweg te Hansbeke.
127. **Thirion Auguste Désiré Joseph**, Soldaat 20ste Linieregiment, stamnummer 1755, Mil. 1916, °Thuillies 20-02-1887, z.v. August en Amelie Lambertine Bayot, wonende Thuillies, ongehuwd, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918.
128. **Thiry Leon**, Brigadier, 1ste Gidsen, stamnummer 17147, °Brussel 10-09-1891, †Merendree 13-10-1918, KIA.

---

¹³⁹ Het is me niet duidelijk welke straat hier bedoeld wordt, dit is ongetwijfeld een schrijffout.

¹⁴⁰ Volgens een andere bron werd hij begraven op het hof van Cyriel De Meyer, Heirenthoek te Landegem (GAN, Landegem, briefwisseling 1894-1925, dossier 2.073.532.21).

129. **Van de Gender Paul Eduard Jules**, Soldaat OV, 14de Linie, stamnummer 114/1060, °Lille-Sint-Pieters 25-02-1895, metselaarsknecht, †Hansbeke 31-10-1918, KIA, begraven in Hansbeke 05-11-1918.
130. **Van de Velde Charles Eugène**, Korporaal OV, 4de Jagers te Voet, 9de of 10de Cie, stamnummer 383, °Gent (Sint-Amandsberg) 24-08-1896, †Landegem (of: Oosse-Scheidhoek in Nevele) 31-10-1918, KIA, begraven te Landegem 05-11-1918, ontgraven op 28-03-1919 en herbegraven te Sint-Amandsberg.
131. **Van de Vijver (Vandevyver) Felix**, 3de Genie, stamnummer 1196 °Leuven 29-08-1892, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven aan de kerk op 02-11-1918 na de overtocht over het Schipdonkkanaal in Landegem, op 26-05-1921 begraven te Leuven in een grafkelder.
132. **Van de Walle Alfons**, Soldaat OV, 18de Linierement, stamnummer 152, °Antwerpen 21-10-1887, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven B.M.B. Brugge, graf 450.
133. **Van de Weghe Maurice Pierre Constant**, Korporaal Mil. 1914, 19de Linierement, stamnummer 1110, °Gent 23-10-1894, z.v. Carel en Hortensia Van Herreweghe, ongehuwd, behanger wonende te Gent, †Hansbeke (Hamme) 28-10-1918, KIA, begraven te Gent 21-11-1918.
134. **Van den Abeele Ciprien**, Soldaat, OV, 20ste Linie, stamnummer 1420, °Tielt 13-08-1890, z.v. François en Prudence Vandevoorde, ongehuwd, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven in Merendree 23-10-1918, herbegraven De Panne, graf H 0058.
135. **Van Elsuwege Adolf**, Soldaat, 13de Linierement, 113/32451, °St.-Maria-Oudenhove 09-09-1898, †Merendree (Overbroek bij Hansbeke)¹⁴¹ 31-10-1918, KIA, begraven in een 'fossé' (gracht, sloot) die zich bevindt op ongeveer 150 meter noordoost van blok 4 van spoorweg Gent-Brugge. Ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem, graf 10.
136. **Van Eynde Leopold Amandus**, Soldaat Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, stamnummer 28944, °Antwerpen 15-09-1894, †Landegem 31-10-1918, KIA, begraven op het land van K. Van Kerrebroeck (achter de molen) 31-10-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 17.

---

¹⁴¹ Overbroek is een wijk van Merendree maar paalt wel aan Hansbeke en Landegem.

137. **Van Genechten Jozef**, Soldaat OV, 20ste Linieregiment, stamnummer 889 °Antwerpen 23-09-1895, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, KIA, begraven Merendree 23-10-1918, herbegraven B.M.B De Panne, graf D 0139.
138. **Van Gent Desiderius Joannes Baptista**, Korporaal OV, 20ste Linieregiment, stamnummer 896, °Oordegem 18-05-1896, †Merendree (Overbroek)¹⁴² 23-10-1918, KIA, begraven Merendree G.B., graf 896, herbegraven B.M.B. De Panne, graf H 0056.
139. **Van Hulle Emile François**, Soldaat OV, 18de Linie, stamnummer 6880 (702), °Lomme (F) 07-07-1895, wonende te Rijsel (F), z.v. Alfons Leonard en Marie Amilie Noé, ongehuwd, †Hansbeke 22-10-1918, KIA, begraven B.M.B. Brugge, graf 456.
140. **Van Loo Felix**, Soldaat Mil. 1913, 1e Artillerie, stamnummer 151/24173, °Leuven 02-09-1893, †Nevele 31-10-1918, KIA, begraven te Nevele kruispunt Wulfhoek-Bosstraat, nu B.M.B. Brugge, graf 431.
141. **Van Opstal Jan F.**, Soldaat 2de klasse Mil. 1913, 9de Bon Genie, stamnummer 1392 °Merchtem 25-02-1893, †Landegem voor 31.10.1918, KIA, begraven bij de kerk 02-11-1918 na de overtocht over het Schipdonkkanaal in Landegem, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de begraafplaats van Landegem, graf 4.
142. **Vanal Eugène**, Soldaat Mil. 1917, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/31807, °Fexhe, †Landegem (Wulfhoek¹⁴³) 25-10-1918, KIA, begraven Wulfhoek.
143. **Vandenbossche Jacobus**, Wachtmeester Mil. 1906, 1ste Artillerie, stamnummer 151/328 2/53.342, °Baasrode 29-09-1886, z.v. Pieter Jan en Joanna Catharina Dubois, †Nevele (Veldeken) 23-10-1918, KIA, begraven in Hansbeke, nu Brugge, graf 460.
144. **Vandenbroucke Antoine Guillaume Victor**, Korporaal Mil. 1914, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/30661, °Kuurne 30-09-1894¹⁴⁴, z.v. Achiel en Leonie Harduin, †Hansbeke 01-11-1918, KIA, begraven te Lotenhulle 02-11-1918, graf 977, herbegraven te Aalter S.B., graf 62.
145. **Vandenhoecke Ferdinand Arthur**, Soldaat Mil. 1911, 2de Linieregiment, stamnummer 102/56767, °Ronse 12-12-1891, z.v. Desider en Adela Debaisieux, wonende Ronse, †Hansbeke 20-10-1918, KIA, begraven te Ronse.

---

¹⁴² In een ander document staat Overbroek Hansbeke.

¹⁴³ De Wulfhoek is een wijk van Nevele en ligt niet in Landegem.

¹⁴⁴ Op zijn grafsteen staat 31-09-1894.

146. **Vanderheeren Leon Henri**, Soldaat OV, 14de Linie, stamnummer 114/1286, °Kortemark 01-02-1892, †Nevele 24-10-1918, begraven te Nevele, nu B.M.B. Brugge, graf 433.
147. **Vandewalle Henri**, Korporaal, 20ste Linieregiment, °Croix (F. Nord) 23-11-1895, †Hansbeke 26-10-1918, KIA, begraven te Hansbeke 26-10-1918, herbegraven B.M.B. Brugge, graf 464.
148. **Vandewoude Jerome**, Soldaat Mil. 1915, 4de Artillerie, stamnummer 3492, °Koksijde 10-07-1891, KIA, begraven te Hansbeke hoeve Maenhout 28-10-1918, herbegraven Brugge, graf 461.
149. **Vanneste Albert Denis**, Korporaal Mil. 1915, °Lille 07-10-1895, †Landegem 31-10-1918, ter plaatse begraven tussen de brouwerij en de molen van Landegem, begraven op de militaire begraafplaats van Landegem
150. **Vanneuten Petrus Jozef Marcel**, Korporaal 20ste Linieregiment, °Meerle 19-10-1888, z.v. de burgmeester van Meerle. †Hansbeke 23-10-1918, begraven te Meerle G.B.
151. **Verbelen Maurits**, Hulp-Onderluitenant 1ste Jagers te Voet, °Schaarbeek 27-11-1892, †Landegem 01-11-1918.
152. **Verbruggen August**, Soldaat OV, 8ste Genie, stamnummer 592, °Langdorp 21-04-1892, wonende Langdorp, †Hansbeke 31-10-1918, KIA, begraven B.M.B. Brugge, graf 512.
153. **Vereecke Jeroom**, Soldaat Mil. 1916, 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/31800, °Esen 14-12-1893, †Nevele 31-10-1918, KIA, begraven te Nevele, later B.M.B. Brugge, graf 438.
154. **Vergucht Emile**, Soldaat Mil. 1915, 14de Linie, 114/29694, °Sint-Jans-Molenbeek 28-04-1918, †Nevele (Oosse) 22-10-1918, begraven in Nevele, nu Wilrijk Schoonselhof, graf L21-28.
155. **Verhaeghe Michiel**, Soldaat OV, 20ste Linieregiment, stamnummer 3865, °Roeselare 26-12-1890, †Merendree (Overbroek) 23-10-1918, begraven Merendree 23-10-1918, herbegraven B.M.B. De Panne, graf H 0042.
156. **Verhetsel Eduard**, Soldaat 1913, Klaroenblazer, 4de Jagers te Voet, 3de Cie, stamnummer 27134, °St.-Margriete 28.03.1893, †Landegem 31.10.1918, KIA, 'op 500 meter zuidwest van het afwateringskanaal van de Lys¹⁴⁵', begraven op de militaire begraafplaats van Landegem 04-11-1918, graf 11.

---

¹⁴⁵ Dit is het Schipdonkkanaal.

157. **Verheye Kamiel**, Soldaat OV, 20ste Liniereregiment, stamnummer 61657, °Meulebeke 26-08-1890, z.v. Bruno en Maria Catharina Wullaert, †Hansbeke 30-10-1918, KIA, begraven te Merendree, herbegraven B.M.B. De Panne, graf D 0132.
158. **Vermeiren Theodoor Louis**, Soldaat Mil. 1915, 4de Artillerie, stamnummer 4738, °Antwerpen 31-07-1895, †Hansbeke 24-10-1918, KIA, begraven te Merendree, graf 21, herbegraven Wilrijk Schoonselhof, graf L 22-14.
159. **Vermeulen Louis Henri**, Soldaat, 1ste Grenadiers, stamnummer 135/41982, °Meigem 03-03-1879, z.v. Jan Baptiste en Maria Raes, gehuwd met Maria Van Dorpe en wonende te Landegem, †Aalter 30.10-1918, begraven te Aalter, graf 37.
160. **Vernimmen Frans**, Soldaat brancardier 1ste Jagers te Voet, stamnummer 125/28372, °Aalst 25-04-1894, †Landegem¹⁴⁶ 22-10-1918, ontgraven in het veld op 5, 6, 7 februari 1919 en begraven op de militaire begraafplaats van Landegem, graf 12.
161. **Verweire Ely**, Korporaal, 4de Jagers te Voet, stamnummer 660, °Gent, †Landegem 02-11-1918.
162. **Verweire Henri**, Soldaat Mil. 1914, 4de Jagers te Voet, stamnummer 30211, °Gent 01-01-1894, †Nevele/Landegem 31-10-1918, gesneuveld aan het afleidingskanaal van de Leie¹⁴⁷ op de oostelijke oever, KIA, begraven te Gent op 05-01-1919.
163. **Warie Kamiel Jozef**, Soldaat Mil. 1916, 20ste Linie, stamnummer 782/64666, °Sint-Amandsberg 08-01-1898, †Merendree 25-10-1918, KIA, begraven in Merendree, nu B.M.B. De Panne, graf 144.
164. **Warmoes Auguste**, Soldaat Mil. 1916, 8ste Liniereregiment, stamnummer 108/63477, °Gistel 13-09-1896, †Merendree (Overbroek) 21-10-1918, KIA, begraven De Panne B.M.B. graf H 0031.
165. **Wautelet Julien**, Korporaal Mil. 1907, 4de Jagers te Voet, stamnummer 23048, °Florennes 18-09-1887, wonende Rance, †Landegem 31-10-1918, KIA.
166. **Wuyts Franciscus**, Soldaat Mil. 1916, 19de Liniereregiment, stamnummer 1995, °Lier 17-03-1897, †Hansbeke 30-10-1918, KIA, begraven Hansbeke (Zande) 31-10-1918, herbegraven B.M.B. Brugge, graf 446.

---

¹⁴⁶ Volgens een andere bron is hij overleden te Nevele (kouter) (GAN, Landegem, dossier 2.073.532.21 briefwisseling 1894-1925).

¹⁴⁷ Dit is het Schipdonkkanaal.

Bijlage 8 - Vluchtelingen in Landegem tijdens de Grote Oorlog¹⁴⁸

Naam en voornaam	Beroep *plaats en datum	Te Landegem toegekomen van	Vertrokken naar	Ouders of X Echtgeno(o)t(e)	Adres in Landegem
De Grendele Maria Ludovica	*Roeselare 14-11-1863	Roeselare 24-10-1917 X Joye Cyriel	Roeselare 5-2-1919		Kerkstraat 3
Desot Hector	Slachter *Hooglede 5-4-1872	Roeselare 20-11-1917	Roeselare 2-1-1920	X Thoens Emma	Damstraat 11
Ghesquière Marie	*Roeselare 25-1-1882	Roeselare 26-11-1917		X Taillieu Camiel	Damstraat 6
Ghesquière Vitalis August	Landbouwer *Roeselare 27-10-1875	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	X Taillieu Juliana	Damstraat 6
Ghesquière Antoinette M L	*Montescourt 12-5-1912 Fr.	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	Vitalis August & Taillieu Juliana	Damstraat 6
Ghesquière Michael	*Gibercourt 2-2-1910 Fr.	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	Vitalis August & Taillieu Juliana	Damstraat 6
Ghesquière Rachel Gabriella	*Roeselare 11-8-1916	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	Vitalis August & Taillieu Juliana	Damstraat 6
Ghesquière Vitalis Andreas	*Rumbeke 23-6-1914	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	Vitalis August & Taillieu Juliana	Damstraat 6
Joye Albertus Xavier Renilde	*Zeveneken 1-11-1918	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922	Emiel & Oosterlinck Marie	Statiestraat 6
Joye Alfons Honoré	*Bachten 20-1-1909	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922	Emiel & Oosterlinck Marie	Statiestraat 6
Joye Alfonsine Josephine	*Bachten 23-8-1916	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922	Emiel & Oosterlinck Marie	Statiestraat 6

¹⁴⁸ GAN, Landegem, bevolkingsregisters 1910-1920.

Joye Cyriel Camiel	Logement- houder °Roeselare 19-3-1878	Roeselare 24-10-1917	Roeselare 5-2-1919		Kerk- straat 3
Joye Emiel	Handels- bediende °Beveren 13-1-1872	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922		Statie- straat 6
Joye Godelieve Yvonna Madeleine	°Bachten 3-10-1906	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922	Emiel & Oosterlinck Marie	Statie- straat 6
Joye Jozef	°Bachten 19-11-1907	Roeselare 1-11-1917	Roeselare 8-6-1922	Emiel & Oosterlinck Marie	Statie- straat 6
Loncke T herese		Roeselare 24-10-1917 X Joye Cyriel	Roeselare 5-2-1919		Kerk- straat 3
Onderbeke Maria	°Meigem 1-4-1884				Statie- straat 16 bij On- derbeke Camiel
Oosterlinck Marie	°Bachten 6-1-1879	Roeselare 1-11-1917 X Joye Emiel	Roeselare 8-6-1922		Statie- straat 6
Ostyn Camiel	°Oudenburg 20-8-1896	Oudenburg op 6-12-1913	Oudenburg 13-10-1922		Dorp- plaats 2
Taillieu André Marcel	°Rumbeke 25-7-1914	Roeselare 26-11-1917		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Aimé Albertus	°Rumbeke 26-8-1915	Roeselare 26-11-1917		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Camiel	°Rumbeke 13-4-1872	Roeselare 26-11-1917 ZA		X Ghes- quière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Jerom Pieter	°Landegem 25-5-1918	Roeselare 26-11-1917 ZA		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Juliana	°Rumbeke 27-1-1880	Roeselare 15-12-1917	Roeselare 11-2-1921	X Ghesquière Vitalis August	Dam- straat 6

Taillieu Michel Henricus	°Rumbeke 16-2-1910	Roeselare 26-11-1917 ZA		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Rachel Gabriella	°Rumbeke 15-9-1916	Roeselare 26-11-1917 ZA		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Taillieu Vital	°Rumbeke 2 9-9-1911	Roeselare 26-11-1917 ZA		Camiel & Ghesquière Marie	Dam- straat 6
Thoens Emma	°Zerkegem 28-7-1869	Roeselare 20-11-1917	Roeselare 2-1-1920	X Desot Hector	Dam- straat 11
Van de Broucke Anna Theresia	°Clemskerke 25-10-1866	Rumbeke op 4-11- 1917 met echtgenoot		X Van de Putte Henri	Leen- wegel 5 Naar Amerika in 1906 Naar Lochristie
Van de Putte Henri	Vluchteling uit Rumbeke °Landegem 21-11-1867 In dienst tijdens de oorlog	Rumbeke op 4-11-1917 met echt- genote		X Van de Broucke Anna Theresia °Clems- kerke 25-10-1866	Leen- wegel 5 Naar Amerika in 1906 Naar Lochristie
Van Holsbeke Noël	Handelaar °Halluin 1-2-1897	Vluchteling uit Menen 9-6-1917	Halluin 19-4-1919	Petrus & Van Wallegem Romanie	Poelden- dries 3
Van Holsbeke Petrus	Handelaar °Merendree 4-2-1842	Vluchteling uit Menen 9-6-1917	Halluin 19-4-1919		Poelden- dries 3
Van Walle- ghem Romanie	°Beveren 14-11-1864	Vluchteling uit Menen 9-6-1917	Halluin 19-4-1919		Poelden- dries 3

Bijlage 9 - Voor de gemeente Landegem heeft ons bestuurslid André Stevens aan de hand van de militiedossiers een lijst van de oorlogsvrijwilligers samengesteld.

Bultinck Georges Arsène (Edmond)

Landbouwwerkman °Landegem 31-7-1889

Oorlogsvrijwilliger 16432 - 1909 Spec. lichting 1917/18/19 - 3de Karabiniers
28-10-1919 Jan Baptist & Emilie Luttens X Verbeke Clarisse

Molenkouter (1889) Grote Heirenthoek 7 te Vitry et Viry (Fr.) †Landegem
27-11-1957

De Cloedt Henri (Henricus) (Hendrik)

Landwerker °Landegem 26-12-1877

Cann. 2de kl - 12355 Vuurkruiser – 8 frontstrepen - 1904 11-2-1904 Vrijwilliger

1-8-1914 - Fort Antwerpen 6b 22 batt.

29-9-1906 Bruno & Rosalia Sergeant X Maria Clementia Coddens

Merktplaats (1877) - Vosselarestr. 12 - †12-2-1972

De Gandt Omer Alfons

Militiaan °Landegem - 25-3-1896

Soldaat 2de kl. Oorlogsvrijwilliger - 1571787 - Kl 1916 Sodaat op 15-10-1916 -
7de artillerie 3de bat

20-10-1919 Petrus & Malfait Mathildis

Kl. Heirenthoek 8 17-1-1922 Merendree †2-10-1988

De Meire Gustaaf

Plaffoneerder

S - oorlogsvrijwilliger - 29467 - 1911 - 1ste Art. 20ste batt.

16-9-1919 Oorlogsinvalied

Landegem 10-4-1922 Beernem

De Rudder René (Renaat) Isidoor

Student °Oostakker 11-12-1897

S Oorlogsvrijwilliger - 1917 13-10-1914 Soldaat 22-2-1915 - (1)8ste Linie

Gustaaf & Pailine Bauwens Ongehuwd

Muurstr. 9 †Merkem Hoogstade 18-12-1917

De Schepper Maurits Francies

Tafelknecht °Landegem 30-5-1897

S Oorlogsvrijwilliger - 12212049 - 1915 SL1917-1919 12-10-1914 - 22ste Linie
1b 2c

Leo & Martens Sodonía 19-8-1919

Muurstraat 3 12-2-1920 Gent †13-1-1997

De Weirdt Gaston Gerard Omer

Landbouwer °Landegem 22-4-1897

Oorlogsvrijwilliger - SL1917-1919

Karel Lodewijk & De Vogelaere Maria Mathildis

Landegem

Lambrecht René (Felix) Prosper

Bakker °Landegem 9-11-1894

S Vrijwilliger 12-10-1914 - 402 - 1914 13-10-1914 - 5de JTV 1b 2c

Hendrik & Lootens Maria Clemencia 7-10-1919

Moorstr. 4 17-4-1920 Gent

Lobbens Achiel (Achille)

Landbouwer °Vinkt 1-3-1891

S –Oorlogsvrijwilliger - 59281 Vuurkruiser 5 frontstrepen - 1911 In dienst
05-7-1915 - 8ste Linie 10c

7-8-1923 Triphon &

Scheurestr. 12 †26-9-1949

Madou Georges Charles Louis (Karel Lodewijk)

Metser °Landegem 10-6-1886

S 2ekl - 55950 VR 2ans - 1906 vrij 1907 vrij In dienst 6-1-1916 - 11de linie
1b 3c

10-8-1910 Eugeen & Pelagie Van de Moortele X Van Kerrebroeck Emma

Molenkouter 11 (Kl. Heirenthoek 11) †7-5-1962

Martens Arthur

Bediende °Landegem 4-12-1896

S Oorlogsvrijwilliger - 59343 - 1916 1-7-1915 - 12de Linie

Frederic & Schepens Rosalia

Landegem

Meiresonne Edgard Josef Raymond

Brasseur °Landegem 1874

S 2ekl. vrijwilliger - 48623 - 1894 1905? Mobilisatie 1-8-1914 - 2de JTV 5b 3c
Bergen

22-1-1908 August & Maria David

Damstr. 9 Gent 13-2-1920

Michiels Leon Maurice Armand (Herman)

Handelaar °Landegem 8-1-1896

S Oorlogvrijwilliger - 61346 - 1915 SL1916 Soldaat 21-10-1914 - 10de Linie
RI - DRI

19-8-1919 Remi & De Mynck Eugenia

Vosselarestr. 1 Fleurine (Oise)

Pynaert Achiel

Landbouwersknecht °Landegem 25-2-1897

Vrijwilliger - SL1917-1919 - Infanterie

Alois & Van den Berghe Maria Julia

Heistestr. 5

Pynaert Florimond

Nijverheidswerkman °Coolkerke 5-6-1896

S – Vrijwilliger - 30884 - SL 1915 -1916 28-9 (10)-1914 - 13de Linie DA
21-10-1919 Emiel & Dalle Elisa Marie

Landegem 30-7-1923 Gent

Sergeant Karel (Charles) Lodewijk (Louis)

Werkman °Landegem - 1-11-1898

S -Oorlogvrijwilliger - 3409 - 1917 SL 1918-19 In dienst 20-7-1916 - 8ste art.
3de groep 2b

1-8-1919 Theofiel & Van Wambeke Amelia Maria

Kl. Heirenthoek 9 In Amerika

Van de Castele Albrecht Adriaan Jozef (Albert Joseph Adrien)

Student in de geneeskunde °Landegem 5-3-1896

S – oorlogvrijwilliger - 62267 - 1915 SL1916 27-4-1915 - 10de linie 2b 2c
15-8-1919 Theofiel & Van de Kerchove Julia

Musschaverstr. 1 Stationstr. 24

Van der Haegen René (Remi) Oscar Renildis

Landbouwer °Landegem 5-1-1897

Oorlogsvrijwilliger - SL1917-1919 In dienst aug. 1916

Hendrik & Martens Marie Mathildis

Landegem

Van de Voorde Oscar Marcel (Vandevoorde)

Stoker °Hansbeke 7-3-1887

S 2de kl. oorlogsvrijwilliger - 63512 - 1907 In dienst 10-11-1917 - 8ste linie
10de bat 3de cie

17-7-19 Jules &

Lake Park Illinois av. Chicago

Van Hove René Ivan (Oscar) Gustaaf

Landwerker °Landegem 19-2-1896

S Oorlogsvrijwilliger - 1803 - 1915 SL 1916 28-7-1915 - 3de Carabiniers 4c
6DA

14-10-1919 August Goemaere Virginia

Kl. Heirenthoek 10

Van Laecke Florent

Spoorwegwerkman °Aalter 8-1-1897

Vrijwilliger - SL 1917-1919

Bruno & De Clercq Maria

Musschaverstr. 23

Van Laere Alfons (Alphonse)

Pasteibakker °Drongen 28-4-1887

S 2de kl Oorlogsvrijwilliger - 2297 56546 - 1907 vrij 1908 vrij LS1916 In dienst
2-10-1916 - Broer in dienst Militaire school

19-8-1919 Henri & Lucienne Soudan

Musschaverstr. 14bis Evry Fr. Petitbourg

Van Speybroeck Maurice

S - 259 - 1910 In dienst in 2-8- 1918 - Sheffield 22ste Linie 7c

X Judith Claeysens

Landegem

Van Tornhout Cyriel Jozef

Landbouwer °Aalter 11-6-1896

S- oorlogvrijwilliger - SL 1916 Soldaat van 30-12-1919

Desideer & Van Damme Florencia

Guisenuis Fr.

Van Tornhout Edmond Oscar

Landbouwer °Landegem 9-12-1899

S- oorlogvrijwilliger - Lichting 1919 - Vrij 3 broers soldaat 29-10-1919

Desideer & Van Damme Florencia

Guiseniers Fr.

Van Vynckt Emiel

Landbouwer °Landegem 19-3-1892

S 2de kl Oorlogvrijwilliger - 1926 - 1912 vrij 1913 vrij 1914 vrij In dienst 25-10-1915 - 11de Art. 3b 1c

14-8-1919 Karel & Van Vynckt Victoria

Scheurestr. 12 (19) †21-05-1969

Vrijwilligers (vermoedelijk) gezien de datum van indiensttreding. Bij de gegevens is echter nooit de vermelding 'oorlogsvrijwilliger' teruggevonden. Soldaten die gemobiliseerd zijn, zijn niet in deze lijst opgenomen al zijn ze van een lichting die heel wat jaren voor de oorlog werd opgeroepen.

De Bourderé Jules Maurice

°Sint Martens Leerne 12-5-1890

S - 81 - 1910 In dienst 1-7-1915 - 13de Art. 2de groep 2de batt.

Emile & Romanie De Smyter

Westhoek 9

De Gandt August Valerius (Marie)

Landwerkman °Landegem 28-6-1892

S - 1498 - (1910) 1912 Soldaat van 17-9-1915 - 1ste batt. Begeleiding

Petrus & Malfait Mathilde

Kl. Heirenthoek 8

De Gandt Emilius (Emiel)

Landbewerker °Landegem 24-2-1883
S 2de kl. - 54213 - 1903 - 11de linie 3b 4c
7-9-1906 Petrus & Mathilde Malfait
Bovenstraat (1883) Hansbeke 16-11-1911 †31-10-1950

De Gandt Omer

°Gent 2-10-1897
S - 1788 - 1917 In dienst 26-7-1916 - 7de Art.
Landegem

De Moor Renatus

Landbouwer °Meigem 6-2-1889
S - 56984 - 1909 Gediend gedurende ganse oorlog - 11de Linie
August & Marie Pieters Ongehuwd
Landegem †Vijfwegen Roeselare 29-9-1918

De Pestel Petrus Odiel

Landwerkmán
°Poesele 1-1-1889
S – Oorloginvalidé - 1215 - 1910 - Zwaar geschut 2AT 3de batt.
3-7-1912
Musschaverstr. 25 15-12-1920 Nevele †23-10-1969

De Weirdt Frans (Franciscus) (Francois) (Francies)

Landbouwer °Drongen 23-4-1892
S Oorloginvalidé - 2488 - 1912 - Artillerie 4b 14de batt.
5-5-1914 Augustien & Steyaert Nathalia
Drijhekkensstr.11

De Weirdt Marcel Hector August

Landbouwer °Landegem 20-12-1895
S cav. 2de kl. - 15975 - 1915 25-10-1915 - 3de JTV Cavalerie 2e cyclisten 4e
lanciers
Karel Lodewijk & De Vogelaere Maria Mathildis
Mailly Raineval dep. Somme Fr.

Goedertier Alfons Joannes (Alphons Jan)

Landwerkmán °Nazareth 26-12-1895

S - 1113 - 1915 Soldaat op 2-7-1919 - 4Da

19-8-1919 Augustinus & Bekaert Maria Eugenia

Moorstr. 1 (Kerkstr. 32) 1-5-1922 Drongen Baarle†14-10-1928

Goedertier Leonce

Werkman °Nazareth 22-12-1889

Cav. 1ste kl - 17344 - 1909 Soldaat tijdens de oorlog - 1ste JT paard 1b 1c

4-9-1919 Augustin & Bekaert Maria Eugenia X Irma De Wispelaere

Moorstr. 1 (Kerkstr. 32) Meygem 5-2-1913 Nogent sur Seine †18-10-1969

Martens Henricus (Henri)

IJzerwegbediende Changeur °Landegem 12-1-1891

S - 59344 - 1910 vrij 1911 vrij Soldaat van 1-7-1915 - 12de Linie 5c

Frederic & Schepens Rosalia 16-9-1919

Landegem 13-2-1920 Gent

Martens Karel

Werkman °Landegem 15-2-1899

S - Lichting 1919 In dienst 25-9-1914 - Vrij 29-10-1919

Carolus Ludovicus & Casteleyn Virginia

Landegem

Mestdagh Alfons

°Landegem 17-6-1881

1901

August & Clemence De Vreese

Wildekouterstraat

Van de Gehuchte Augustus (Auguste) (August)

Dienstknécht °Landegem 2-7-1891

S - 20229 - 1911 - 5de Linie Art. Antwerpen 7 / 4de batt.

17-7-1913 Camiel & Roets Maria X Josephine Janssens

Drijhekkens 117-9-1913 Antwerpen

Van den Broecke Oscar

13-8-1916 in dienst

Isidoor

Landegem 24-4-1895

Van der Haegen Cyriel Jozef (Julius Amaat)

Landbouwer °Landegem

S - 147 19348 - 1915 3-7-1915 - 2de / 6de lanciers

14-10-1919 Hendrik & Martens Marie Mathildis

Landegem Ballogny – Therain (Oise)

Van der Haegen René

°Landegem 26-2-1897

S - 1667 64445 10297 - 1917 In dienst 18-8-1916 Geëvacueerd 23-1-1917 -
20ste Linie

30-5-1918

Me Pagégie Rue du paris 104 Tours

Van Gansbeke Pierre (Petrus) Joseph (Jozef)

O / agric. °Nevele 12-2-1882

S 2de kl. - 53359 - 1902 - 11de Linie 4b 1c

7-9-1906 Prosper & Pauwels Marie Elodia x Octavie De Maer-schalck

Haarkensstr. 12 Heistekouter Drogen 4-11-1910

Van Gele Joannes Camillus

Landbouwer °Landegem 2-8-1891

S - 1910 vrij 1911 Soldaat tijdens de oorlog

Isidoor & De Vogelaere Rosalia Maria

Musschaver-str. (1891) Poeldendries 20 (13)

Van Severen Alfons

°Landegem 6-12-1888

1908

Henricus & Marie Theresia Verhaege

Vosselarest.

Van Severen Aloïs (Aloysius) Camille (Emile)

Smid °Landegem 5-4-1884

S 2de kl. - 53399 - 1904 vrij 1905 - Faiblesse de complex 2de linie 2b 4c

1-5-1919 Henri & Maria Theresia Verhaege X Maria Janssens

Vosselarestr. 3 Vinderhoute 31-3-1913

Van Tornhout Anselmus René

Scieur de long °Lotenhulle 29-11-1892

S - 57583 - 1912 - Hulproepen Genie

23-9-1919

Molenkouter 1 †19-9-1981

Vereecken Maurits (Maurice)

Dienstknecht - hofbouwdeskundige °Landegem 9-8-1894

S - 57756 - 1915 4-7-1915 - (6) 3de JTV 5b 2c (7c)

14-10-1919 Karel Lodewijk & De Backer Melania Mathilde

Landegem 5-8-1921 Merelbeke

Beroepsvrijwilligers**Claeys Josué Gaston**

Dagloner °Landegem 20-6-1898

Vrijwillger van beroep Brigadier - 3787 - Spec. lichting 1918-19 - 14de Art.

23-11-1921 Achiël & Van Vooren Ursula

Drijhekkens 12

De Vreese Camille (Camiel)

Landbewerker °Nevele 22-2-1889

Korporaal vrijwilliger - 122.40 - 1909(7) - DDIDA

19-8-1919

Kleine Heirenthoek 13 - †25-4-1951

Thomas Jozef

Adjutant - 1908 - 3de Linie

Victor & De Block Clara

Landegem

Van Ballenberghe Charles René Ephrem

Aangesteld yzerweg °Drongen 7-9-1891
Korporaal - 57086 - 1911 - Bijz. korps spoorwegen
16-9-1919
Statiestr. 24 †25-3-1956

Van Daele Jules (Juil) August(e) (Vandaele)

Spoorwegbediende °Petegem Deinze 2-8-1884
Sergeant Majoor fourrier - 52188 51072 Beroepsvrijwilliger - 1903 23-3-
1903 Mobilisatie 1-8-1914 - 2de linie 3b 2c Dendermonde
Niet vermeld X Maria Emma Onderbeke
Statiestr. 16 St Denys Westrem 16-2-1920

Van Damme Maurits Petrus

Vrijwilliger °Landegem 27-01-1895
Adjutant Vrijwilliger - 375 - 1915 6-3-1911 en tijdens de oorlog - 22ste Linie
8c
Eugeen & Schietse Maria Delphina
Statiestr. 26

Van de Walle Alois Alfons, noemde Coddens Alois Alfons tot 28-11-1900

Vrijwilliger van beroep °Landegem 8-2-1891
S - 54418 - 1911 Gemobiliseerd op 1-8-1914 - 9de Linie
27-4-1914 Jules x op 28-11-1900 Maria Coddens
Landegem 12-3-1919 Bouillon Moncau s Sambre

Verhoustraete Huibrecht Camiel Edmond

Student °Scheldewindeke 12-10-1895
Sergeant - 57566 - 1915 BL 1919 Soldaat op 1-4-1917 - 1ste Grenadiers 3b
9c
4-6-1921 Edmond & Turf Marie Elodia
Statiestr. 33 (22) 27-10-1921 Gent

Bijlage 10 - Aan de herstelling van de oorlogsschade aan de kerk van Merendree werkten volgende ambachtslieden.

1922, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, timmerwerken aan de kapel te Merendree Overbroeck: 467,79 fr.

1922, Moeder Overste van het Klooster te Merendree: levering en herstelling van processiegerief: 1018,76 fr.

1922-1923, August De Schrijver, voerman, Merendree: 72,00 fr.

1922-1923, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, timmerwerk: 471,88 fr.

1922-1923, Henri Luttens, Merendree, metsers, herstellingen aan de kapel van Meerendré: 2.191,55 fr.

1922-1923, Th. Bekaert, constructeurs: 84,00 fr.

1922-1923-1924, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, werk aan kerkmeubelen: 43,03 fr.

1923, August De Clercq-Verhelst, schilder, Merendree, Dorp, schilder- en glaswerken: 1.856,65 fr.

1923, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, drijven van plancher pastorij: 21,42 fr.

1923, L. Meire-Verdonck, Chaussée de Tronchiennes, 124, Gand, torenuurwerk mouvement hersteld en veranderd: 3.500,00 fr.

1923, Oscar Lambert-Maertens, smid, Merendree, Dorp: 125,35 fr.

1923, Peene-Delodder, Naaldenstraat 7, Brugge, vernieuwen en herstellen kerkvensters: 3.270,85 fr.

1923, Th. Van Wassenhove, schilder, Merendree, Dorp, schilderwerken: 2.083,25 fr.

1923-1924, Henri Luttens, Merendree, metsers, Merendree, Dorp, pannen spijzen aan de pastorij: 153,55 fr.

1923-1924, Henri Luttens, Merendree, metsers, Merendree, Dorp: 930,65 fr.

1924, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, timmerwerken: 271,84 fr.

1924, Gust. Ladon, kunstramen, Gent, herstellen der geschilderde vensters: 18.967,00 fr.

1924, H.J. Dubois, Gent, sculpture et marbrerie, kerk Merendree: 1.000,00 fr.

1924, Leon Martens, zinkbewerker, Merendree: 397,82 fr.

1925, Frans Morthier-Nieuwland, timerman, Merendree, Dorp, timmerwerken: 267,39 fr.

1925, Louis De Paepe, Merendree, stoelen vernieuwen: 355,95 fr.

NASCHRIFT EN DANKWOORD

Dit artikel groeide samen met de tentoonstelling 'Nevelse gemeenten onder vuur en Duitse bezetting. Kleine mensen in De Groote Oorlog (1914-1918)' die plaats vond van 11 tot 18 mei 2008 in de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling te Nevele.

Voor die tentoonstelling konden we rekenen op de medewerking van de navolgende personen die ons voorwerpen, foto's of documenten hebben geschonken of in bruikleen gegeven.

André Bollaert, Poesele; Robert Bytebier, Nevele; Claerhout-Pynaert, Ooigem; Adriaan Cnudde, Sint-Martens-Latem; Joachim De Boever, Merendree; Maria De Boever, Deinze; Daniël De Clercq, Landegem; Albert De Groote, Landegem; Yvonne De Keere, Deinze; Walter De Smet, Gentbrugge; Leon De Winter, Zulte; Daniël D'Hooge, Nevele; Orianda Dierickx, Landegem; Maria D'Oosterlinck, Landegem; Ronald Gauwberg, Gent; Germaine Engels, Hansbeke; Mildred Kale, Rock Island, Illinois, USA; Greg Lievens, Aplington, Iowa, USA; Carlos Lips, Poesele; Roland Lutten, Merendree; Michel Maes, Poesele; Camiel Morthier, Drongen; Nadine Muys, Landegem; Oud-Hansbeke, Hansbeke; Mia Pynaert, Nevele; Mireille Pynaert, Heuvelland; Vincent Pynaert, Gentbrugge; Willy Quintyn, Hansbeke; Luc Rutsaert, Haaltert; Julien Scherpereel, Merendree; Agnes Stofferis, Vosselare; Lucrèce Tuytschaever, Nevele; Adolf Van Braeckel, Vosselare; Paul Van Damme, Bellem; Gaston Van de Velde, Nevele; Maria Van Haesebroeck, Nevele; Firmin Vanhecke, Lovendegem; Marcel Van Landegem, Vosselare; Alex Van Maldeghem, Nevele; José Van Oost, Vosselare.

Aan allen onze oprechte dank!

BELANGRIJKSTE GERAADPLEEGDE WERKEN

F. Bastiaen, Lenen of geld drukken? Noodgeld in het Meetjesland 1914-1918, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 52 (2001), p. 333-368.

A. Bollaert, Twee getuigenissen over de grote oorlog: notities over de gebeurtenissen in Poesele tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetekend door de gemeenteambtenaar Jules De Meulenaere en pastoor Leonard De Roo, in *Het Land van Nevele*, jg. XXXIV (2003), afl. 4, p. 369-381.

R. Christens, K. De Clercq, *Frontleven 14/18. Het dagelijks leven van de Belgische soldaat aan de IJzer*, Tielt, 1987.

I. De Bruyne, *We zullen ze krijgen! Brancardiers aan het IJzerfront. 1914-1918*, Leuven, 2007.

R. Declercq, Oorlogsdagboek August Van den Neste, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 57 (2006), p. 35-114.

S. De Schaepdrijver, *De Grootte Oorlog. Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Amsterdam-Antwerpen, 1997.

J. De Vos, 'Operatie Landegem' oktober-november 1918, in *Het Land van Nevele*, jg. 6 (1917), afl. 3, p. 164-170.

L. De Vos, *De Eerste Wereldoorlog*, Leuven, 1996.

Guldenboek der vuurkaart, Brussel 1934-35.

L. Stynen, S. Van Peteghem, *In Oorlogsnood. Virginie Lovelings dagboek 1914-1918*, Gent, 1999.

J. Luyssaert, Kroniek van het klooster te Merendree (1876-1952), in *Het Land van Nevele*, jg. 38 (2007), afl. 1, p. 3-35.

J. Luyssaert, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918 (III), in *Het Land van Nevele*, jg. 31 (2000), afl. 1, p. 40-68.

J. Luyssaert, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918 (IV), in *Het Land van Nevele*, jg. 32 (2001), afl. 2, p. 119-155.

J. Luyssaert, Landegem, een beeldige geschiedenis, in *Het Land van Nevele*, jg. 29 (1998), afl. 3, p. 161-268.

A. Martens, *Het Klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeen) te Hansbeke*, Nevele, 1989.

A. Martens, *Hansbeekse doden in de Eerste Wereldoorlog*, Hansbeke, 2005.

R. Moelaert, Het Belgisch leger in het Meetjesland tijdens de Duitse inval in 1914, in <http://wfa-belgië.be/artikels/meetjesland.pdf>.

P. Ryffranck, Korte bijdragen tot de geschiedenis van Eecloo onder het Duitsch beheer (October 1914 – October 1918), in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 52 (2001), p. 211-332.

P. Vandamme, Oorlog in het Land van Nevele. Schets van de oorlogsgebeurtenissen en een beschrijving van de monumenten, in *Shrapnel*, jg. 2006, afl. 3, p. 53.

T. Vanhee, *De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)*, in W. Prevenier, R. Van Eenoo, *Geschiedenis van Deinze*, deel 2, Deinze, 2005, p. 67-82.

R. Van Lyr, *Onze helden gestorven voor het vaderland. België's epische strijd van 1914 tot 1918*, Société anonyme Belge d'imprimerie, Brussel, 1922.

H. Van Nuffel, *Gedenkschriften van Herman Van Nuffel*, Brussel, z.j. (ca. 1978).

Bronnen

Rijksarchief Gent (RAG)

Oorlogsarchieven.

Modern gemeentearchief Hansbeke.

Provinciaal Hulp- en Voedingscomité.

Gemeentearchief Nevele (GAN)

Hansbeke:

Beraadslagingen van het schepencollege.

Merendree:

Militie.

Briefwisseling.

Verslagen van de gemeenteraad.

Beraadslagingen van het schepencollege.

Landegem:

Militie.

Bevolkingsregisters.

Briefwisseling.

Nevele:

Oorlogsschade.

Militiestukken.

Briefwisseling.

Universiteitsbibliotheek Gent

Verscheidene oorlogskranten.